

Α.Τ.Ε.Ι ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Εναλλακτικός Τουρισμός στο Νομό Τρικάλων

ΓΙΑΝΝΗ ΕΛΛΗ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΚΟΥΡΤΕΣΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Θεσσαλονίκη 2008

Πρόλογος

Η παρούσα εργασία έγινε στα πλαίσια του προγράμματος σπουδών του τμήματος Τουριστικών Επιχειρήσεων του Α.Τ.Ε.Ι Θεσσαλονίκης.

Εναλλακτικός τουρισμός είναι εκείνες οι μορφές τουριστικής δραστηριότητας που ξεφεύγουν από τις παραδοσιακές μορφές του τουρισμού αναψυχής και οι οποίες σχετίζονται με τα ιδιαίτερα φυσικά χαρακτηριστικά μίας περιοχής ενώ σε μερικές μορφές υπάρχει έντονο το στοιχείο της περιπέτειας. Ο εναλλακτικός τουρισμός αποσκοπεί στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου σε 12 μήνες και την εκμετάλλευση του δυναμικού κάποιων περιοχών οι οποίες δεν συνδέονται στενά με δραστηριότητες παραδοσιακών μορφών τουρισμού.

Η συγκεκριμένη εργασία έχει σαν σκοπό να παρουσιάσει τους τουριστικούς πόρους του Νομού Τρικάλων, τις μορφές του εναλλακτικού τουρισμού στο Νομό, τις δυνατότητες ανάπτυξης αυτού μέσω των προγραμμάτων Leader (I,II, plus), Youthstart, Equal καθώς και τα οφέλη και τις επιπτώσεις των μεγάλων οδικών έργων στο νομό.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Τρικάλων και την Αναπτυξιακή εταιρεία ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π. Α.Ε. (Κέντρο Ανάπτυξης Καλαμπάκας- Πύλης), που μου παρείχαν τις πληροφορίες σχετικά με το νομό.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέπων καθηγητή της εργασίας κ. Γεώργιο Κουρτέσα που με καθοδήγησε και με στήριξε στην προσπάθεια μου.

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	1
-----------------------	----------

Κεφάλαιο 1^ο Εναλλακτικός Τουρισμός

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
1.2 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	7
1.3 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	7
1.3.1 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	8
1.3.2 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ	9
1.3.3 ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	9
1.3.4 ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	10
1.3.5 ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	10
1.3.6 ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ Η ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	10
1.3.7 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	11
1.3.8 ΟΡΕΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	11
1.3.9 ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	12
1.3.10 ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	12
1.3.11 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ	12

Κεφάλαιο 2^ο Εναλλακτικός Τουρισμός στο Νομό Τρικάλων

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	14
2.2 ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	16
2.3 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	16
2.4 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	18
2.5 ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΩΝ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	19
2.6 ΧΑΡΤΗΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	20
2.7 ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΙΣ-ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ	20
2.7.1 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ- ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ	20
2.7.2 ΜΟΥΣΕΙΑ	22
2.7.3 ΙΕΡΟΙ ΝΑΟΙ- ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ	24
2.7.4 ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	32
2.7.5 ΜΝΗΜΕΙΑ ΛΑΪΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	33
2.7.6 ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ- ΕΘΙΜΑ	38
2.8 ΦΥΣΙΚΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ	41
2.8.1 ΠΟΤΑΜΙΑ- ΛΙΜΝΕΣ	41
2.8.2 ΒΙΟΤΟΠΟΙ- ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ	43
2.8.3 ΠΕΡΙΟΧΕΣ NATURA 2000	48

2.8.4 ΣΠΗΛΑΙΑ	48
2.8.5 ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΤΟΥΛΙΟΥ.....	50
2.8.6 ΚΑΜΠΙΝΓΚ	52
2.9 ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ	52
2.10 ΜΕΤΕΩΡΑ.....	54
2.11 ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ Ε4.....	56
2.12 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΤΡΙΚΑΛΩΝ.....	58

Κεφάλαιο 3^ο Ανάπτυξη Εναλλακτικού Τουρισμού στο Νομό Τρικάλων

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	86
3.2 ΚΕΝΤΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ- ΠΥΛΗΣ (ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π. Α.Ε).....	86
3.3 ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER I	87
3.3.1 Η ΠΕΡΙΟΧΗ LEADER I ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ- ΠΥΛΗΣ.....	87
3.3.2 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ LEADER I.....	88
3.3.3 ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ LEADER I.....	88
3.3.4 ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ LEADER I	89
3.3.5 ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ LEADER I.....	91
3.4 ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER II	95
3.4.1 ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ LEADER II	95
3.4.2 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	96
3.4.3 ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ LEADER II	97
3.4.4 ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ LEADER II	98
3.5 ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER PLUS	103
3.5.1 ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ LEADER PLUS	104
3.5.2 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	105
3.5.3 ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ LEADER PLUS	106
3.5.4 ΕΠΙΠΕΔΟ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ	106
3.5.5 ΘΕΜΑ ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΗΣ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	107
3.5.6 ΟΙ 4 ΓΕΝΙΚΟΙ- ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ LEADER PLUS	107
3.5.7 ΟΙ ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ LEADER PLUS.....	108
3.5.8 ΟΙ 4 ΑΞΟΝΕΣ ΔΙΑΡΦΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ LEADER PLUS.....	108
3.5.9 ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1:<<ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΠΙΛΟΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ>>	110
3.5.10 ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΤΟΥ LEADER PLUS.....	113
3.5.11 ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ LEADER PLUS.....	113
3.6 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΝ (ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΝΕΩΝ).....	125
3.6.1 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	126

3.6.2 ΒΑΣΙΚΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ.....	127
3.6.3 ΚΕΝΤΡΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	127
3.6.4 Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ <<ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ>> ΑΞΟΝΑΣ <<YOUTHSTART>>	128
3.6.5 ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ YOUTHSTART.....	128
3.6.6 ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ Η ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ.....	129
3.6.7 ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ <<ΠΑΝ>>	129
3.7 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ EQUAL.....	131
3.7.1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	131
3.7.2 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ EQUAL.....	131
3.7.3 Η ΠΕΡΙΟΧΗ EQUAL ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΤΡΙΚΑΛΩΝ.....	132
3.7.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΔΕΛΟΜΕΝΑ.....	133
3.7.5 ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	135
3.7.6 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	135
3.7.7 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΤΟΠΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ	136
3.7.8 ΟΙ ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	137
3.7.9 ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΚΑΙ ΣΕ ΠΟΙΟΥΣ ΑΠΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ	138
3.7.10 ΈΡΓΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ EQUAL ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	139
3.8 Η ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΤΡΙΚΑΛΩΝ.....	143
3.8.1 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΓΝΑΤΙΑΣ ΟΔΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΤΡΙΚΑΛΩΝ.....	145
3.8.2 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΓΝΑΤΙΑΣ ΟΔΟΥ ΣΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	148
3.8.2. Α) ΔΙΑΣΤΑΥΡΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ ΤΗΣ ΕΓΝΑΤΙΑΣ ΟΔΟΥ ΜΕ ΤΑ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΚΑ ΝΕΡΑ.....	148
3.8.2 Β) ΔΙΕΛΕΥΣΗ ΕΓΝΑΤΙΑΣ ΟΔΟΥ ΑΠΟ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	149
3.8.3 Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΑΝΑΓΙΑ- ΓΡΕΒΕΝΑ ΒΙΟΤΟΠΟΣ ΤΗΣ ΚΑΦΕ ΑΡΚΟΥΔΑΣ	150
3.9 ΚΥΡΙΑ ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΤΡΙΚΑΛΩΝ.....	151
3.10 ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΩΝ ΟΔΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ.....	151
3.11 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ CAMPING ΕΤΗ 2005-2006(ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ, ΑΦΙΞΕΙΣ, ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ)	154
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	155
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	157

Κεφάλαιο 1^ο

Εναλλακτικός
Τουρισμός

1.1 Εισαγωγή

Η τουριστική αγορά διαιρείται σε επιμέρους μορφές αγορών με βάση ορισμένα χαρακτηριστικά γνωρίσματα(π.χ. τη μαζικότητα των μετακινήσεων το βασικό και ειδικό κίνητρο ,το χρόνο εμφάνισης της κάθε μορφής τουρισμού), που προσδιορίζουν την οργανωτική και λειτουργική δομή των τουριστών. Οι διάφορες μορφές τουρισμού σχετίζονται με τα κίνητρα και τις ανάγκες που οδηγούν τα άτομα να κάνουν τουρισμό. Γενικά, οι άνθρωποι ταξιδεύουν για δυο λόγους. Είτε γιατί είναι υποχρεωμένοι να πάνε κάπου για επαγγελματικούς λόγους θρησκευτικούς, φιλικούς οικογενειακούς λόγους ή για λόγους υγείας, είτε γιατί επιθυμούν την αναψυχή, όπως να διασκεδάσουν, να ζήσουν την περιπέτεια, να αποδράσουν από την καθημερινότητα ή να ξεκουραστούν. Τα ταξίδια της πρώτης περίπτωσης έχουν τις ρίζες στην αρχαιότητα και εξακολουθούν μέχρι σήμερα να πραγματοποιούνται σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα ταξίδια της δεύτερης περίπτωσης αποτελούν σημαντικό συστατικό στοιχείο του σύγχρονου πολιτισμού. Ο τουρισμός κατηγοριοποιείται σε τρεις γενικές μορφές:

- Τον μαζικό τουρισμό (mass tourism), που είναι και η παραδοσιακή αγορά διακοπών, η οποία περιλαμβάνει και το μεγαλύτερο τμήμα τουριστών· αναζητούν στο ταξίδι τους κυρίως την ξεκούραση και τη διασκέδαση , σε ηλιοτροπικούς κυρίως προορισμούς.
- Τον τουρισμό των ειδικών ενδιαφερόντων (special interest tourism), που σχετίζεται με ένα πλήθος επιμέρους μορφών τουρισμού, οι οποίες διαμορφώνονται από τα κοινά ειδικά ενδιαφέροντα των ανθρώπων που τις προτιμούν (π.χ. λάτρεις των σπορ ,φυσιολατρία, πολιτιστικά ενδιαφέροντα, αναζήτηση νέων συγκινήσεων)
- Τον εναλλακτικό τουρισμό (alternate tourism), που σχετίζεται με ένα πλήθος επιμέρους μορφών τουρισμού, όπου οι άνθρωποι αναζητούν διαφορετικό τρόπο διακοπών, ο οποίος συνδέεται με την προστασία της τοπικής κουλτούρας, την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, την αναζήτηση νέων αξιών και τρόπων ζωής.

1.2 Εναλλακτικός Τουρισμός

Ο εναλλακτικός τουρισμός <<περιλαμβάνει μορφές τουρισμού οι οποίες δεν αντιβαίνουν τις ευρύτερες κοινωνικές και κοινοτικές αξίες ,καθώς και τις αξίες που σχετίζονται με τη φύση, αλλά παρέχουν στους υποδοχείς και στους τουρίστες την ευκαιρία για θετικές αναδράσεις, καθώς και για απόκτηση κοινών εμπειριών >> (Eadington και Smith).

Σύμφωνα με τον Krinppendorf η φιλοσοφία που υπάρχει πίσω από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι ότι ο εναλλακτικός τουρισμός κινείται αντίθετα από την προσέγγιση του μαζικού τουρισμού, και ότι οι τουριστικές πολιτικές δεν θα πρέπει να επικεντρώνονται μόνο στις οικονομικές και κοινωνικές αναγκαιότητες, αλλά να δίνουν έμφαση στη ζήτηση για ένα καθαρό περιβάλλον και στην αναζήτηση των αναγκών της τοπικής κοινωνίας.

Ο εναλλακτικός τουρισμός στηρίζεται στον διαφορετικό τρόπο των διακοπών, που προσδιορίζει τη ζήτηση συγκεκριμένων μορφών τουρισμού, οι οποίοι επιλέγονται από τον ταξιδιώτη-τουρίστα. Ο τρόπος αυτός συνδέεται με συγκεκριμένα θέματα όπως ο αθλητισμός, η περιήγηση, η φυσιολατρία κ.λ.π. Σε κάθε περίπτωση , ο ταξιδιώτης-τουρίστας επιλέγει αυτόνομα τον τρόπο οργάνωσης και διεξαγωγής του ταξιδιού του.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι οικονομικά αποδοτικότερες και λιγότερο συνδεδεμένες με τις θερινές διακοπές , αλλά και λιγότερο εξαρτημένες από τους οργανωτές τουριστικών ταξιδιών (tour operators), για αυτό και παρέχουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις περιοχές που συστηματικά τις προωθούν.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού σέβονται το περιβάλλον και τις ανάγκες της κοινότητας φιλοξενίας. Έλκουν ταξιδιώτες –τουρίστες , οι οποίοι αποστρέφονται τον οργανωμένο μαζικό τουρισμό και επιζητούν εναλλακτικές προτάσεις διακοπών που τους εκφράζουν ιδεολογικά και λειτουργικά .Απευθύνεται σε ανθρώπους που αναζητούν την κουλτούρα, τις αξίες και τον τρόπο ζωής των μόνιμων κατοίκων του τόπου προορισμού και οι οποίοι είναι ευαίσθητοι σε θέματα περιβάλλοντος και πολιτισμού.

1.3 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Οι κυριότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού που έχουν αναπτυχθεί είναι οι ακόλουθες:

- Αγροτουρισμός (agri-tourism)
- Τουρισμός υπαίθρου (outdoor tourism)
- Αθλητικός τουρισμός (sports tourism)
- Περιηγητικός τουρισμός (sight seeing tourism)
- Θαλάσσιος τουρισμός (marine tourism)
- Οικοτουρισμός ή οικολογικός τουρισμός (ecotourism)
- Πολιτιστικός τουρισμός (cultural tourism)
- Ορεινός τουρισμός (mountain tourism)

- Χειμερινός τουρισμός (winter tourism)
- Ορειβατικός τουρισμός (naturism tourism)
- Τουρισμός περιπέτειας (adventure tourism)

1.3.1 Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός είναι δραστηριότητα που αναπτύσσεται στον αγροτικό χώρο, από αγρότες κατά κύριο επάγγελμα, οι οποίοι είναι μόνιμοι κάτοικοι μιας περιοχής και έχουν ως κύριο σκοπό την ενίσχυση του αγροτικού τους εισοδήματος και της τοπικής οικονομίας, με την εκμετάλλευση τουριστικών καταλυμάτων (ενοικιαζόμενα δωμάτια, πανσιόν, ξενώνες, κάμπινγκ), την τροφοδοσία των τουριστικών μικρομονάδων με προϊόντα τοπικής παραγωγής και την ανάπτυξη άλλων δραστηριοτήτων που συνδέονται συμπληρωματικά με τον τουρισμό.

Ο αγροτουρισμός, ως εναλλακτική μορφή τουρισμού, εμφανίζεται τη δεκαετία του 1960 στις ΗΠΑ με τη μορφή της φιλοξενίας σε αγροκτήματα και αγροτουριστικά καταλύματα <<Farm and Ranch hospitality>>, και με τις παραλλαγές του γεωργικού τουρισμού <<Farm/ranch based tourism>> και του αγροτικού τουρισμού <<Hotel/resort based tourism>>.

Ο αγροτουρισμός στη διεθνή πρακτική έχει επικρατήσει με τις ακόλουθες δυο βασικές μορφές :

- I. Τη μορφή των διακοπών σε αγροκτήματα (Farm house holidays), που είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη σε χώρες όπου η έννοια <<αγρόκτημα>> είναι συνυφασμένη με τη γεωργική εκμετάλλευση (Αυστρία, Γερμανία κ.λ.π.) και οι φιλοξενοούμενοι συμμετέχουν στη ζωή των αγροτών και τις αγροτικές δραστηριότητες.
- II. Τη μορφή των διακοπών σε αγροτουριστικά καταλύματα που παρέχουν <<κλίνη και πρωινό>>- (Bed and Breakfast)- που αφορά στη δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων και ενοικιαζόμενων δωματίων σε εξωαστικούς μικροσυννοικισμούς ή σε αγροτικά καταλύματα (αγροικίες) τα οποία βρίσκονται μέσα στον αγροτικό συνοικισμό και παρέχουν φιλοξενία τουριστών σε αυτά. Το σύστημα αυτό προσιδιάζει σε χώρες, όπως η Βρετανία, η Γαλλία, η Ιταλία, η Ιρλανδία.

Ο αγροτουρισμός ανάλογα με την περιοχή που λαμβάνει χώρα, διακρίνεται στις ακόλουθες κατηγορίες:

- ✓ Αγροτουρισμός σε μεγάλες γεωργικές εκμεταλλεύσεις, όπου ο επισκέπτης -τουρίστας φιλοξενείται σε κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους του αγροκτήματος και εθελοντικά μπορεί να ασχολείται με τις γεωργικές ή αγροτικές εργασίες.
- ✓ Αγροτουρισμός σε αγροτικές περιοχές, όπου ο επισκέπτης- τουρίστας φιλοξενείται σε κατάλυμα (ενοικιαζόμενα δωμάτια ή ξενώνες ή πανσιόν) και ασχολείται με αγροτικές εργασίες ή με ψυχαγωγικές δραστηριότητες (πεζοπορία, ορειβασία κ. α.).

- ✓ Αγροτουρισμός σε παραλιακές ή νησιωτικές περιοχές , όπου ο επισκέπτης- τουρίστας φιλοξενείται σε απλά καταλύματα και ασχολείται με ψυχαγωγικές δραστηριότητες της θάλασσας, της ζωής του χωριού.
- ✓ Αγροτουρισμός σε παραδοσιακούς οικισμούς. Όπου ο επισκέπτης – τουρίστας φιλοξενείται σε απλά παραδοσιακά καταλύματα ,που έχουν τοπικό χρώμα και διαφορετική αρχιτεκτονική όψη, τους προσφέρονται τοπικά προϊόντα και έχουν ποικίλες δραστηριότητες.
- ✓ Αγροτουρισμός σε χωριά ιδιαίτερου φυσικού κάλλους ή προστατευόμενους χώρους, που είναι χωριά ή εθνικά πάρκα που βρίσκονται κοντά σε όμορφες τοποθεσίες(π.χ. λίμνες. Ποτάμια, βιότοπους κ.α.)που προτιμούνται από τους τουρίστες λόγω της ομορφιάς της φύσης.
- ✓ Αγροτουρισμός σε συνεταιριστικής μορφής συγκροτήματα που είναι πανσιόν μέσα σε ένα φιλικό περιβάλλον, το οποίο περιτριγυρίζεται από πολλές γεωργικές εκμεταλλεύσεις που προβάλλουν τα πολιτιστικά και φυσικά χαρακτηριστικά της περιοχής.

1.3.2 Τουρισμός υπαίθρου

Στον τουρισμό υπαίθρου (outdoor tourism) εμπίπτουν οι οργανωμένες δραστηριότητες των τουριστών στην ύπαιθρο. Οι δραστηριότητες αυτές σχετίζονται με το ορεινό και παράκτιο περιβάλλον και πραγματοποιούνται σε κατασκηνώσεις με σταθερές εγκαταστάσεις και σε κάμπινγκ που μπορεί να περιλαμβάνει σκηνές, ξύλινα προκατασκευασμένα σπίτια έως και αυτοκινούμενα τροχόσπιτα. Καθοριστικό στοιχείο αυτής της εναλλακτικής μορφής τουρισμού είναι ότι οι τουρίστες, που την προτιμούν είναι φυσιολάτρες και θέλουν να γνωρίζουν τον τόπο διαμονής τους και το περιβάλλον του, διαμένοντας στην ύπαιθρο και όχι σε οργανωμένο κατάλυμα. Η ζήτηση αυτής της μορφής τουρισμού αυξάνεται διαρκώς και αφορά κυρίως ταξίδια μικρής διάρκειας.

1.3.3 Αθλητικός τουρισμός

Σ' αυτή την εναλλακτική μορφή τουρισμού περιλαμβάνονται τα μεγάλα αθλητικά γεγονότα (mega events) (π.χ. Ολυμπιακοί Αγώνες), οι αθλητικές δραστηριότητες με επαγγελματικό χαρακτήρα που σχετίζονται με τουρισμό όπως για παράδειγμα αθλητικοί αγώνες, προετοιμασία αθλητικών ομάδων σε ειδικές εγκαταστάσεις κ.α. Επίσης, περιλαμβάνονται πολλές αθλητικές δραστηριότητες με ερασιτεχνικό χαρακτήρα, οι οποίες υλοποιούνται στο πλαίσιο των ταξιδιών, π.χ. wind surfing, ορειβασία, ποδήλατο βουνού, kayak, υποβρύχιο ψάρεμα κ.α.

1.3.4 Περιηγητικός τουρισμός

Είναι μια εναλλακτική μορφή τουρισμού, η οποία εκδηλώνεται σε περιοχές με πολιτιστική παράδοση και με ωραίο φυσικό και δομημένο περιβάλλον. Οι τουρίστες – περιηγητές κινούνται αυτόνομα. Πρόκειται, συνήθως, για ομαδικά ταξίδια (οικογένειες, παρέες), όπου σημαντικό ρόλο έχει το αυτοκίνητο. Εξειδίκευση του περιηγητικού τουρισμού θεωρείται ο περιπατητικός τουρισμός, ο οποίος στοχεύει στη γνωριμία μιας περιοχής μέσα από τη διέλευση μονοπατιών.

1.3.5 Θαλάσσιος τουρισμός

Ο θαλάσσιος τουρισμός (marine tourism) είναι εναλλακτική μορφή τουρισμού, όπου ο τουρίστας αποφασίζει να περάσει τον περισσότερο καιρό ή και όλο τον χρόνο των διακοπών του <<εν πλω>>, επιλέγοντας ως μέσο μετακίνησης και ως τόπο διαμονής και ψυχαγωγίας του ένα πλοίο, που του προσφέρει ένα προκαθορισμένο πρόγραμμα θαλάσσιας περιήγησης, ή ένα σκάφος, στο οποίο μπορεί να συναποφασίσει για το πρόγραμμα της θαλάσσιας περιήγησης που θα εκτελεστεί.

Κύρια προϊόντα του θαλάσσιου τουρισμού είναι η κρουαζιεροπλοΐα, η ιδιωτική θαλάσσια περιήγηση (yachting) που προσφέρει η χρήση σκαφών αναψυχής και η παράκτια τουριστική ναυσιπλοΐα με σκάφη αναψυχής, θαλαμηγούς ή τουριστικά σκάφη κ.λ.π.

Η Ελλάδα όσον αφορά τις κρουαζιέρες, κατατάσσεται μεταξύ των δημοφιλέστερων προορισμών. Μεγάλο μέρος των ταξιδιών αναψυχής γίνεται από κρουαζιερόπλοια με ελληνική σημαία, τα οποία πραγματοποιούν μονοήμερες, τριήμερες, τετραήμερες, και γενικά πολυήμερες κρουαζιέρες στα ελληνικά λιμάνια και σε λιμάνια γειτονικών χωρών.

1.3.6 Οικοτουρισμός ή οικολογικός τουρισμός

Την αγορά του οικοτουρισμού (ecotourism) αποτελούν οι τουρίστες με ειδικά ενδιαφέροντα, οι οποίοι είναι προσανατολισμένοι στη φύση και στην οικολογία. Ιδιαίτερα διαδεδομένη είναι η παρατήρηση της χλωρίδας και της πανίδας, όπως είναι η παρατήρηση πουλιών (bird watching), οι ελεύθερες καταδύσεις (scuba diving), οι επισκέψεις σε εθνικούς δρυμούς και εθνικά πάρκα, τα φωτογραφικά σαφάρι, οι πολιτιστικές περιηγήσεις, κ.α.

Οι περισσότερες από τις δραστηριότητες αυτού του τύπου είναι ευνόητο ότι λαμβάνουν χώρα σε περιοχές με πλούσιους φυσικούς πόρους.

Οι ορεινές περιοχές είναι αναμφίβολα μέσα στους προορισμούς που προτιμούνται για οικοτουρισμό .

Ο οικοτουρισμός σχετίζεται άμεσα με την αιεφόρο τουριστική ανάπτυξη, γιατί η προστασία του περιβάλλοντος, της κοινωνίας και του πολιτισμού της κάθε περιοχής αποτελούν τις βασικές αρχές πάνω στις οποίες οικοδομείται η ανάπτυξη του(Fennel)

Παγκοσμίως, ιδιαίτερα δημοφιλείς προορισμοί για οικοτουρισμό είναι η Κόστα Ρίκα, η Κούβα, η Τανζανία, η Ζανζιβάρη, η Κένυα, η Νότια Αφρική, η Γουατεμάλα, η Βολιβία, η Βραζιλία, η Ινδονησία, η Γκάνα κ.λ.π.

1.3.7 Πολιτιστικός τουρισμός

Η επιθυμία των τουριστών να βιώσουν εμπειρίες και να γνωρίσουν μορφές και στοιχεία του υλικού και πνευματικού πολιτισμού της χώρας που επισκέπτονται, όπως μνημεία, χειροτεχνήματα, έθιμα, πολιτιστικές δραστηριότητες, μορφές τέχνης κ.α. είναι ειδικά κίνητρα, συνυφασμένα με την έννοια του πολιτιστικού τουρισμού(culture tourism).

Τα προγράμματα πολιτιστικού τουρισμού ενισχύουν τις προσπάθειες αναβίωσης και προβολής πολλών και διαφορετικών στοιχείων της τοπικής παράδοσης, όπως είναι τα αρχιτεκτονικά μνημεία της υπαίθρου, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, οι βιοτεχνικές παραγωγικές διαδικασίες, η γαστριμαργική παράδοση(φαγητό και κρασί), κ.λ.π. Επιπλέον επιδιώκουν να συνδέσουν αυτά τα στοιχεία με μία <<διαδρομή>> στην ιστορία, στον πολιτισμό ή σε ένα δίκτυο που καταγράφει τις διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές, οι οποίες έχουν παρόμοιους πόρους και στοιχεία πολιτισμού.

Με αυτόν τον τρόπο, η σύγχρονη εκδοχή του πολιτιστικού τουρισμού παρέχει τη δυνατότητα να προβληθεί ουσιαστικότερη και ευρύτερη διάσταση του τοπικού πολιτισμού, επιτρέποντας σε πολλές περιοχές να αναπτύξουν προγράμματα που προβάλλουν κάποιο στοιχείο αυτής της παράδοσης.

1.3.8 Ορεινός τουρισμός

Ο ορεινός τουρισμός (mountain tourism) είναι εναλλακτική μορφή τουρισμού, που έχει ως χαρακτηριστικό γνώρισμα τη χωρική διάσταση και τη μεγάλη θεματική ποικιλία των δραστηριοτήτων. Οι τουριστικές δραστηριότητες κάθε μορφής και τύπου, στους ορεινούς όγκους, έχουν παράδοση αιώνων και οι στόχοι τους κατά κύριο λόγο αφορούν στη φυσιολατρία, στην υγεία, στη γνωριμία με τον αγροτικό πολιτισμό. Οι στόχοι αυτοί, για ταξίδια στο βουνό ή στις ορεινές περιοχές, είναι διαχρονικοί. Όμως σήμερα έχουν αλλάξει σημαντικά η οργάνωση των υποδομών και των προσφερόμενων υπηρεσιών, καθώς και ο αριθμός και η ποικιλία των δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται.

1.3.9 Χειμερινός τουρισμός

Ο χειμερινός τουρισμός(winter tourism) περιλαμβάνει ένα πλήθος τουριστικών δραστηριοτήτων, που έχουν ως μόνο κοινό χαρακτηριστικό τη χρονική περίοδο πραγματοποίησής τους. Η ανάπτυξη τουριστικής δραστηριότητας κατά τη χειμερινή περίοδο αποτελεί βασική επιδίωξη της ελληνικής τουριστικής πολιτικής, καθώς συνδέεται άμεσα με το πρόβλημα της σύμμετρης δραστηριοποίησης του παραγωγικού δυναμικού του τουριστικού κλάδου σε όλη τη διάρκεια του έτους (Παυλόπουλος).

1.3.10 Ορειβατικός τουρισμός

Ο ορειβατικός τουρισμός(naturism tourism) ταυτίζεται με την ορειβασία. Ως ορειβασία (mountaineering) νοείται η ανάβαση, διάσχιση και κατάβαση σε οποιοδήποτε μέσο βουνό (500 μέχρι 1500 μέτρα) ή ψηλό βουνό (άνω των 1500 μέτρων), που χαρακτηρίζεται είτε βατό οπότε και δεν απαιτούνται ειδικές τεχνικές γνώσεις και σύνεργα, είτε δύσβατο, οπότε και απαιτούνται ειδικές γνώσεις και συγκεκριμένες τεχνικές.

Σήμερα, η ορειβασία με τη μορφή της περιστασιακής ενασχόλησης, προσελκύει όλο και περισσότερους τουρίστες που ενδιαφέρονται για την καλή τους φυσική κατάσταση και για μια πιο ουσιαστική επαφή με τη φύση.

Η ορειβασία επίσης αποτέλεσε το κίνητρο για τη δημιουργία ορεινών πάρκων και προστατευόμενων ζωνών.

1.3.11 Τουρισμός περιπέτειας

Ως τουρισμός περιπέτειας(adventure tourism) ορίζεται η δραστηριότητα εκείνη που λαμβάνει χώρα σε έναν ασυνήθιστο, εξωτικό, απομονωμένο ή δυσπρόσιτο προορισμό και χαρακτηρίζεται από έναν βαθμό κινδύνου και συγκίνησης για αυτόν που την πραγματοποιεί, αλλά και από την ανάγκη για βαθύτερη γνώση του κόσμου και του ίδιου του ανθρώπου.

Ανάλογα με το βαθμό κινδύνου και το επίπεδο ικανοτήτων που απαιτούνται για τέτοιου τύπου δραστηριότητες, ο τουρισμός περιπέτειας διακρίνεται σε δύο κατηγορίες. Στον τουρισμό ήπιας περιπέτειας(soft adventure tourism), ο οποίος απαιτεί στοιχειώδεις δεξιότητες και εμπεριέχει μικρό κίνδυνο και στον τουρισμό ακραίας περιπέτειας(extreme ή hard adventure tourism), ο οποίος απαιτεί σημαντική εμπειρία, εξοικείωση με τη φύση και τους κινδύνους της και καλή φυσική και πνευματική κατάσταση(Λαγός-Παππάς).

Ο τουρισμός περιπέτειας είναι μία νέα, συνεχώς αναπτυσσόμενη εναλλακτική μορφή τουρισμού, που προσελκύει κυρίως κατοίκους των μεγαλουπόλεων με υψηλή οικονομική επιφάνεια, οι οποίοι αναζητούν διέξοδο από τους έντονους εργασιακούς ρυθμούς, το άγχος και τη ρουτίνα που αντιμετωπίζουν στην πόλη.(Πηγή: Τουριστική οικονομική, Δημήτρης Λαγός).

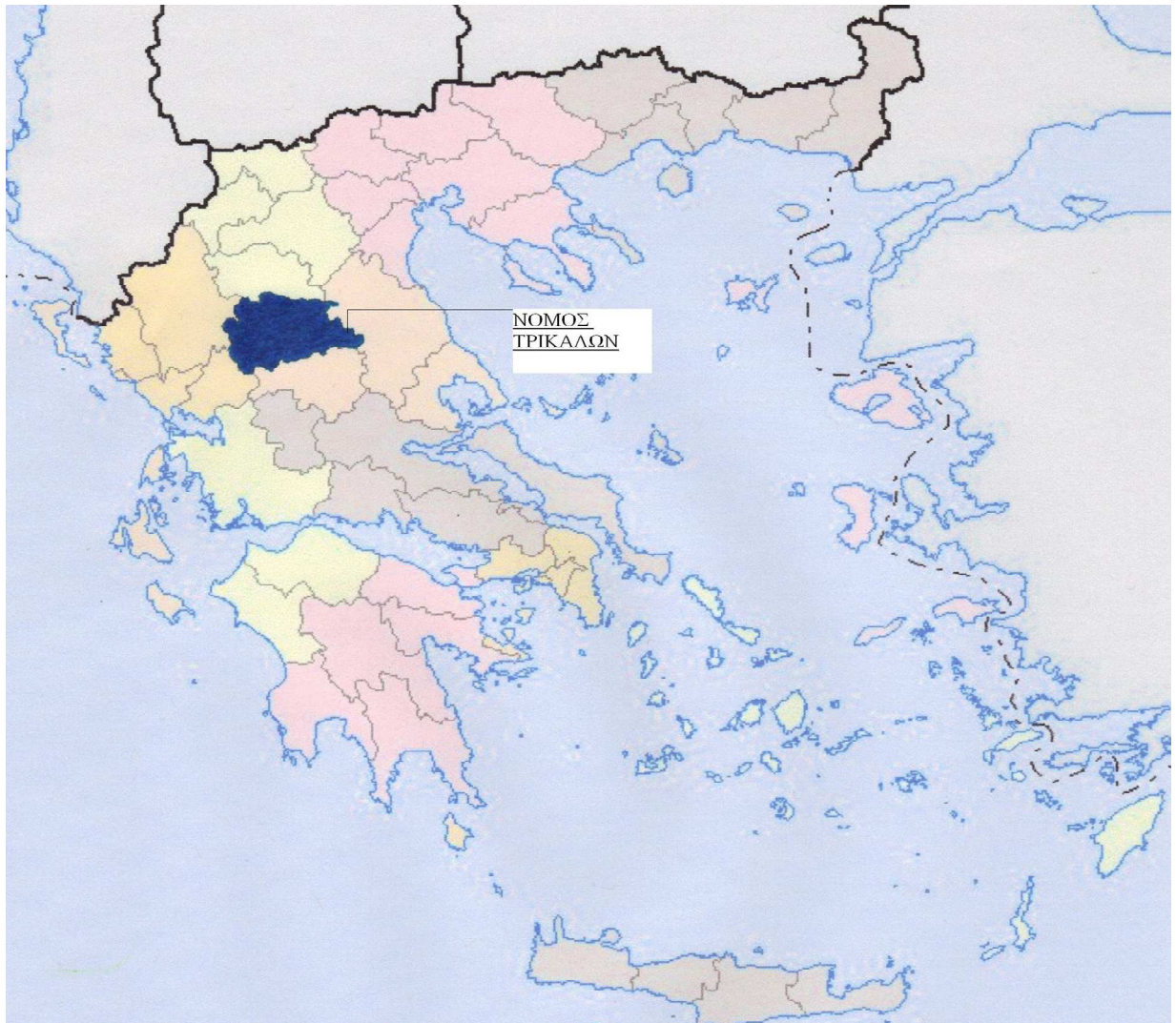
Κεφάλαιο 2^ο

Εναλλακτικός
Τουρισμός στο Νομό
Τρικάλων

2.1 Εισαγωγή

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας καταλαμβάνει το κεντρικό-ανατολικό τμήμα του ηπειρωτικού κορμού της Ελλάδας. Αποτελείται από τους Νομούς Καρδίτσας, Λάρισας, Μαγνησίας και Τρικάλων και καταλαμβάνει συνολική έκταση 14.036 χλμ.², το 11% περίπου της συνολικής έκτασης της χώρας. Συνορεύει προς βορρά με τις περιφέρειες Δυτικής και Κεντρικής Μακεδονίας, προς το νότο με την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, δυτικά με την Περιφέρεια Ηπείρου, ενώ ανατολικά βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος. Η θεσσαλική ύπαιθρος διαθέτει πλούσιο ανάγλυφο, που παρουσιάζει μεγάλες διαφορές σε μικρές σχετικά αποστάσεις. Στη Θεσσαλία βρίσκεται η μεγαλύτερη πεδιάδα της Ελλάδας, που διαρρέετε από τον ποταμό Πηνειό το τρίτο σημαντικότερο ποτάμι της χώρας. Ο κάμπος περιβάλλεται από ψηλά βουνά, όπως ο Όλυμπος, το ψηλότερο βουνό της Ελλάδας, (ύψος 2.918μ.), ο Κίτσαβος ή Όσσα, το Πήλιο, η Όθρυς, τα Άγραφα και το νότιο τμήμα της οροσειράς της Πίνδου, από όπου πηγάζει ένας ακόμη σημαντικός ποταμός, ο Αχελώος. Ιδιαίτερης σημασίας είναι και η τεχνητή Λίμνη Πλαστήρα ή Ταυρωπού, στην Καρδίτσα.

Ο Νομός Τρικάλων βρίσκεται στο κέντρο της Ελλάδας και είναι ένας από τους 4 Νομούς της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Έχει έκταση 3.389 τ. χλμ. και είναι ο δεύτερος σε έκταση του Θεσσαλικού χώρου μετά το Νομό Λαρίσης και καταλαμβάνει το Βορειοδυτικό του τμήμα. Βρίσκεται σε καίρια θέση αφού εδώ συναντούνται κομβικοί οδοί, όπως αυτή που με αφετηρία την Ήπειρο μέσω της Πίνδου διασχίζει την περιοχή για να προχωρήσει προς την υπόλοιπη Ελλάδα και τη δεύτερη που έρχεται από τη Δ. Μακεδονία, μέσω της οροσειράς των Χασίων, συναντά το Νομό Τρικάλων. Συνδέεται με τη Μακεδονία μέσω του Νομού Γρεβενών, ανατολικά την υπόλοιπη Θεσσαλία μέσω του Νομού Λάρισας, νότια Καρδίτσας και δυτικά με την Ήπειρο και με τους Νομούς Άρτας και Ιωαννίνων.

Η θέση του Νομού Τρικάλων στον χάρτη της Ελλάδος
(Πηγή: <http://maps.geoapikonisis.gr>)

2.2 Νομός Τρικάλων

Ο Νομός Τρικάλων με πρωτεύουσα τα Τρίκαλα που λόγω της θέσης τους αποτελούν κέντρο εμπορικής κίνησης από την αρχαιότητα, χωρίζεται σε δύο επαρχίες, αυτή των Τρικάλων και δεύτερη της Καλαμπάκας. Όσον αφορά τη μορφολογία του εδάφους το μεγαλύτερο τμήμα του είναι ορεινό και ημιορεινό(κατά 4/5) ενώ το λιγότερο το πεδινό (κατά 1/5) καταλαμβάνει τμήμα της απέραντης ονομαστής Θεσσαλικής πεδιάδας. Το ορεινό του τμήμα το ορίζουν τα Χάσια στα βόρεια, τα Αντιχάσια προς τα Βορειοανατολικά και δυτικά κυριαρχεί η επιβλητική σειρά της Πίνδου όπου αμέτρητοι ορεινοί όγκοι έχουν καταγραφεί και συνδεθεί με θρύλους και παραδόσεις:ο Λάκμος ή Περιστέρι, Τζουμέρκα ή Κακαρδίτσα, Τριγγία, Νεράιδα, Αυγό, Κόζιακας ή Κερκέτιο. Ανάμεσα τους ελίσσονται μεγάλα και μικρά ποτάμια με πιο γνωστό τον ιστορικό Πηνειό, που διασχίζει κατά μήκος το Νομό με τις πηγές του μέσα στα δύσβατα της Πίνδου και χύνεται στο Αιγαίο Πέλαγος. Στο πέρασμα του συναντά τους παραπόταμους, Μαλακασιώτικος, Ίων ή Μουργκάνης, ο Ληθαίος, Νεοχωρίτικος, Πορτα·ι·κός κ.λ.π., ενώ στα Βορειοδυτικά ακούγεται έντονα ο χειμαρρώδης ήχος του Αχελώου ή Ασπροποτάμου, που θεωρείται και το φυσικό όριο του Νομού με την Ήπειρο και με παραποτάμους τον Καμνα·ι·τικό και το ποτάμι του Βαθυρέμματος.

Ο Νομός Τρικάλων έχει πληθυσμό 161.936 κατοίκους. Λόγω της γεωφυσικής υπόστασης, το κλίμα του Νομού όπως είναι φυσικό είναι ηπειρωτικό με κρύο το χειμώνα και πολύ ζέστη το καλοκαίρι. Επειδή το πεδινό τμήμα είναι και το πιο εύφορο , το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού ασχολείται με τη γεωργία και καλλιεργούνται προϊόντα όπως βαμβάκι, καπνός, οπωροκηπευτικά, σιτάρι, καλαμπόκι κ.λ.π. ενώ στα ορεινά είναι αναπτυγμένη η κτηνοτροφία ιδιαίτερα σε αιγοπρόβατα και βοοειδή. Έντονη είναι και η βιομηχανική και η βιοτεχνική δραστηριότητα με προϊόντα που φημίζονται στην Ελλάδα και στο εξωτερικό .Μία επίσης σημαντική οικονομική πηγή για το Νομό είναι και ο δασικός πλούτος. Τέλος ο τουρισμός αποτελεί βασική ενασχόληση για τους κατοίκους μεγάλου μέρους του Νομού ενώ οι ευκαιρίες για ψυχαγωγία και διασκέδαση είναι πολλές και υπάρχουν όλο το χρόνο.

2.3 Η ιστορία του Νομού Τρικάλων

Στην αρχαιότητα η περιοχή της Εστιαιώτιδας (του Νομού Τρικάλων) παίζει σημαντικό ρόλο στις πολιτικές και κοινωνικές ανακατατάξεις στον Ελλαδικό χώρο, το Πελλνιαίον(περιοχή σημερινού Δήμου Πελλνιαίων, ταυτίζεται με το χώρο μεταξύ Ταξιαρχών και Πετροπόρου), η Φαρκαδόνα και η Τρίκκη εμφανίζονται στα 470 π.Χ. στη θεσσαλική νομισματική ένωση στην οποία συμμετείχαν οι σημαντικότερες πόλεις της Θεσσαλίας με τα νομίσματα τους να κυκλοφορούν σε όλη την επικράτεια της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Το Αιγίνιον (σημ. Καλαμπάκα) ήταν η σημαντικότερη πόλη της Τυμφαίας και συνδέεται με την πορεία και δραστηριότητα πολλών Ρωμαίων

αυτοκρατόρων, ενώ με το βυζαντινό όνομα Σταγοί θα συνδεθεί το παγκόσμιο φαινόμενο πολιτιστικής κληρονομιάς, τα Μετέωρα. Η αρχαία Φαῦττός (σημ. Ζάρκο) θα αναπτυχθεί και στον Μεσαίωνα και στην Τουρκοκρατία, η Φαλώρεια (στην περιοχή της Μεγάρχης), ο Άτραγας, οι Γόμφοι, η ιστορία των οποίων έχει τις ρίζες της στην κλασική εποχή, ενώ αναφέρεται η επιμονή που κατέβαλλε ο Ιούλιος Καίσαρας για να την κατακτήσει. Η Οιχαλία (σημ. Νεοχώρι) που ο Όμηρος αναφέρει ότι συμμετείχε στον Τρωικό πόλεμο και οι ορεινοί Τυμφαίοι διακρίνονται στη μάχη του Γρανικού ποταμού, ακολουθώντας τον Μ. Αλέξανδρο. Τέλος η πρωτεύουσα του Νομού τα Τρίκαλα, η αρχαία Τρίκκη θα ταυτισθεί με τον θεό της ιατρικής τον Ασκληπιό, ο Όμηρος αναφέρει ότι μετείχαν στον Τρωικό πόλεμο του θεού αυτού ενώ η παράδοση τον θέλει να ψάχνει και να βρίσκει τα βότανα του στην περιοχή του Κόζιακα και κυρίως στην περιοχή της αρχαίας Πιαλείας. Η αρχαία Τρίκκη απλωνόταν ανάμεσα σε δύο φυσικά σημεία της περιοχής δηλαδή ανάμεσα στον ποταμό Ληθαίο και στο λόφο <<Κάστρο>>, όπου θα πρέπει να υπήρχε και αρχαία Ακρόπολις. Η πρώτη σημαντική μνεία του ονόματος είναι πάνω σε θραύσμα ενεπίγραφης στήλης που βρέθηκε στο χώρο του Ασκληπιείου, σημαντικά υπολείμματα του οποίου συναντάμε στο κέντρο της πόλης.

Η βυζαντινή και μεταβυζαντινή εποχή έχει αφήσει έντονα σημάδια της σε αρκετά σημεία του Νομού τα οποία μπορούν να δημιουργήσουν τουριστικές διαδρομές, οι οποίες θα συμβάλλουν στην τουριστική και πολιτισμική καθοδήγηση των χιλιάδων επισκεπτών που συρρέουν στην περιοχή λόγω της ύπαρξης των Μετεώρων και της περιοχής Ελάτης- Περτουλίου.

Η περιοχή των Τρικάλων έγινε κοιτίδα πολιτισμού από αρχαιότατων χρόνων και είναι μία από τις πιο σημαντικές και ενδιαφέρουσες πολιτισμικά και πολιτιστικά.

Η Θεσσαλία για την καλύτερη διοίκηση της ήταν χωρισμένη σε τέσσερα φυλετικά κράτη, τετραρχία ή τετράδες και ένα από αυτά ήταν η Εστιαιώτις ή Ιστιαιώτις, περιοχή του σημερινού Νομού Τρικάλων με σπουδαιότερες πόλεις την Τρίκκη (Τρίκαλα) και το Αιγίνιο (Καλαμπάκα). Η περιοχή των Τρικάλων περιελάμβανε επίσης και την αρχαία Αθαμανία, που ταυτίζεται με τον ορεινό όγκο της Πίνδου και κυρίως με την περιοχή Ασπροποτάμου.

Το πεδινό τμήμα του Νομού κατοικήθηκε πριν από 100.000 και απόδειξη αυτού είναι η αποκάλυψη απολιθωμένων οστών και διαφόρων χρηστικών εργαλείων που απεκαλύφθησαν στις όχθες του Πηνειού ποταμού. Στο Μεγάλο Κεφαλόβρυσο υπάρχουν δύο νεολιθικοί οικισμοί (7000-5000 π.Χ.), ενώ στο Σπήλαιο της Θεόπετρας παρατηρείται ανθρώπινη δραστηριότητα όπου αφήνει τα ίχνη της από τα 15000-8000 π.Χ. Στα 1900π.Χ. καταφθάνουν στην Πίνδο τα πρώτα ελληνικά φύλλα Αθαμάνες, Αρκάδες, Αίθιοι, κ.λπ. ενώ στην περιοχή των Χασίων – Αντιχασίων πριν από το έτος αυτό είχαν εγκατασταθεί οι Ίωνες. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι οι Θεσσαλοί χρησιμοποιούν το ίδιο σύστημα γραφής με τους Κρήτες κατά την Μυκηναϊκή εποχή. Η ιστορική αυτή δραστηριότητα θα συνεχισθεί και στη συνέχεια στα κλασικά, ρωμαϊκά, βυζαντινά και μεταβυζαντινά χρόνια. Η περιοχή των Τρικάλων παρουσιάζει μία τεράστια συμμετοχή στην ιστορία της Ελλάδας από αρχαιότατων χρόνων.

2.4 Ιστορικό διάγραμμα των Τρικάλων

- Τα Τρίκαλα, η προομηρική Τρίκκη, είναι η γενέτειρα του Ασκληπιού (1247 π.Χ.).
- Τα παιδιά του Ασκληπιού, οι επίσης γιατροί Μαχάων και Ποδαλείριος ήταν ανάμεσα στους Έλληνες που επιστράτευσαν κατά της Τροίας (Ιλιάδα Β'729).
- Από τον κάδο του Ποδαλείριου ο οποίος έμεινε στην Κω μετά την πτώση της Τροίας, προέρχεται ο Μέγας Ιπποκράτης (17ος απόγονος του Ασκληπιού).
- Στα Τρίκαλα υπήρξε και λειτούργησε το "επιφανέστερο και αρχαιότατο Ασκληπιείον της Τρίκκης" (Στράβων)
- 5^{ος} Αιώνας π.Χ. Οι Τρικκαίοι (Τρικαλινοί) συνεννοούνται με τους υπόλοιπους Έλληνες για την απόκρουση των Περσών.
- 422 π.Χ. Οι Τρικκαίοι συμμαχούν με τους Αθηναίους και παρακαλούν το Βασιλέα της Σπάρτης Βρασίδα να βαδίσει εναντίον της Μακεδονίας και της Θράκης
- 352 π.Χ. Οι Τρικκαίοι συνακολουθούν τον Φίλιππο και αργότερα τον Μεγάλο Αλέξανδρο στις διάφορες εκστρατείες.
- 343 π.Χ. Ο Φίλιππος ο Β' εισέρχεται στα Τρίκαλα
- 290 π.Χ. Η Τρίκκη περιέρχεται στην εξουσία του Δημητρίου του Πολιορκητή, διαδόχου του Μεγάλου Αλεξάνδρου
- 285 π. Χ Ο Βασιλέας της Ηπείρου Πύρρος εμφανίζεται στα Τρίκαλα.
- 148 π.Χ. Ολόκληρη σχεδόν η Θεσσαλία υποτάσσεται στους Ρωμαίους.
- 45 π.Χ. Ο Ιούλιος Καίσαρας βρίσκεται στα Τρίκαλα
- Τα Τρίκαλα δέχτηκαν τον Χριστιανισμό από τα πρώτα του χρόνια. Ο επίσκοπος Τρίκκης Λιόδωρος άσκησε σ' αυτό σημαντική επίδραση. Ο ίδιος επίσκοπος συμμετείχε και στην Α' Οικουμενική σύνοδο (325 μ.Χ.).
- 447 μ.Χ. Η Τρίκκη λεηλατείται από τους Ούννους.
- 530 μ.Χ. Ενισχύεται το Φρούριο των Τρικάλων από τον Ιουστινιανό.
- 976-1025 μ.Χ. Οι Βούλγαροι υπό την ηγεμόνα Σαμουήλ κατακλύζουν και καταστρέφουν τα Τρίκαλα
- 12ος Αιώνας Η Τρίκκη για πρώτη φορά αναφέρεται ως Τρίκαλα από την Άννα Κομνηνή
- 1420 μ.Χ. Τα Τρίκαλα καταλαμβάνονται από τους Τούρκους.
- 1601 μ.Χ. Ο Επίσκοπος Τρίκκης Διονύσιος ο Φιλόσοφος υψώνει το λάβαρο της επανάστασης στο Φρούριο των Τρικάλων.
- 1770 μ.Χ. 3.000 Τρικαλινοί σφάχτηκαν στην Λάρισα από τους Τούρκους, ενεχόμενοι στα Ορλωφικά.
- 1808 μ.Χ. Ο θρυλικός Παπαθύμιος Βλαχάβας ξεσηκώνει το λαό της Θεσσαλίας και υψώνει το λάβαρο της επανάστασης στην Πίνδο και τα Χάσια
- 1821 μ. Χ Οι Τρικαλινοί με τους οπλαρχηγούς τους Στουρνάρη, Χριστόδουλο Χατζηπέτρο, Γρ. Λιακατά συμμετέχουν στον απελευθερωτικό αγώνα
- 1854 μ.Χ. Οι Θεσσαλοί επαναστατούν ανεπιτυχώς
- 1878 μ.Χ. Εκρήγνυται η Θεσσαλική επανάσταση.
- 1881 μ.Χ. Τα Τρίκαλα ενσωματώνονται στην Ελλάδα

- 1941-1944 μ.Χ. Τα Τρίκαλα τελούν υπό Ιταλογερμανική κατοχή και απελευθερώνονται στις 18/10/1944.

2.5 Προέλευση του ονόματος της πόλης των Τρικάλων

Στην αρχαιότητα η πόλη των Τρικάλων λεγόταν Τρίκκη και όφειλε το όνομα της στην ομώνυμη νύμφη, που θεωρούνταν κάτ' άλλους κόρη του Πηνειού και κατ' άλλους κόρη του Αισώπου ποταμού και με το ίδιο όνομα συναντάται μέχρι τα πρώτα βυζαντινά χρόνια.

Για την ετυμολογία του ονόματος έχουν διατυπωθεί πολλές ερμηνείες όπως ότι προέρχεται από το <<τρεις καλός>> ή ότι ο τύπος Τρίκαλος είναι ο αρχικός και στη συνέχεια επικράτησε ο συνεπτυγμένος Τρίκκη ή τον τύπο Τρίκαλος- Τρίκαλα, ελληνικό. Κατά μία άλλη άποψη το όνομα της πόλης προήλθε από χαρακτηρισμό της θεάς Αρτέμιδος (Τρίκαλος Άρτεμις) της οποίας ναός υπήρχε στην περιοχή. Τέλος τονίζουμε το γεγονός ότι όλες οι εκκλησιαστικές πηγές ακόμη και μέχρι σήμερα (βλέπε Μητρόπολη Τρίκκης και Σταγών) χρησιμοποιούν τον τύπο Τρίκκη, που είναι γνωστή ως επισκοπή από τον 4^ο αιώνα.

2.6 Χάρτης του Νομού Τρικάλων

(Πηγή: www.fatsimare.gr)

2.7 Ανθρωπογενείς-Πολιτιστικοί τουριστικοί πόροι

2.7.1 Αρχαιολογικά και Βυζαντινά μνημεία- Αξιοθέατα

⊕ Στην πόλη των Τρικάλων:

- Ο χώρος ανασκαφών του περίφημου Ασκληπιείου της Τρίκκης, ανάμεσα στην κεντρική πλατεία και τον Αγ. Νικόλαο.
- Το βυζαντινό φρούριο, χτισμένο από τον αυτοκράτορα Ιουστινιανό, στη θέση της αρχαίας ακροπόλεως και το βυζαντινό ρολόι.
- Το Κουρσούμ Τζαμί ή Τέμενος του Οσμάν Σαχ, χτισμένο στα 1550 από τον Σινάν Πασά, ονομαστό αρχιτέκτονα της εποχής.
- Τάφος του Κονδύλη
- Η γέφυρα του Ληθαίου, της Λήθης των αρχαίων, στο κέντρο των Τρικάλων

Το Κουρσούμ Τζαμί στην πόλη των Τρικάλων (Πηγή:
<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/el/>)

Το βυζαντινό φρούριο και το ρολόι στην πόλη των Τρικάλων
(Πηγή:www.trikalacity.gr)

✚ Στο Νομό Τρικάλων:

- Κάστρο του Αθήναιου στην Πύλη
- Παλιό Χάνι Γώγου στην Παλαιοκαρυά
- Αρχαιολογικά ευρήματα και ερείπια από κεραμούς στην Αθαμανία
- Ίχνη κάστρων ελληνιστικής εποχής και ίχνη τάφων στη θέση Κόρπου, στην κορυφή Καζάρμα στο Βροντερό
- Αρχαίος οικισμός στη θέση Τσιούκα στο Βροντερό
- Ίχνη παλιού κεραμοποιείου στο Βροντερό
- Ίχνη αρχαιολογικού οικισμού στη θέση βρύσες στο Παλαιοχώρι Γαρδικίου
- Ίχνη κάστρου και παλιού οικισμού στις θέσεις <<Ψηλή ράχη>>, <<Φτέρη>> και <<Κατώφλι>> στην Ελάτη
- Ίχνη ερειπωμένου κάστρου ελληνιστικής- ρωμαϊκής εποχής στους Καλόγηρους
- Τάφοι ελληνιστικής- ρωμαϊκής εποχής στην περιοχή Αγίας Τριάδας στους Καλόγηρους
- Επιτύμβια στήλη του Εχένικου στους Καλόγηρους
- Παλαιά Καλαμπάκα και προτομές στην Καλαμπάκα
- Κάστρο στην Αγριελιά και στον Πλάτανο και αρχαιολογική περιοχή <<Οβριάσα>> στο Δήμο Παραληθαίων και Παληοκάστρου
- Αρχαίο νεκροταφείο στην τοποθεσία Πλατιά Μαγούλα στο Ζάρκο
- Τα φρούρια στο όρος Ιταμός από τους Ελληνιστικούς χρόνους. Στην περιοχή, όπου σήμερα σώζονται μόνο ερείπια, τοποθετείται η αρχαία ακρόπολη Αθήναιον.

2.7.2 Μουσεία

✚ Στην πόλη των Τρικάλων:

- Λαογραφικό μουσείο
- Αρχαιολογική Συλλογή Τρίκης
- Δημοτικό Ιστορικό Αθλητικό Μουσείο
- Κέντρο Ελληνικής Μουσικής Τρικαλινών Δημιουργών
- Κέντρο Ιστορίας και Πολιτισμού εταιρείας "Κλιάφα".
- Μουσείο Δημήτρη και Λέγκως Κατσικογιάννη
- Μουσείο Ιεράς Μητρόπολης
- Μύλος Ματσόπουλου
- Δημοτική Πινακοθήκη Τρικάλων
- Βιβλιοθήκη στο πνευματικό κέντρο του δήμου Τρικάλων

✚ Στο Νομό Τρικάλων:

- Λαογραφικό μουσείο στο Χαλίκι
- Λαογραφικό μουσείο στην Κρανιά
- Σχολικό Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο στην Πιαλεία

- Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης στην Καλαμπάκα
- Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Ασπροποτάμου. Η περιβαλλοντική εταιρεία ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ μελέτησε και κατασκεύασε τα εκθέματα του Κέντρου.

Λαογραφικό μουσείο στο Χαλίκι(Πηγή: www.aspropotamos.org)

Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Ασπροποτάμου (Πηγή: www.xlaxanas.gr)

2.7.3 Ιεροί ναοί- μοναστήρια

✚ Στην πόλη των Τρικάλων:

- Ιερός Ναός Αγίων Αναργύρων , Κοσμά και Δαμιανού
- Ιερός Ναός Αγίας Επίσκεψης
- Μητρόπολη Αγίου Νικολάου
- Ιερός Ναός Αγίου Στεφάνου
- Ιερός Ναός Κωνσταντίνου και Ελένης
- Ιερός Ναός Αγίου Νεκταρίου
- Εκκλησιάκι του Προφήτη Ηλία
- Βυζαντινός Ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου (10-11^{ος} αι.)

✚ Στο δήμο Αιθίων:

▶ Άγιος Νικόλαος

- Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου (1743)
- Προσκυνητάρι Αγίου Νικολάου στη θέση Ασφάκα

▶ Αθαμανία

- Ιερός Ναός Αγίας Παρασκευής (1849)
- Ιερός Ναός Αγίου Αθανασίου
- Ιερός Ναός Μεταμόρφωσης του Σωτήρος
- Ξωκλήσι Αϊ Γιάννη
- Ξωκλήσι των 12 Αποστόλων
- Ξωκλήσι Προφήτη Ηλία

▶ Βροντερό

- Ιερός Ναός Μεταμόρφωσης του Σωτήρος
- Ξωκλήσι Προφήτη Ηλία
- Ξωκλήσι Αγίου Γεωργίου

▶ Γαρδίκι

- Ιερά Μονή Ανταποδόσεως της Θεοτόκου
- Ιερά Μονή Αγίας Τριάδας
- Ιερός Ναός Αγίου Αθανασίου
- Ξωκλήσι Προφήτη Ηλία
- Ιερός Ναός Αγίων Αναργύρων
- Ιερός Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου
- Ναΐσκος Αγίας Ειρήνης

▶ Ελάτη

- Ιερός Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου (1958)
- Ιερός Ναός Αγίας Τριάδας
- Ιερός Ναός Αγίων Αναργύρων

- Ξωκλήσι του Προφήτη Ηλία
- ▶ Καλόγηροι
  - Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου
  - Ιερός Ναός Αγίας Τριάδας
  - Ιερός Ναός Αγίου Φανουρίου
  - Ιερός Ναός Αγίας Μαρίνας
  - Ξωκλήσι Προφήτη Ηλία
- ▶ Περτούλι
  - Ιερός Ναός Αγίας Κυριακής
  - Ιερός Ναός Αγίων Αποστόλων
  - Ιερός Ναός Μεταμορφώσεως του Σωτήρος(1863)
  - Ιερός Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου
- ▶ Νεραΐδοχώρι
  - Ιερά Μονή Αγίας Παρασκευής ή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος
  - Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου (1768)
  - Ξωκλήσι Προφήτη Ηλία
  - Ξωκλήσι Αγίου Παντελεήμονα (1648)
- ▶ Πύρρα
  - Ιερός Ναός Αγίου Μόδεστου
  - Ιερός Ναός Αγίας Παρασκευής
  - Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου
  - Ξωκλήσι Προφήτη Ηλία
- ▶ Δέση
  - Μοναστήρι Αγίας Τριάδος
  - Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου των βράχων από Δέση προς Γαρδίκι
  - Εκκλησιάκι του Προφήτη Ηλία
  - Ξωκλήσι Αγίας Παρασκευής
- ▶ Δροσοχώρι
  - Ιερός Ναός Αγίων Αποστόλων (1867)

Ιερός Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου στο Περούλι

Ιερός Ναός Αγίας Κυριακής στο Περούλι

✚ Στο δήμο Καλαμπάκας:

▶ Καλαμπάκα

- Ιερός Ναός της κοιμήσεως της Θεοτόκου
- Ιερός Ναός των Αγίων Πάντων
- Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου και Αγίου Αντωνίου
- Ιερός Ναός Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου
- Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου
- Ιερός Ναός Αγίου Βασιλείου
- Ιερός Ναός Αγίας Βαρβάρας
- Ιερός Ναός Αγίου Δημητρίου
- Ιερός Ναός Αγίου Βησσαρίωνα (καθεδρικός)

▶ Καστράκι

- Ιερός Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου (υστεροβυζαντινή)
- Κοιμητηριακός Ναός Αγίου Νικολάου
- Ιερός Ναός Αγίου Αθανασίου
- Ιερός Ναός Δούπιανης
- Τα μοναστήρια των Μετεώρων άρχισαν να χτίζονται από τον 14^ο αι. και τα σπουδαιότερα από αυτά είναι: το Μεγάλο Μετέωρο, οι μονές Βαρλαάμ, Αγ. Στεφάνου, Αγ. Νικολάου, Ρουσάνου και Αγίας Τριάδος

✚ Στο δήμο Καστανιάς:

▶ Καστανιά

- Ιερός Ναός Αγίου Αθανασίου (1757)
- Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου. Σιαμάδων (1807)
- Καθολική Μονή Δολιανών (1770)
- Ιερά Ναός Αγίου Γεωργίου

Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου Σιαμάδων στην Καστανιά (Πηγή: www.oreinatrikala.gr)

✚ Στο δήμο Κλεινοβού:

▶ Κλεινοβός

- Ιερός Ναός Αγίων Αποστόλων
- Ιερά Μονή Χρυσίνου(1740)
- Ιερός Ναός Αγίας Παρασκευής
- Εξωκλήσι του Αγίου Γεωργίου

✚ Στο δήμο Παραληθαίων και Παληοκάστρου:

- Ιερά Μονή Κορμπόβου
- Ιερός Ναός Αγίου Αχιλλείου στον Παλαιόπυργο

✚ Στο δήμο Πύλης :

▶ Πύλη

- Βυζαντινός ναός της Παναγίας των Μεγάλων Πυλών ή Πόρτα Παναγιάς
- Ιερός Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου Γκούρας
- Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου

▶ Δούσικο-Άγιος Βησσαρίωνας

- Ιερά Μονή Σωτήρος Δούσικου ή Αγίου Βησσαρίωνα

▶ Παλαιοκαρυά

- Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου
- Ιερός Ναός Αγίας Παρασκευής

Βυζαντινός Ναός Παναγίας των Μεγάλων Πυλών ή Πόρτια Παναγίας στην Πύλη

Ιερά Μονή Σωτήρος Δούσικου ή Αγίου Βησσαρίωνα (Πηγή: www.oreinatrikala.gr)

✚ Στην κοινότητα Μυροφύλλου:

- Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου
- Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου

✚ Στην Διευρυμένη Κοινότητα Ασπροποτάμου:

▶ Κρασιά

- Βυζαντινός Ναός Τιμίου Σταυρού Δολιανών με 13 τρούλους (18^{ος} αι.). Χαρακτηρίστηκε ως διατηρητέο μνημείο από το Υπουργείο Πολιτισμού
- Ιερός Ναός Αγίας Παρασκευής

▶ Κατάφυτο

- Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου

▶ Αγία Παρασκευή

- Ιερός Ναός Αγίας Παρασκευής (1896)
- Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου
- Ιερά Μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου
- Ξωκλήσι Αποστόλου Πέτρου και Παύλου
- Ξωκλήσι Αγίας Μαρίνας

▶ Πολυθέα

- Ιερός Ναός Αγίου Αθανασίου
- Ιερός Ναός Αγίου Δημητρίου (1830)
- Ιερός Ναός Παναγίας Φανερωμένης

▶ Χαλίκι

- Ιερά Μονή Προφήτη Ηλία (1834)
- Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου
- Ιερός Ναός Αγίας Παρασκευής (1725)
- Ιερός Ναός Μεταμορφώσεως του Σωτήρος (1783)
- Ιερός Ναός Αγίων Αποστόλων
- Ιερός Ναός Αγίου Αθανασίου

▶ Ανθούσα

- Ιερός Ναός Αγίας Παρασκευής (1730)
- Ιερά Μονή Γαλακτοτροφούσας (1799)
- Ιερός Ναός Αγίων Πάντων
- Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου (1810)
- Ιερός Ναός Αγίου Αθανασίου (1868)

▶ Καλλιρόη

- Ιερός Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου
- Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου

► Στεφάνι

- Ιερός Ναός Αγίας Παρασκευής (1770)

Βυζαντινός Ναός Τιμίου Σταυρού Δολιανών με 13 τρούλους (18^{ος} αι.). Χαρακτηρίστηκε ως διατηρητέο μνημείο από το Υπουργείο Πολιτισμού. (Πηγή: www.aspropotamos.org)

Ιερός Ναός Αγίας Παρασκευής στην Ανθούσα (Πηγή: www.lipinitza.gr)

2.7.4 Παραδοσιακοί οικισμοί

- Βαρούσι
- Καστανιά
- Μηλότοπος
- Καστράκι
- Βλάχια, Αγ. Γεώργιος, Ξυλοχώρι, Λιόπιστοι στην Ελάτη
- Περτούλι και ο πύργος του Χατζηγάκη που σήμερα λειτουργεί σαν ξενώνας
- Ασπροπόταμος
- Πόρτα Παναγιά
- Οιχαλία
- Ξύλινος οικισμός (1820) στην Αθαμανία
- Δάσος Πασχαλιώρι στη Δέση
- Κατάφυτο στη Μηλιά
- Χαλίκι
- Ανθούσα
- Βροντερό

Το Αρχοντικό Χατζηγάκη στο Περούλι (Πηγή: www.agrotravel.gr)

2.7.5 Μνημεία λαϊκού πολιτισμού

- Τοξωτή πέτρινη γέφυρα του <<Αγίου Βησσαρίωνα>> στην Πύλη
- Γέφυρα του <<Κονδύλη>> (1943) στην Πύλη
- Γέφυρα <<Γκίκα>> (1960) στην Πύλη
- Κρεμαστή πεζογέφυρα (1981) στην Πύλη
- Πέτρινο γεφύρι <<κεραμίδι>> στο Δούσικο
- Πέτρινη τοξωτή γέφυρα στην Παλαιοκαρυά
- Γέφυρες <<Παπαχρήστου και Γαρδικίου (Αλεξίου)>> στο Γαρδίκι
- Πέτρινο <<Γεφύρι της γριάς>> στο φαράγγι της <<Μάνας>> στο Περούλι
- Πέτρινο μονότοξο γεφύρι <<Χατζηπέτρου>> ή <<Καμάρα Σμίξη>> στο Νεραΐδοχώρι
- Μονότοξο γεφύρι <<Καμάρα>> στην Πύρρα
- Πέτρινα γεφύρια στη Δέση
- Πέτρινο γεφύρι της <<Πέτρας ή Σαρακίνας>> στη Σαρακίνα
- Πέτρινα θολωτά γεφύρια στο Μύλο του <<Γκίκα>> και στο βακούφικο Μύλο στην Κρασιά
- Γεφύρια <<Φίλου και Αγίου Γεωργίου>> στο Χαλίκι

- Γεφύρι του << Μίχου >> (1799) και άλλα πέτρινα γεφύρια του 18αι. στην Ανθούσα
- Βρύσες στο Δούσικο
- Βρύσες <<Μπατάλα, Αγκαθάκι, Σγουρού >> και βρύση στην κεντρική πλατεία στην Αθαμανία
- Πέτρινη βρύση <<Κόρπου >> στο Βροντερό
- Βρύση <<Γκούρα >> και πέτρινη βρύση στην πλατεία (1832) στο Γαρδίκι
- Βρύσες <<Στρατική >> και <<Δεσπότη >> στους Καλόγηρους
- Βρύσες <<Καραγιάννη, Ταμπακού, Μπαταμάρι, Κόκκαλη, Παράγκα, Σουλεϊμάν και Χάσα >> στο Νεραϊδοχώρι
- Βρύσες <<Γκιοντούρι >> στην Πύρρα
- Πέτρινες βρύσες <<Μπότσια, Μπαντισουρίν, Τσάμαρι, Νάνι, Φαντιναμάρια, Μ ούμα, Γκιγκόρ >> στη Δέση
- Βρύσες <<Φίλου και Φονίσκα >> στο Χαλίκι
- Λιθόκτιστες βρύσες <<Σκάλα, Αρμιάνα, Ασκούμπια, Μπέρτη, Σκουπάτη, Λαμσάτα, Πέρδικα >> στην Ανθούσα
- Λιθόκτιστες βρύσες <<Κιάτρα, Νέστορα, Κουκουφλί >> στο Στεφάνι
- Βρύση στο Περτούλι
- Παραδοσιακός νερόμυλος στην Πύλη
- Παλαιός νερόμυλος στο Δούσικο
- Παλιός νερόμυλος και ντριστελά στην Παλαιοκαρυά
- Παλαιός νερόμυλος στην Αθαμανία
- Νερόμυλοι και ντριστελέες στο Βροντερό
- Νερόμυλος στον ποταμό Καλογερίτη
- Μπαζεϊίκος μύλος στο Περτούλι
- Παλιός πετρόκτιστος νερόμυλος στη Δέση
- Παλαιός Νερόμυλος στην Καλαμπάκα
- Γραφικός πέτρινος νερόμυλος στην Καστανιά
- Νερόμυλος στο Κατάφυτο

Τοξωτή γέφυρα του Αγίου Βησσαρίωνα στην Πύλη

Κρεμαστή πεζογέφυρα στην Πύλη(1981)

Παραδοσιακός νερόμυλος στην Πύλη

Πέτρινη βρύση στο Περούλι

Πέτρινη βρύση στην Ανθούσα (Πηγή: www.aspropotamos.org)

Η βρύση του Φίλου στο Χαλίκι (Πηγή: www.aspropotamos.org)

Γραφικός πέτρινος νερόμυλος στην Καστανιά (Πηγή: www.oreinatrikala.gr)

2.7.6 Λαογραφικές εκδηλώσεις- έθιμα

- Το καρναβάλι της Καλαμπάκας. Την Καθαρά Δευτέρα ο δήμος προσφέρει την πατροπαράδοτη φασολάδα στην τοποθεσία "Τζέρτσι", όπου γίνεται και διαγωνισμός χαρταετού.
- Οι νέοι του χωριού Καστράκι, ανήμερα του Αγ. Γεωργίου, κρεμούν πολύχρωμα μαντήλια και πραγματοποιούν αναρρίχηση στο εκκλησάκι του Αϊ-Γιώργη του Μαντηλά, που βρίσκεται σε σπηλιά των Μετεώρων, ακριβώς πάνω από το χωριό. Εν συνεχεία ανάβουν λαμπάδες στη μονή, ενώ τα μαντήλια παραμένουν ως την επόμενη γιορτή του αγίου. Σύμφωνα με το έθιμο, τα μαντήλια θεωρούνται ευχές για υγεία. Επίσης στο Καστράκι γίνονται εκδηλώσεις Αποκριάς με γαϊτανάκι στην πλατεία, ενώ τέλη Αυγούστου πραγματοποιείται γιορτή κρασιού.
- Τη Δευτέρα του Πάσχα γίνεται περιφορά της εικόνας της Παναγίας στην Οιχαλία και στη συνέχεια την παραλαμβάνουν οι κάτοικοι στην άκρη του χωριού του Αχλαδοχωριού, που την κρατούν ως τις 14 Αυγούστου, για να την παραδώσουν και πάλι στους Οιχαλιώτες.
- Πολιτιστικές εκδηλώσεις γίνονται όλο το χρόνο στα Τρίκαλα. Ονομαστή είναι η Χορωδία Τρικάλων.
- Στην Ελάτη:
  - 15 Αυγούστου (τριήμερο πανηγύρι): Ο εορτασμός ξεκινά με πανηγυρική λειτουργία, περιφορά της ανθοστόλιστης εικόνας της Παναγίας και γλέντι στην

- πλατεία του χωριού. Κατά τη διάρκεια του τριημέρου γίνονται πολιτιστικές εκδηλώσεις με τη συμμετοχή δημοτικών και λαϊκών συγκροτημάτων (μουσικές και χορευτικές βραδιές) και φιλοξενούνται θεατρικές παραστάσεις, παραστάσεις θεάτρου σκιών και κουκλοθέατρου.
- Το "Καζάνι", στο προαύλιο του Αγ. Γεωργίου στην Ελάτη, στις 23 Απριλίου, όπου προσφέρεται προβατίνα βραστή με πληγούρι ή κριθαράκι.
  - Απόκριες: Ο Σύλλογος με τη συμπαράσταση του Δήμου διοργανώνει εορταστικές εκδηλώσεις με τη συμμετοχή του κοινού: οι συμμετέχοντες, φορώντας παλιά ρούχα, γυρνούν κατ' ομάδες στα μαγαζιά του χωριού σκορπώντας κέφι και χαρά στους θαμώνες τραγουδώντας και απαγγέλλοντας σατυρικά στιχάκια.
  - Καθαρά Δευτέρα: Διοργανώνονται εκδηλώσεις στην πλατεία του χωριού: στήνονται πάγκοι με νηστίσιμα εδέσματα, που προσφέρονται στους παρευρισκόμενους μαζί με ντόπιο κρασί από βαρέλι. Ακολουθεί χορός και γλέντι με τη συμμετοχή όλων.
  - Των Θεοφανίων: Αναβιώνουν τοπικές παραδόσεις : την παραμονή είτε ανήμερα των Φώτων, οι άντρες του χωριού, φορώντας παλιά «σκούτινα» (μάλλινα) ρούχα από ακατέργαστο μαλλί και ζώνοντας στη μέση μεγάλα και μικρά κουδούνια με στόχο να «τρομάξουν» και να διώξουν τους καλικάντζαρους, γυρίζουν στα σπίτια του χωριού. Οι μεταμφιεσμένοι στην τοπική διάλεκτο ονομάζονται «Λουκαντζάρια». Οι νοικοκυρές τους προσφέρουν «Φώτες», μικρά στρογγυλά ψωμάκια, τρυπημένα στο κέντρο και περασμένα σε σκοινί.
  - Χριστούγεννα και Πρωτοχρονιά: Αναβιώνουν πατροπαράδοτα έθιμα
- Στο Περούλι:
    - 6-7 Ιουλίου, πανηγύρι Αγίας Κυριακής
    - 5-6 Αυγούστου, της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος
    - 14-15 Αυγούστου, της Κοιμήσεως της Θεοτόκου: Οι πανηγυρικές εκδηλώσεις ξεκινούν με λειτουργία, «διάκλησι» , όπου πλούσια προσφέρονται ντόπια εδέσματα (κυρίως κρέας, πίτες, γαλακτοκομικά) και κορυφώνονται με γλέντι, με τη συμμετοχή των παρευρισκόμενων, με δημοτικά παραδοσιακά συγκροτήματα.
    - Τον Ιούνιο γίνεται η γιορτή των μελισσοκόμων στην εκκλησία της Αγίας Κυριακής
    - Τέλη Μαΐου, πραγματοποιείται κάθε χρόνο στα περτουλιώτικα λιβάδια η μεγάλη και σχετικά πρόσφατη γιορτή που είναι το «Αντάμωμα των Σαρακατσαναίων»: Σαρακατσάνοι από όλη την Ελλάδα συγκεντρώνονται για να αναπαραστήσουν τον παλιό νομαδικό τρόπο ζωής, στήνοντας «κονάκια», αργαλειούς και μαγειρεύοντας παραδοσιακά φαγητά υπό τους ήχους της παραδοσιακής μουσικής τους.

Το <<Αντάμωμα των Σαρακατσαναίων>> στο Περτούλι(Πηγή:www.dimosaitikon.gr)

2.8 Φυσικοί τουριστικοί πόροι

2.8.1 Ποτάμια- Λίμνες

✦ Ποταμοί:

- Αχελώος/ Ασπροπόταμος με παραπόταμους : Καμναϊτικός, Βαθύρρεμα, Χαλικιώτης, Κρασιώτης, Περτουλιώτικος/ Ξεριάς
- Πηνειός
- Ληθαίος / Τρικαλιώτικος με παραπόταμους : Κουμέρκης, Ντολερίτης, Νεοχωρίτικος, Πορταϊκός

✦ Μικροί ποταμοί

- Μαλακασιώτικος, Μουργκάνη

✦ Λίμνες :

- Λίμνη Κόζιακα ανάμεσα στις κορυφές Αστραπή και Αρβανίτες (1500-1600μ.)
- Λίμνη Λογγά(τεχνητή) στο Δήμο Τυμφαίων

Ασπροπόταμος Τρικάλων (Πηγή: www.pindos-explorer.gr)

Κρανιώτικος ποταμός (Πηγή: www.aspropotamos.org)

Τεχνητή λίμνη Λογγά στο δήμο Τυμφαίων (Πηγή: www.meteorameteo.com)

2.8.2 Βιότοποι- μνημεία της φύσης

- Οι βράχοι των Μετεώρων είναι αποτέλεσμα γεωλογικών αναστατώσεων από την εποχή που η Θεσσαλία ήταν λίμνη. Η περιοχή των Μετεώρων προστατεύεται ως Διεθνή Κληρονομιά. Καταφύγιο Θηραμάτων και Ελεγχόμενη Κυνηγετική Περιοχή.
- Επίσης το όρος <<Κόζιακας/ Κερκέτιο όρος>> προστατεύεται ως Καταφύγιο Θηραμάτων και Ελεγχόμενη Κυνηγετική Περιοχή.
- Όρος <<Κυνηγός>> στην Καστανιά
- Όρος <<Καπ- Γκρας>>
- Όρος <<Ιταμος>>
- Όροι <<Μπουντούρα-Βίγγα, Μπέρτα-Βαθύ, Φούρκα, Γκιώνα, Κεπτινέλο>> στο Περούλι
- Δάσος στο βουνό Κυνηγός
- Δάσος Αστραποκαμένου
- Δάσος Χουτιάνας
- Δάσος Ασπροποτάμου
- Δάσος Ιτάμου στην Αγ. Παρασκευή
- Βασιλικό Δάσος(χωριό Καστανιά)
- Πανεπιστημιακό δάσος Πετρουλίου
- Δάσος <<Πασχαλιώρη>>
- Δάσος <<Μάνα>> στο Περούλι
- Δάσος των <<Καλογήρων>>
- Φαράγγι της <<Μάνας>> στο Περούλι
- Κορυφή <<Λουπάτα>> (2060μ.)
- Κορυφή <<Μαρόσα>> (2022μ.)
- Κορυφή <<Αυγό>> (2148μ.)
- Κορυφή Κόζιακα <<Αστραπή>> (1901μ.)
- Κορυφή <<Νεράιδα>> (2074μ.)
- Κορυφή <<Τρίγγια>> (2204μ.)
- Κορυφή <<Κέδρος>> (1796μ.)
- Κορυφή <<Σκλίβα>> (2007μ.)
- Κορυφή <<Κουρούνα>> (1988μ.)
- Κορυφή <<Μποτάι>> (2125μ.)
- Κορυφή <<Γσούκα>> (1727μ.)
- Κορυφή <<Χατζή>> (2038μ.)
- Κορυφή <<Κακαρδίτσα>> (2450μ.)
- Κορυφή <<Γσινύκα>> (1300μ.)
- Κορυφή <<Μαυροπουλίου>> (1721μ.)
- Κορυφή <<Μεγάλη Ρόνα>> (1700μ.)
- Κορυφή <<Γκούρα>> (2200μ.)
- Κορυφή <<Μπάρος>> (2400μ.)
- Κορυφή <<Κάμπο Κρύο>> (2300μ.)
- Κορυφή <<Τζουμακέρτι>> (2300μ.)
- Κορυφή <<Παλέτζι>> (1800μ.)

- Κορυφή <<Πέντε πύργοι>> (2000μ.)
- Κορυφή <<Καταραχιάς>> (2299μ.)
- Κορυφή <<Ντάλια>> (1500μ.)
- Κορυφή <<Κρούτσια Πάπλου>> (1700μ.)
- Κορυφή <<Μπουρντένι>> (1750μ.)
- Πηγές <<Βερλίγκα>> στα 2000 μέτρα υψόμετρο στο Χαλίκι
- Πηγές <<Γκούρα, Γκροζόλι, Μαρτάτα, Αυγό, Γκούρα Μπιανταμάρι>> στη Δέση
- Πηγή <<Μάνας>> στο Περτούλι
- Πηγές << Κανάλια, Καλογερομάντρι, Γούβες, Ίταμος, Αρβανίτες και Μπέης>> στο σπήλαιο <<Αρκουδότρυπα>> με τους σταλαγμίτες, τους σταλακτίτες και τους διπλούς καταρράκτες στην Ελάτη.
- Πηγές <<Γκρέτσι, Μπράικο, Χάιδω, Μπατζογιάννη>> στο Περτούλι.
- Πηγές <<Λαύρου, Σκλήθρα, Γκούρα, Μεσοχώρι>> στους Καλόγηρους
- Πηγές <<Λιανούρα, Ρέντα, Κρανιά, Γούπι>> στην Ανθούσα
- Πηγές <<Τσόκνα, Ξυνόρι, Μπούτα, Ανάλατα>> στο Κατάφυτο
- Πηγές <<Λούνι, Σέχα, Γκραίκου, Χασάνη, Μπάντι, Τζουρτσάνα, Γκοντισόρο>> στην Αγία Παρασκευή
- Πηγές <<Κιάρι, Μπάλτα, Σούρβα, Βίγκα, Κότυκα>> στην Πολυθέα
- Καταρράκτης Αγ. Παρασκευής
- Καταρράκτες <<Βερλίγκας>>
- Καταρράκτες <<Γκούρας>> Δέσης
- Καταρράκτης Παλαιοκαρυάς
- Καταρράκτης στο Καστανιώτικο ρέμα
- Καταρράκτης << Μαντάνι του Δαίμονα>> στη θέση Λιβάδια στην Αγία Παρασκευή
- Καταρράκτης του <<Άσπρου >> στο Χαλίκι
- Καταρράκτης της <<Τζούρτζιας>>
- Καταρράκτης <<Μάνα του νερού>> στο Δροσοχώρι

Πηγές Βερλίγκα το Μάιο στα 2000μ. υψόμετρο στο Χαλίκι(Πηγή:
www.aspropotamos.org)

Κοντά στο χωριό Χαλίκι συναντάμε τη δρακολίμνη Βερλίγκα τη τρίτη κατά σειρά της Πίνδου που περιγράφει τόσο καλά ο Κώστας Κρυστάλλης(το κείμενο δημοσιεύτηκε στο περιοδικό <<Παρνασσός>> το 1890).Το καλοκαίρι του 1998 ο δημοσιογράφος της εφημερίδας <<ΤΑ ΝΕΑ>> Γιάννης Ντρενογιάννης επισκέφτηκε την δρακολίμνη Βερλίγκα και έγραψε για αυτήν ένα πολύ παραστατικό άρθρο. Ακολουθεί απόσπασμα. "Πέρα από τους δύο γνωστούς δράκους, που ζούσαν ο ένας στην κορυφή του Σμόλικα (Λύγγος) και ο άλλος στην Γκαμήλα (ή Τύμφη) και τσακώνονταν μεταξύ τους (με τις αντίστοιχες λίμνες τους), υπήρχε και ένας τρίτος. Ένα θηρίο που δεν φαινόταν. Μονάχα μια φορά πετάχτηκε μέσα από την πηγή, στριφογύρισε στην τρίτη Δρακόλιμνη και μετά βρήκε μια τρύπα και χάθηκε πάλι στα σωθικά τού Λάκμωνα (όρος Περιστέρι). Άλλοι είπαν ότι έμοιαζε με φίδι θεόρατο, και άλλοι τον είδαν σαν μαύρο δυνατό κριάρι. Η τρίτη αυτή Δρακόλιμνη ήταν σχεδόν κυκλική, μικρότερη από τις δύο άλλες, μα είχε το χαρακτηριστικό ότι χώνευε τα νερά της σχηματίζοντας χοάνη για τούτο και οι Βλάχοι της περιοχής την ονόμασαν Βρίγγα (κύκλος). Ετούτη η Δρακόλιμνη δεν διατηρεί πλέον νερό από το καλοκαίρι έως τα τέλη φθινοπώρου, πράγμα φυσιολογικό, αφού «πεθαίνει».

Οι Δρακόλιμνες αποτελούν ένα γεωλογικό φαινόμενο που οφείλεται στην εποχή των παγετώνων. Βέβαια τα ίχνη των παγετώνων έχουν εξαφανιστεί από τα ελληνικά βουνά και τα μόνα στοιχεία που έχουν απομείνει είναι η Μαύρη Πεύκη και οι Δρακόλιμνες, οι οποίες έχουν και κάποιο όριο ζωής, σίγουρα περιορισμένο. Το Χαλίκι σκαρφαλωμένο στα 1.150 μέτρα είναι το βορειότερο χωριό της περιοχής του Ασπροποτάμου και μπορείτε να φτάσετε είτε μέσω Πύλης Τρικάλων είτε από την Καλαμπάκα είτε από το Μέτσοβο (δύσβατος χωματόδρομος).

Περτουλιώτικα λιβάδια

Μετέωρα (Πηγή: www.meteorameteo.gr)

Καταρράκτης << Μαντάκι του Δαίμονα >> στη θέση Λιβάδια στην Αγία Παρασκευή
(Πηγή: www.xlaxanas.gr)

2.8.3 Περιοχές Natura 2000

Το Δίκτυο Natura 2000 είναι ένα δίκτυο που προστατεύει τη βιοποικιλότητα των περιοχών που είναι οικότοποι απειλούμενων ειδών. Οι περιοχές αυτές στο Νομό Τρικάλων είναι:

- Ασπροπόταμος
- Κερκέτιο όρος (Κόζιακας)
- Αντιχάσια όρη- Μετέωρα
- Ποταμός Πηνειός-Αντιχάσια όρη
- Κορυφές όρους Κόζιακα

2.8.4 Σπήλαια

- Σπήλαια <<Αραιίδας>> και <<Νεραίδας>> στους Καλογήρους
- Σπήλαιο <<Κυδώνια>> στα Στουρναραίικα
- Σπήλαιο <<Αέρι>> στην Παλαιοκαρυά με υπόγεια λιμνούλα
- Σπήλαιο <<Μπέη>> στον Κόζιακα με υπόγειο ποταμάκι και καταρράκτη
- Σπήλαιο <<Γκούρα Μπαντιμάρε>> στη Δέση
- Σπήλαιο <<Καζάνια>> στην Πυρρά με υπόγειο καταρράκτη, σταλαγμίτες και σταλακτίτες
- Σπήλαιο <<Σαρμανίτσα>> στην Πυρρά
- Σπήλαιο <<Της Λέγκως>> στη Δέση με σταλαγμίτες και σταλακτίτες
- Σπήλαιο <<Γκίγκορος>> στην Οξύνεια
- Σπήλαιο <<Αρκουδότρυπα>> στην Ελάτη
- Σπήλαιο <<Τσίτα Μάγια>> στην Πολυθέα
- Σπηλιά με αντικείμενα Παλαιολιθικής, Μεσολιθικής και Νεολιθικής περιόδου στην Θεόπετρα
- Σπήλαιο <<Ανταλλαξίμων>> στον Κόζιακα

Σπήλαιο <<Μπέη>> στον Κόζιακα με υπόγειο ποταμάκι και καταρράκτη
(Πηγή: www.panoramio.gr)

Σπήλαιο <<Ανταλαξιμων>> στον Κόζιακα (Πηγή: www.dimoskoziaka.gr)

2.8.5 Χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου

Γεωγραφική περιοχή:Νότια Πίνδος- Δήμος Αιθίων

Βουνό:Κόζιακας (Κερκέτιο Όρος)

Τοποθεσία καταφυγίου:Λιβάδια Περτουλίου

Υψόμετρο:1170μ. μέχρι 1370μ.

Ιδιοκτήτης του Χιονοδρομικού κέντρου:Επιτροπή Λειτουργίας Χρησιδανείου

Διαχειριστής Χιονοδρομικού κέντρου:ANENT Α.Ε

- Αριθμός πιστών αντοχής:1 Αποστάσεις:4743μ. (χωρίς σήμανση)

- Αριθμός πιστών καταβάσεων:

Παιδικές:1 (Μήκος:350μ., Υψομετρική διαφορά:50μ.)

Αρχαρίων:1 (Μήκος:1500μ., Υψομετρική διαφορά:10μ.)

Προχωρημένων:2 (Μήκος:1400μ., Υψομετρική διαφορά:200μ.)

- Αριθμός αναβατήρων:Εναέριο(ski-lift) (1)

Με καθίσματα (1)

Συρόμενοι (2)

Παιδικοί-Baby-lift(1)

- Το χιονοδρομικό διαθέτει επίσης:

- Σκι Δρόμων Αντοχής

- Χιονορακέτες

- Χιονομηχανές (snowmobiles)

Η περιοχή του Περτουλίου προσφέρεται ακόμη για λανγκ- λάουφ.

Διευκολύνσεις:σχολή σκι, κατάσταση ενοικίασης σκι, καταστήματα.

Πίστα snowmobile στο χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου

Χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου

Εγκαταστάσεις χιονοδρομικού κέντρου Περτουλίου

2.8.6 Κάμπινγκ

- Συνολικά λειτουργούν έξι κάμπινγκ: στην Καλαμπάκα, στο Καστράκι, στη Θεόπετρα και στην Αγία Τριάδα

2.9 Καταφύγια

- Καταφύγιο Τριγγίας
Γεωγραφική περιοχή: Νότια Πίνδος
Βουνό: Τριγγία 2204μ.
Τοποθεσία καταφυγίου: Ανοιξιάτικα Τριγγίας
Υψόμετρο: 1450μ.
Ιδιοκτησία και διαχείριση: Ορειβατική Λέσχη Καλαμπάκας

Το καταφύγιο διαθέτει 35 θέσεις ύπνου, τζάκι ξύλων, δεν έχει ηλεκτροδότηση και η υδροδότηση είναι εξωτερική σε δεξαμενή πηγής σε απόσταση 30 μέτρων .Δεν διαθέτει

κουζίνα, τουαλέτες και νιπτήρες. Δεν υπάρχει μόνιμος φύλακας-διαχειριστής και λειτουργεί μετά από συνεννόηση με την Ορειβατική Λέσχη Καλαμπάκας.

- Καταφύγιο Κατούνας
Γεωγραφική περιοχή: Νότια Πίνδος
Βουνό: Κατούνα
Τοποθεσία καταφυγίου: Μαγανιάρια Κατούνας
Υψόμετρο: 1550μ.
Ιδιοκτησία και διαχείριση: Δασικός Συν/σμος Κατούνας

Το καταφύγιο διαθέτει 17 θέσεις ύπνου, θέρμανση με τζάκι ξύλων, ηλεκτροδότηση. Υδροδότηση υπάρχει μέσα στο καταφύγιο από δεξαμενή αλλά και έξω από αυτό σε πηγή απόστασης 800μέτρων. Επίσης διαθέτει κουζίνα, τουαλέτες και νιπτήρες. Υπάρχει μόνιμος φύλακας- διαχειριστής και λειτουργεί μετά από συνεννόηση.

- Καταφύγιο Κόζιακα <<Χατζηπέτρος>>
Γεωγραφική περιοχή: Νότια Πίνδος
Βουνό: Κερκέτιο (Κόζιακας)
Τοποθεσία καταφυγίου: θέση Μπακόλα
Υψόμετρο: 1720μ.
Ιδιοκτησία: EMOT , Διαχείριση: Παραχώρηση Κέντρο Ανάπτυξης Καλαμπάκας– Πύλης.

Το καταφύγιο διαθέτει 20 θέσεις ύπνου, θέρμανση με τζάκι ξύλων, ηλεκτροδότηση με γεννήτρια, εξωτερική υδροδότηση με δεξαμενή πηγής σε απόσταση 50 μέτρων. Διαθέτει επίσης κουζίνα, τουαλέτες και νιπτήρες. Υπάρχει μόνιμος φύλακας διαχειριστής είναι ανοικτό από 1/1 έως 31/12 και λειτουργεί μετά από συνεννόηση.

Καταφύγιο Κόζιακα (Πηγή: www.soxt.gr)

Εξωτερικός χώρος καταφυγίου Κατούνας (Πηγή: www.3kala.gr)

2.10 Μετέωρα

Τα Άγια Μετέωρα αποτελούν το μεγαλύτερο και σημαντικότερο, μετά το Άγιον Όρος, Ορθόδοξο Μοναστικό Κέντρο του Ελλαδικού Χώρου. Στο βορειοδυτικό τμήμα της θεσσαλικής γης από τα πανάρχαια χρόνια υψώνονται σιωπηλοί και ακίνητοι, περήφανοι και επιβλητικοί, οι πέτρινοι γίγαντες των Αγίων Μετεώρων-ανάμεσα στους ορεινούς όγκους της Πίνδου και των Αντιχασίων, κοντά στην αγκαλιά του Πηνηϊού ποταμού, δεσπόζοντες πύργοι της φύσεως και φύλακες άγγελοι της Καλαμπάκας και του Καστρακίου.

Το πέτρινο δάσος των θεόπλαστων βράχων συνθέτει ένα από τα θαυμαστότερα και υποβλητικότερα γεωλογικά φαινόμενα του πλανήτη μας. Η επικρατέστερη θεωρία υποστηρίζει, ότι η δημιουργία των βράχων οφείλεται σ' έναν δελτογενή κώνο-αποτελούμενο από ποταμίσιες πέτρες και λάσπη, που εκβάλλονταν στην αρχέγονη θεσσαλική λίμνη. Μετά την γεωλογική απόσχιση των ορεινών όγκων του Ολύμπου και της Όσσας τα νερά της λίμνης βρήκαν διέξοδο στο Αιγαίο μέσω των Τεμπών. Τότε, αυτός ο δελτογενής όγκος(με την διαβρωτική επίδραση σεισμών, ανέμων και βροχοπτώσεων στη διάρκεια εκατομμυρίων χρόνων) διασπάστηκε σε πέτρες και σε τεράστιους συμπαγείς βράχους- ύψους μέχρι και τετρακοσίων μέτρων!...

Τα πρώτα ίχνη της ιστορίας των Αγίων Μετεώρων χάνονται στην αχλύ των θρύλων και των παραδόσεων. Ωστόσο, ήδη από τον 11^ο αι. οι πρώτοι ερημίτες φώλιασαν στα κοιλάματα των ανεμόδαρτων βράχων. Περί τα τέλη του 11^{ου} και τις αρχές του 12^{ου} αι συγκροτείται υποτυπώδης μικρή ασκητική πολιτεία, η Σκήτη της Δούπιανης ή των Σταγών με λατρευτικό κέντρο τον ναό της Θεοτόκου- το "Κυριακό" της Σκήτης.

Κατά τον 14^ο αι. ο όσιος Αθανάσιος ο Μετεωρίτης συγκροτεί το πρώτο οργανωμένο μοναστικό κοινόβιο στον μεγαλύτερο βράχο του πέτρινου δάσους, τον Μέγα Πλατύλιθο ή Μεγάλο Μετέωρο- και ορίζοντας το «τυπικό» του, σηματοδοτεί την παρουσία της Μοναστικής Πολιτείας των Βράχων, τα Άγια Μετέωρα. Έκτοτε, εικοσιτέσσερα μοναστήρια κι ακόμη προϋπάρχοντα πάρα πολλά μονύδρια, ασκηταριά, κελιά, προσευχάδια, ερημητήρια, σπήλαια, εγκλείστρες, στύλοι κ.λπ.- διάσπαρτα σ'όλους τους μετεωρίτικους βράχους- ανθίζουν, ιδρύονται ή ανακαινίζονται έως τον 16^ο αι.- οπότε και σημειώνεται η μεγάλη ακμή της Μοναστικής Πολιτείας- με αδιάλειπτη παρουσία πλέον των 600 ετών.

Από τα εικοσιτέσσερα μοναστήρια, σήμερα άλλα βρίσκονται σε ερειπωμένη κατάσταση (Άγιο Πνεύμα, Άγιος Δημήτριος, Αγία Μονή, Παντοκράτωρ, Υψηλοτέρα, Άγιος Γεώργιος, Υπαπαντή κ.α.) ενώ σώζονται ακέραιες και λειτουργούν οι Ιερές Μονές Μεγάλου Μετεώρου (Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Χριστού), Βαρλαάμ (Αγίων Πάντων), Αγίας Τριάδος, Αγίου Στεφάνου, Ρουσάνου (Αγίας Βαρβάρας) και Αγίου Νικολάου Αναπαυσά.

Τα Άγια Μετέωρα για την χριστιανική, ιστορική, αρχιτεκτονική, αγιογραφική (και γενικότερα καλλιτεχνική), και γεωλογική μαρτυρία τους είναι αναγνωρισμένα ως διατηρητέο και προστατευόμενο μνημείο της ανθρωπότητας από την UNESCO και άλλους διεθνείς οργανισμούς.

Ο χώρος των Αγίων Μετεώρων, από τον Οκτώβριο του 1995 με νόμο της Πολιτείας (ν.2531/11.10.95)- και ως συνέχεια σχετικής αποφάσεως από το 1990 της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος-, ανακηρύχθηκε «τόπος ιερός, αναλλοίωτος και απαραβίαστος», γεγονός που εξασφαλίζει την Ορθόδοξη αυθεντικότητα του και την αποτελεσματική προστασία του.

Μετεώρα (Πηγή: www.digital-camera.gr)

Αεροφωτογραφία των Μετεώρων (Πηγή: www.aboutgreece.gr)

2.11 Το ευρωπαϊκό μονοπάτι E4

Στην καθιέρωση του περιπατητικού τουρισμού σαν ανεξάρτητης εναλλακτικής μορφής τουρισμού, συνετέλεσε η απόφαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ορειβασίας-Πεζοπορίας να καθιερώσει με τη βοήθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα Ευρωπαϊκά Μονοπάτια Μεγάλων Διαδρομών τα οποία διασχίζουν όλες τις χώρες της ΕΕ και έχουν επισημανθεί επί του εδάφους. Τα μονοπάτια αυτά είναι οχτώ. Δύο από τα μονοπάτια αυτά το E4 και το E6 καταλήγουν στην Ελλάδα.

Το ευρωπαϊκό μονοπάτι μεγάλων διαδρομών E4 ξεκινάει από τα Πυρηναία και αφού διασχίσει τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, φθάνει στην Ελλάδα μέσω της Γιουγκοσλαβίας, στο φυλάκιο της Νίκης βόρεια της Φλώρινας. Από τη Νίκη, αφού διασχίσει ολόκληρη τη χώρα, φθάνει μέχρι το Γύθειο και από εκεί επεκτείνεται στην Κρήτη.

Το μονοπάτι αυτό επισημαίνεται επί του εδάφους με ενδεικτικές πινακίδες και γίνεται βατό με διευθετήσεις ή διανοίξεις ορισμένων τμημάτων του, από τους ορειβατικούς συλλόγους των περιοχών από τις οποίες διέρχεται, συχνά με επιδοτήσεις που χορηγούνται με διάφορα προγράμματα της ΕΕ. Οι ορειβατικοί σύλλογοι επίσης προσφέρουν τα ορειβατικά καταφύγια τους στους περιπατητές, όπως και στοιχεία πληροφόρησης για τα μονοπάτια, τις υπάρχουσες δυσκολίες, τις καιρικές συνθήκες κ.λπ.

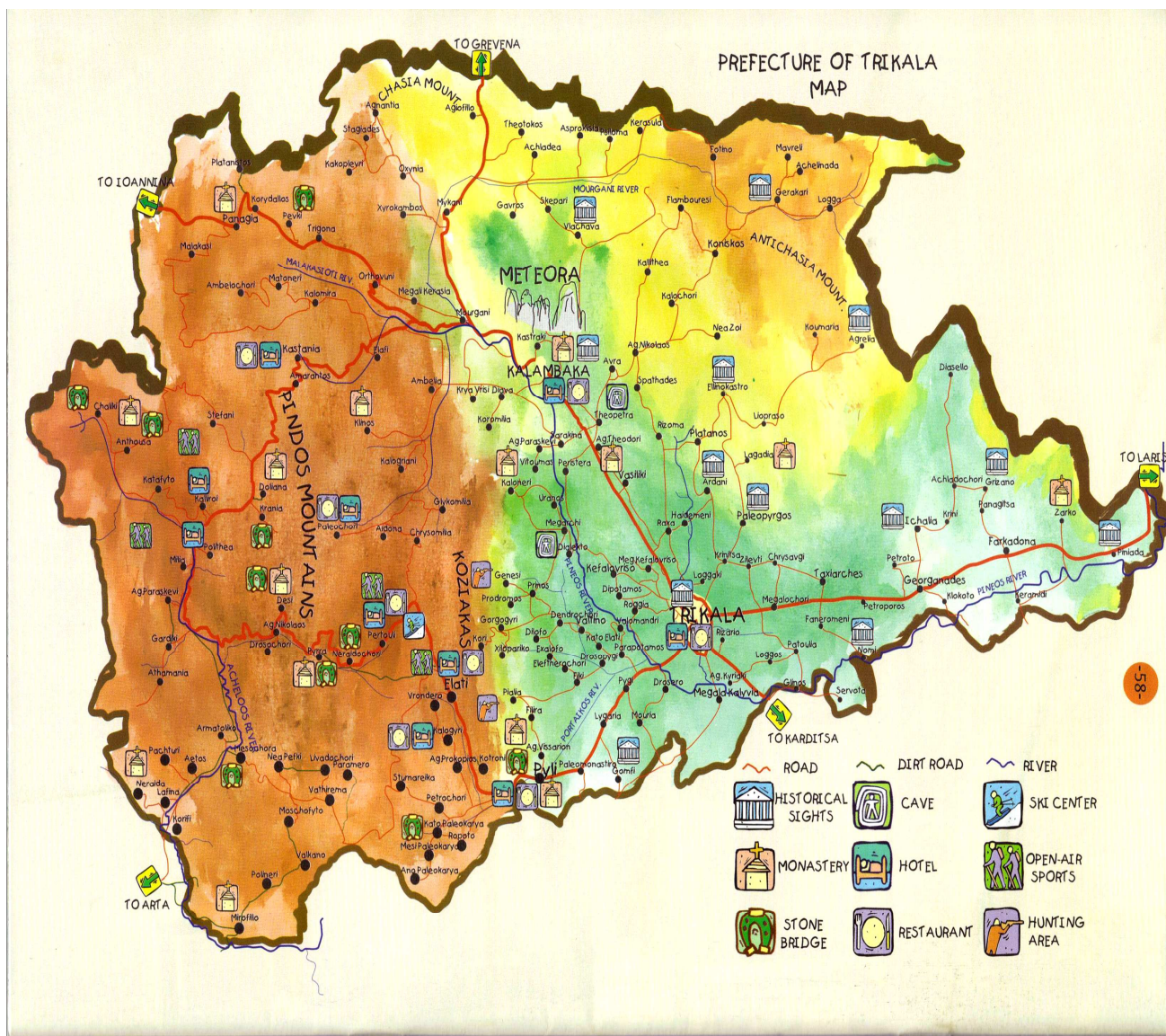
Το τμήμα εκδόσεων του ΕΟΤ έχει εκδώσει ειδικό έντυπο για το μονοπάτι E4 GR στο οποίο αναφέρεται η ακριβής διαδρομή του, τα σημεία από τα οποία διέρχεται, η

χιλιομετρική απόσταση μεταξύ των σημείων αυτών, οι απαιτούμενες ώρες πεζοπορίας για κάθε απόσταση, τα σημεία που διαθέτουν ευκολίες διανυκτέρευσης και διατροφής και τους υπεύθυνους προς τους οποίους μπορούν να απευθυνθούν οι περιπατητές για κάθε βοήθεια ή πληροφορία.

Το μονοπάτι E4 GR έχει τρία κύρια τμήματα. Το πρώτο τμήμα που λέγεται βόρειο τμήμα διέρχεται από Νίκη- Φλώρινα- Έδεσσα- Νάουσα- Λιτόχωρο- Μετέωρα- Καρπενήσι και καταλήγει στους Δελφούς. Έχει μήκος πάνω από 1000 χιλιόμετρα και χρειάζονται πάνω από 200 ώρες καθαρής πεζοπορίας για να το διασχίσει ένας μέσης αντοχής πεζοπόρος.

2.12 Δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού στο Νομό Τρικάλων

Χάρτης-οδηγός εναλλακτικού τουρισμού (Πηγή: Περιοδικό <<4 εποχές στη γειτονιά των Μετεώρων>>)

■ Σκι

Ski στην αγγλική γλώσσα σημαίνει ένα μόνο ή ένα ζευγάρι ειδικά πέδιλα, από στενόμακρα κομμάτια ξύλου ή πλαστικού ή άλλου συνθετικού Plexiglas, που είναι καμπυλωτά στο μπροστινό μέρος τους, έχουν μήκος 1, 70-1, 80 μέτρα και πλάτος 15 cm και χρησιμοποιούνται για να γλιστράει αυτός που τα φοράει στα πόδια του, πάνω στο χιόνι, στον πάγο ή στο νερό, μόνος του ή επιβοηθούμενος.

Snow board είναι ski με ένα πέδιλο.

➤ Περιοχές δράσης σκι- Snowraft-Snow board

Στο χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου

Στα Τρίκαλα λειτουργεί Σύλλογος Ορειβασίας και Χιονοδρομίας (Σ.Ο.Χ.Τ.)

Πίστα snow-mobile στο Περτούλι

Snow rafting στο χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου (Πηγή: www.pindos-explorer.gr)

■ Rafting- Canoe Kayak

Rafting: Πρόκειται για κατάβαση ποταμού με φουσκωτή βάρκα που κινείται με κουπιά. Το ρεύμα του ποταμού είναι αυτό που καθορίζει την πορεία ενώ τα κουπιά χρησιμοποιούνται για την αποφυγή των εμποδίων ή σε άλλη περίπτωση ανάγκης. Ο αριθμός των επιβατών καθορίζεται από το μέγεθος της βάρκας, αλλά συνήθως οι βάρκες φιλοξενούν 6-10 άτομα και τον οδηγό. Το rafting είναι ένα πολύ κοινωνικό άθλημα που φέρνει τον άνθρωπο σε επαφή με το παρθένο φυσικό περιβάλλον, ενώ ταυτόχρονα ασκείται και διασκεδάζει

Canoe: Τα κανό είναι ελαφριά, μακρόστενα σκάφη χωρίς καρίνα που κινούνται με τη μυϊκή δύναμη ενός ή περισσότερων κωπηλατών οι οποίοι χρησιμοποιούν κουπί διπλό ή μονό.

Kayak: Τα καγιάκ είναι μικρότερα σε μέγεθος από τα κανό, με σουβλερές πλώρη και πρύμνη και συνήθως με ένα μόνο άνοιγμα. Εκεί κάθεται ο κωπηλάτης που χρησιμοποιεί διπλό μονοκόμματο κουπί, με τα πόδια απλωμένα και χωμένα στο μπροστινό μέρος. Έτσι το κορμί του από τη μέση και πάνω φαίνεται να αποτελεί προέκταση του σκάφους. Στην κυριολεξία καγιάκ σημαίνει <<βάρκα κυνηγιού>>. Ο κωπηλάτης φορά γύρω από τη μέση του ένα αδιάβροχο κάλυμμα (spray skirt) το οποίο στερεώνεται στο καγιάκ, καλύπτοντας το άνοιγμα και εμποδίζοντας τα νερά να μπουν στο σκάφος. Το καγιάκ λόγω κατασκευής είναι πολύ ελαφρύ και ευέλικτο. Τουμπάρει όμως εύκολα. Ο κωπηλάτης σε αυτήν την περίπτωση έχει δύο επιλογές :μπορεί να κάνει μία περιστροφή μέσα στο νερό (Eskimo roll) χρησιμοποιώντας τους γοφούς και το κουπί και να ξαναβγεί στην επιφάνεια ή να βγει από το καγιάκ, να το γυρίσει στην κανονική του θέση, να το αδειάσει από τα νερά και να ξαναμπεί σε αυτό.

► Περιοχές δράσης Rafting

Στον Πηνειό ποταμό, στα Τρία Ποτάμια στον Ασπροπόταμο, στην Μεσοχώρα Ασπροποτάμου, στον Μαλακασιώτικο ποταμό και στο ρέμα Μοκόσι, στον Κλεινοβίτικο ποταμό, στον Καμναϊτικό ποταμό, στον Ασπροπόταμο από τη γέφυρα Αλεξίου έως το φράγμα της Μεσοχώρας(βαθμός δυσκολίας 2), από τα Τρία Ποτάμια έως την γέφυρα Αλεξίου(βαθμός δυσκολίας 2 και 3).

Λειτουργεί σχολή Canoe-Kayak δίπλα στη γέφυρα Αλεξίου στο Γαρδίκι.

Rafting στον Ασπροπόταμο (Πηγή: www.pindos-explorer.gr)

Rafting στη θέση Τρία Ποτάμια Ασπροποτάμου (Πηγή: www.pindos-explorer.gr)

► Περιοχές δράσης Canoe- Kayak

Στον Πηνειό ποταμό, από τα Τρία Ποτάμια έως τη γέφυρα Αλεξίου(βαθμός δυσκολίας 2-3), στην Μεσοχώρα στον Ασπροπόταμο, στον Μαλακασιώτικο ποταμό και στο ρέμα Μοκάσι, στον Κλεινοβίτικο ποταμό, στον Πορταϊκό ποταμό, στον Καμναϊτικό ποταμό, στον ποταμό Μήκανη (Ιώνα), στον Μουτσιαρίτικο ποταμό από την Αθαμανία έως την γέφυρα Γαρδικίου(βαθμός δυσκολίας 5-6).

Canoe λίμνης στην τεχνητή λίμνη Λόγγος στο Δήμο Τυμφαίων.

■ Canoying

Η λέξη canoying είναι αγγλική και σημαίνει <<διάσχιση φαράγγιου>>. Περιγράφει μία σύνθετη δραστηριότητα που συνδυάζει πεζοπορία, αναρρίχηση, κατάβαση βράχων, πέρασμα ποταμού και κολύμπι. Όταν απαντώνται καταρράκτες, περιλαμβάνει και άλματα από ύψος στο νερό. Σύμφωνα με το λεξικό ένα φαράγγι <<είναι μία στενή, βαθιά και απόκρημνη χαράδρα που σχηματίζεται μεταξύ δύο βουνών ή λόφων λόγω της συνεχούς διαβρώσεως του εδάφους από τα νερά των ορμητικών χειμάρρων>>.

Προϋποθέσεις για τη διάσχιση του φαράγγιου είναι :

- Να γίνεται πάντα από μικρές ομάδες με επικεφαλή έναν έμπειρο οδηγό και έπειτα από σωστό προγραμματισμό
- Τα άτομα που συμμετέχουν να έχουν καλή φυσική κατάσταση, να γνωρίζουν κάποιες βασικές τεχνικές αναρρίχησης και να ξέρουν κολύμπι

Η διάσχιση φαραγγιού γίνεται ξεκινώντας από το υψηλότερο σημείο που είναι και η είσοδος του φαραγγιού. Η έξοδος είναι στο χαμηλότερο σημείο του φαραγγιού ακολουθώντας τη ροή του ποταμού. Πολλές φορές είναι απαραίτητο να βαδίσουν τα άτομα μέσα στο ποτάμι ακόμα και να κολυπήσουν. Υπάρχουν φυσικά εμπόδια, όπως π.χ. μικροί καταρράκτες και βάραθρα, τα οποία κατεβαίνουν με τη βοήθεια ορειβατικού εξοπλισμού και σχοινιών. Το ύψος τους κυμαίνεται από 5 έως και 50 μέτρα. Είναι απαραίτητη η γνώση της τεχνικής Rappel.

Η διάρκεια του canoying εξαρτάται από :

- Το μήκος του φαραγγιού
- Τα χαρακτηριστικά και τα δυσκολίες του
- Τις καιρικές συνθήκες
- Τον αριθμό των ατόμων(περισσότερα άτομα περισσότερος χρόνος)

► Περιοχές δράσης Canoying

Στα ρέματα Καστανιώτικο, Πριόνια και Κλεινοβίτικο, στο ρέμα Κακοπλευρίτης, στον Πορταϊκό ποταμό, στον Καμναϊτικό ποταμό, στο ρέμα Κακαρδίτσης, στον Βαθυρευματιώτη ποταμό και στον Αρέντα ποταμό.

Το φαράγγι του Καμναϊτή (Πηγή: www.pindos-explorer.gr)

Canoying (Πηγή: www.pertouli.gr)

■ Paintball

1. Εξοπλισμός για Paintball

- Κατάλληλος (παλιός) ρουχισμός για μάχες ...βαφής!
  - Κράνος και προσωπίδα.
  - Ο αεροβόλος μαρκαδόρος (το "όπλο").
  - 100 χρωμομπίλιες
2. Στη συνέχεια επιλογή ομάδας και κατάστρωση του σχεδίου δράσης.
3. Πεδίο μάχης κάπου στα πυκνά δάση της Πίνδου.
4. Σκοπός να τεθούν εκτός παιχνιδιού οι παίκτες της αντίπαλης ομάδας πυροβολώντας τους με χρωμομπίλιες και να καταληφθεί το οχυρό τους.

➤ Περιοχές δράσης Paintball

Στο μεγάλο Κεφαλόβρυσο λειτουργεί club Paintball και (σε συνεννόηση με τα τουριστικά γραφεία) Μετέωρα, Ασπροπόταμος, Τζουμέρκα, Περτούλι.

Paintball (Πηγή: www.pindos-explorer.gr)

■ Ανεμοπτερισμός- Αλεξίπτωτο Πλαγιάς(Parapente)

Το ανεμόπτερο είναι ένα μικρό ομοίωμα αεροπλάνου χωρίς μηχανή που μεταφέρει συνήθως έναν επιβάτη/ αθλητή και κινείται μόνο με τη βοήθεια των ρευμάτων του αέρα.

Το ανεμόπτερο για να αιωρηθεί ρυμουλκείται από κάποιο όχημα, αποκτά κάποια ταχύτητα και μετά αφήνεται ελεύθερο από ένα μεγάλο ύψος (μία κορυφή ή μία πλαγιά) για να πετάξει από μόνο του. Ο χειριστής του πρέπει να εκμεταλλευτεί τα ρεύματα του αέρα και με κατάλληλους χειρισμούς των πηδαλίων του ανεμοπτέρου να προσπαθήσει να αιωρηθεί όσο το δυνατόν μεγαλύτερο χρόνο και να προσγειώσει το ανεμόπτερο ασφαλώς. Όταν υπάρχουν ισχυρά ανοδικά ρεύματα του αέρα το ανεμόπτερο μπορεί να πάρει μεγάλο ύψος και να καλύψει μεγάλες αποστάσεις.

Το αλεξίπτωτο πλαγιάς ή αλλιώς parapente (από το parachute- αλεξίπτωτο και pente-πλαγιά στα γαλλικά) δίνει τη δυνατότητα σε οποιονδήποτε να κάνει μία ελεύθερη πτήση. Πρόκειται για ένα <<ειδικό>> αλεξίπτωτο, με το οποίο μπορεί κανείς να απογειωθεί από μία πλαγιά, ανεξάρτητα από το ύψος της χωρίς τη βοήθεια μηχανής. Είναι ένα αλεξίπτωτο που αποκολλάται από το έδαφος, όντας ήδη ανοιγμένο. Έχει σχήμα αεροπορικής πτέρυγας ώστε να ταξιδεύει προς τα εμπρός όταν χάνει ύψος, και να εκμεταλλεύεται τον άνεμο και τα ρεύματα. Μία πτήση μπορεί να διαρκέσει από λίγα λεπτά έως και αρκετές ώρες, αναλόγως τις συνθήκες και τη διάθεση. Έχει πολύ μεγαλύτερη ευχέρεια χειρισμών από ένα κανονικό αλεξίπτωτο, παρ' όλο που είναι μεγαλύτερο σε διαστάσεις και όγκο, και ο χειριστής του μπορεί να το κατευθύνει με

απόλυτη ακρίβεια στο σημείο που θέλει. Το parapente ζυγίζει από 10 έως 15 κιλά, μαζεύεται εύκολα σε λίγα λεπτά από ένα άτομο, και μπαίνει σε ένα σάκο που μεταφέρεται στην πλάτη.

Το αλεξίπτωτο πλαγιάς αναπτύσσεται γοργά λόγω της ευκολίας εκμάθησης, του χαμηλού κόστους και της ικανοποίησης που απολαμβάνουν όσοι ασχολούνται με αυτό.

➤ Περιοχές δράσης ανεμοπτερισμού –Parapente

Στην Κορομηλιά, στη Βλαχάβα, στην Μεγάλη Κερασιά, στο Κράτσοβο και στο Ζυγό, στις πλαγιές Μοράβας και Τριγγιάς, στον Κόζιακα, στην Καραβούλα και στη Γκρόπα, στην κορυφή Αστραπή, στα Μετέωρα.

■ Αναρρίχηση

Στην αναρρίχηση βράχου ο αθλητής σκαρφαλώνει το <<πρόσωπο>> του βράχου αξιοποιώντας τις γνώσεις, την εμπειρία και τη φυσική του δύναμη. Στηρίζεται χρησιμοποιώντας το ανάγλυφο της επιφάνειας, δηλαδή τα σημεία (εσοχές, εξοχές, χαραμάδες) στα οποία μπορεί να πιαστεί και να πατήσει. Απαιτούνται συγκέντρωση, συντονισμός, ευλυγισία, φυσική κατάσταση, υπομονή, καθαρό μυαλό αλλά και τόλμη και φαντασία που αναπτύσσονται με την εξάσκηση και την πρακτική.

Η αναρρίχηση βράχου φέρνει τον αθλητή σε επαφή με τη φύση, γυμνάζει και δυναμώνει το κορμί και το μυαλό του, βελτιώνει τη φυσική του κατάσταση και την πνευματική του δύναμη και του χαρίζει έντονες στιγμές.

Η αναρρίχηση γίνεται από δύο αθλητές που είναι δεμένοι μεταξύ τους με σχοινί (συνήθως μήκους 60-80μ). Καθώς ο ένας σκαρφαλώνει ο άλλος, μένοντας σε ένα σταθερό σημείο, φροντίζει για την ασφάλειά του και τον προστατεύει σε περίπτωση πτώσης κρατώντας και φρενάροντας το σχοινί. Στη διάρκεια της αναρρίχησης οι ρόλοι εναλλάσσονται.

Ο εξοπλισμός χρησιμοποιείται αποκλειστικά για την ασφάλεια του αθλητή και όχι για να σκαρφαλώσει κατευθείαν στην κορυφή.

Rapell είναι η κατάβαση απότομων βράχων με τη χρήση αναρριχητικού εξοπλισμού. Συνήθως συνδυάζεται με την αναρρίχηση, αλλά πραγματοποιείται και σε φαράγγια ή σε απότομες πλαγιές μικρών λόφων. Απαιτεί καλή φυσική κατάσταση και σχετική διαβάθμιση της δυσκολίας των βράχων καθώς και αυξημένη προσοχή κατά την κατάβαση και flying fox είναι τα εναέρια περάσματα.

➤ Περιοχές δράσης αναρρίχησης

Στα Μετέωρα, στους βράχους του Γαύρου, στους βράχους του Κόζιακα(μεταξύ Πύλης- Κοτρωνίου), στο Χατζή, στην Παχτουρνιάσκα και στον Κοκκινόβραχο στην

Ελάτη(αναρριχητικό πεδίο σε ασβεστόλιθο 60 περίπου μέτρων που διαθέτει 6 διαδρομές διαφόρων βαθμών δυσκολίας).

Rapell στα Μετέωρα με διάφορους βαθμούς δυσκολίας ανάλογα με το βράχο και flying fox στην Πίνδο.

Στην Πύλη λειτουργεί αναρριχητικό πεδίο.

Αναρρίχηση στα Μετέωρα (Πηγή: www.digital-camera.gr)

Το αναρριχητικό πεδίο Πύλης (Πηγή: www.pindos-explorer.gr)

Flying fox (Πηγή : www.pindos-explorer.gr)

■ Ορειβασία(Hiking) -Ορεινή πεζοπορία (trekking)

Ορειβασία σημαίνει το οργανωμένο άθλημα ανάβασης στις ορεινές περιοχές(βουνά με υψόμετρο πάνω από 1500 μέτρα), που μπορεί να έχει τη μορφή του δύσκολου ανηφορικού περπατήματος μέχρι και τη μορφή του σκαρφαλώματος, του επικίνδυνου δηλαδή ανεβάσματος ή αναρρίχησης στα βουνά και στις απότομες κορυφές τους με τα χέρια και τα πόδια, και με τη χρησιμοποίηση ή μη ειδικού εξοπλισμού.

Η πεζοπορία είναι ένας από τους καλύτερους τρόπους άσκησης. Είναι εύκολο, όχι ιδιαίτερα κοπιαστικό, δεν απαιτεί ακριβό εξοπλισμό και μπορεί να γίνει οπουδήποτε. Χαρίζει υγεία, μακροζωία και βοηθά στην απόκτηση φυσικής κατάστασης. Είναι εξίσου ευεργετική για το πνεύμα, αφού αυξάνει τη ροή του αίματος προς τον εγκέφαλο και μειώνει το άγχος.

➤ Διαδρομές για ορειβασία και ορεινή πεζοπορία

Στη σπηλιά του <<Μπέη>> στον Κόζιακα και στο σπήλαιο με τους καταρράκτες της <<Λέγκως>> στη Δέση, ορειβασία στις κορυφές Αυγό, Μαρόσα, Λουπάτα, Νεράιδα, Τριγγία, Αστραπή πάνω από σηματοδοτημένα ορειβατικά μονοπάτια, από την Καστανιά στις κορυφές Χιόλο και Μοράβια. Άγιος Νικόλαος- Καπ Γκρας(διάρκεια 2 ωρών), Δρακότρυπα στην Αθαμανία έως την κορυφή Περτούσα, στην κορυφή Κακαρδίτσα, στις κορυφές Αυγό(2148μ.)- Χαμένο(2135μ.), στις κορυφές Τσούκα- Νεράιδα(2065μ.)- Μαρόσα(2020μ.), στην Ελάτη στο <<Τρύπιο Λιθάρι>> ακολουθώντας το ορειβατικό μονοπάτι Ε4 στην ανατολική πλευρά του Κόζιακα, στις κορυφές Αστραπή-Αρβανίτες, στο ορειβατικό καταφύγιο Χατζηπέτρος(1738μ.), από τους Καλογήρους στις κορυφές Μαυροπούλι(1721μ.)- Τσιούκα(1300μ.)- Νεράιδα, στο φαράγγι της Μάνας στο Περούλι Αθαμανία, Τριγγία- Δολιανά, Μεσοχώρα, Πολυνέρι, Νεράιδα- Αυγό, Κορυφή Αστραπή –Περούλι, Ελάτη, Μονή Δούσικου στην Πύλη, στο πανεπιστημιακό δάσος Περούλιου, στο βασιλικό δάσος Ασπροποτάμου, στα Μετέωρα, στην Ελάτη στο ευρωπαϊκό μονοπάτι

Ε4 με τους διπλούς καταρράκτες, στο Περούλι στο δάσος της Μάνας, στο δάσος Κυνηγός στην Καστανιά, Άγιος Νικόλαος –Δέση –Δροσοχώρι -Πύρρα, Ελάτη-Βλάχα-Πύρρα, Δάσος Περούλιου –Νεραΐδοχώρι-Άγιος Νικόλαος, Σφάκα- Καπ Γκρας, Αθαμανία –Κακαρδίτσα (2424μ.βατή διαδρομή:αγροτικός δρόμος και μετά πεζοπορία από μονοπάτι), Αθαμανία-Αγκαθάκι-Βελούσι, Αθαμανία- Άγιος Ιωάννης-Προφήτης Ηλίας(δασικός δρόμος), Αθαμανία-Παντεύγενη, Αθαμανία-Άγιοι Απόστολοι, Αθαμανία-Γαρδίκι(παραποτάμια διαδρομή), Βροντερό- Βλάχα(δασικός δρόμος καλής βατότητας), Βρύση Κόρπου- Σκασμένη-Σμαλτόβαλτος, Βροντερό- Ελάτη- Περούλι-Νεραΐδοχώρι(οδικό δίκτυο), Ελάτη- Βροντερό- Καλόγηροι, Ελάτη- Κόκκινος Βράχος-Ίταμος, Ελάτη- Σπηλιά Μπέη,Καλόγηροι- Λιβάδια- Μαυροπούλι(μονοπάτι με σήμανση και σύνδεση με το Ε4), Περούλι- Μάνα, Περούλι- Μπούντουνα, Ελάτη- Περούλι-Νεραΐδοχώρι- Πύρρα- Δέση- Γαρδίκι-Αθαμανία- Χιονοδρομικό καταφύγιο Κόζιακα- Τρύπιο Λιθάρι- Κόρη

Στην Καλαμπάκα λειτουργεί Ορειβατική Λέσχη και στα Τρίκαλα λειτουργεί Σύλλογος Πεζοπορίας και Ορειβασίας (Σ.Π.Ο.Τ.).

Snow trekking στις πηγές Βερλίγκα (2000μ.) (Πηγή:www.pindos-explorer.gr)

Ορειβασία στην Πίνδο (Πηγή: www.pindos-explorer.gr)

Παραποτάμια πεζοπορία(River trekking) (Πηγή: www.pindos-explorer.gr)

Πεζοπορία στην κορυφή Μαρόσα (Πηγή: www.3kala.gr)

Ορεινή πεζοπορία (Πηγή: www.pindos-explorer.gr)

■ Ορεινή ποδηλασία

Το ποδήλατο βουνού (mountain bike) είναι ένα ποδήλατο ειδικά κατασκευασμένο για κίνηση μακριά από τους δρόμους της πόλης, σε έδαφος δύσβατο και με μεγάλες κλίσεις. Οι συνθήκες αυτές απαιτούν γερή κατασκευή (επεξεργασμένο ατσάλι και αλουμίνιο), ειδικά τρακτερωτά λάστιχα, πολύ δυνατά φρένα και αμορτισέρ, και ειδικό σύστημα σασμάν με πολλές (18 έως 27 ταχύτητες).

➤ Διαδρομές για ορεινή ποδηλασία

Σε όλη την περιοχή Καλαμπάκας, στους δασικούς δρόμους γύρω από τα λιβάδια του Περτουλίου, στον Κλεινό, στην Καλομοίρα, στο Ματονέρι, στο Αμπελοχώρι, στην Καστανιά, στον Αμάραντο, στην Οξύνεια, στην Αγναντιά, στο Κακοπλεύρι, στην Πύλη, στον Άγιο Βησσαρίωνα, στο Κοτρώνι, στον Άγιο Προκόπιο, στο Ροπωτό, στο Πετροχώρι, στην Παλαιοκαρυά, στη Δέση, κατά μήκος της κοιλάδας του Καμναΐτικου ποταμού μέχρι την Πύρρα, κατά μήκος του Ασπροποτάμου, κατά μήκος του Μουτσιαρίτικου ρέματος, στα Στουρναραΐκα, στο Βαθύρρεμα, στο Λιβαδοχώρι, στη Νέα Πεύκη, στην Μεσοχώρα, στο Μοσχόφυτο, στα Βαλκάνια, στο Πολυνέρι, στο Μυρόφυλλο, στο Αρματολικό, στο Παχτούρι, στη Νεράιδα, στην Κορυφή, στο Βροντερό.

Ορεινή ποδηλασία (Πηγή: www.pindos-explorer.gr)

■ Camping

Η διανυκτέρευση σε σκηνές δεν αποτελεί σκοπό αλλά την αφορμή για μια σειρά από δραστηριότητες που ανάλογα την εποχή και το μέρος μπορεί να περιλαμβάνουν: Περιβαλλοντική ενημέρωση και παρατήρηση άγριας ζωής, πεζοπορίες, canoe λίμνης, ψάρεμα, ποδήλατο βουνού, τοξοβολία, μαθήματα προσανατολισμού και επιβίωσης κλπ.(κατόπιν συνεννοήσεως με τα τουριστικά γραφεία) στον Ασπροπόταμο και στον Κόζιακα..

➤ Περιοχές για camping

Οργανωμένα camping: στο Καστράκι, στην Καλαμπάκα, στη Θεόπετρα

Ελεύθερο camping :στο Περούλι, στον Αμάραντο

Ελεύθερος κατασκηνωτικός χώρος στο Περούλι

Ορεινή κατασκήνωση στην περιοχή <<Μπέη>> (Πηγή: www.panoramio.gr)

Ορεινή κατασκήνωση (Πηγή: www.pindos-explorer.gr)

■ Σπηλαιοεξερεύνηση

Στη σπηλιές Μπέη, Λέγκω, Γάκη, Ανταλλαξίμων, Καραϊσκάκη(κατόπιν συνεννοήσεως με τα τουριστικά γραφεία).

Σπηλαιοεξερεύνηση στην Πίνδο (Πηγή: www.pindos-explorer.gr)

■ Τοξοβολία

➤ Περιοχές δράσης τοξοβολίας

Στα Περτουλιώτικα λιβάδια, στη θέση Τρία Ποτάμια και στην ευρύτερη περιοχή της Πίνδου(κατόπιν συνεννοήσεως με τα τουριστικά γραφεία).

Λειτουργεί σκοπευτικό κέντρο στη Φήκη και κέντρο σκοποβολής στην Πιαλεία

Τοξοβολία (Πηγή: www.pindos-explorer.gr)

■ Ιππασία

Ιππασία, ως γνωστόν, είναι η τέχνη να ιππεύεις ένα άλογο και να το ελέγχεις απόλυτα κατά τη διάρκεια της ιππασίας. Η ιππασία είναι πολύ δύσκολο να διδαχθεί. Οι τουρίστες που αναζητούν μία ιππική εμπειρία διδάσκονται τα απολύτως απαραίτητα και βασικά στοιχεία για να κάνουν με τη βοήθεια και τη μόνιμη συνοδεία των εκπαιδευτών <<μία βόλτα>> με το άλογο, έναντι κάποιας αμοιβής.

➤ Περιοχές δράσης ιππασίας

Στα Πετρουλιώτικα λιβάδια, στην Καλαμπάκα, στην Καστανιά, στον Κλεινό, στα οροπέδια του Χατζή, στις πλαγιές του Κόζιακα.

Ιππασία (Πηγή: www.protothema.gr)

■ 4×4 Crossing

➤ Διαδρομές με 4×4

Από τις πηγές Βερλίγκα έως το Χαλίκι στα 2000μ., από το Χαλίκι έως τα Τρία Ποτάμια, από το Στεφάνι έως την Ανθούσα, στην Καστανιά, στον Κλεινό, στην Τριγγιά, στο Νεραΐδοχώρι, στο Περτούλι, στα Στουρναραΐκα, στην Κρύα Βρύση, στο Βροντερό, Βροντερό- Βρύση Κόρπου- Ξυλογέφυρο- Πύρρα

Πριν το Περτούλι λειτουργεί πίστα 4×4 και στον Πρίνο πίστα Moto- cross.

Διαδρομές με 4× 4. (Πηγή: www.pindos-explorer.gr)

Διαδρομές με 4× 4 στην Πίνδο (Πηγή: www.pindos-explorer.gr)

■ Κολύμπι

Στον Μαλακασιώτικο ποταμό και στο ρέμα Μοκόσι, στον Πορταϊκό ποταμό, στο Δεσιώτικο ρέμα, στον Καμναϊτικό ποταμό, στον Ασπροπόταμο, στο Μουτσιαρίτικο ρέμα

■ Ψάρεμα

Στον Κρανιώτη ποταμό, στον Καμναϊτικό ποταμό, στο Δεσιώτικο ρέμα στον Ασπροπόταμο, στο Μουτσιαρίτικο ρέμα, στον Πηνειό ποταμό και στους παραπόταμους του Χαλικιώτη, στον ποταμό Ξεριά, στο ρέμα Κόρπου, στις Βάρες, στο Κρανόρεμα, στις ξηρόβαρες Βλάχου, στο Κακόρεμα, στο Γκαλά, στο χείμαρρο Πασχαλιωρίτη, στον Ευφλοσελίτικο ποταμό, στον Καλογερίτικο ποταμό

Ψάρεμα (Πηγή : www.lipinitza.gr)

■ Οικοξενάγηση (eco-training)

Η οικοξενάγηση περιλαμβάνει την παρατήρηση της γλωρίδας και της πανίδας της περιοχής όπως και την αναγνώριση σπάνιων δασοπονικών και φαρμακευτικών βοτάνων και φυτών. Επίσης μπορεί να μάθει κάποιος ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τη ζωή και τις συνήθειες των προστατευόμενων άγριων ζώων της περιοχής, όπως η καφετιά αρκούδα, ο λύκος, το ζαρκάδι, ο αγριόχοιρος αλλά και για την άγρια πέστροφα της Πίνδου.

➤ Περιοχές δράσης της οικοξενάγησης:

Μετέωρα, Ασπροπόταμος, Περτούλι και γενικά στην ευρύτερη περιοχή της Πίνδου.

Παρατήρηση της γλωρίδας και της πανίδας (Πηγή : www.dimosaithikon.gr)

Παρατήρηση της γλωρίδας και της πανίδας (Πηγή : www.dimosaithikon.gr)

Ίχνος Αρκούδας (Πηγή: www.pindos-explorer.gr)

■ Ζωικά είδη Ασπροποτάμου

Η περιοχή Ασπροποτάμου με την πυκνή της βλάστηση και την σημαντική της πανίδα θα μπορούσε να είναι εθνικός δρυμός. Άλλωστε γίνονται προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση. Ήδη υπάρχει καταφύγιο θηραμάτων στο χωριό Στεφάνι και πεστροφογεννητικός σταθμός στο Κουκουφλή. Στα δάση της περιοχής απαντώνται αρκετά άγρια θηλαστικά, μεταξύ των οποίων βρίσκονται η αρκούδα, ο λύκος, ο λαγός, το ζαρκάδι, η αγριόγατα, το αγριοκάτσικο, η αλεπού και ο αγριόχοιρος που επιζούν παρά την ενοχλητική παρουσία των κυνηγών. Η εμφάνιση των αρκούδων γίνεται συχνά θέμα συζήτησης στις πλατείες των χωριών καθώς αυτές είτε πλησιάζουν σε πολύ κοντινή απόσταση από τα χωριά είτε όπως και οι λύκοι προξενούν ζημιές στους κτηνοτρόφους.

Καφέ Αρκούδα: Η κύρια τροφή της αρκούδας, η οποία προστατεύεται, είναι τα κράνα, τα κορόμηλα, τα χαμοκέρασα και οι πέστροφες.

Τα Πτηνά: Πλούσια είναι και η παρουσία πτηνών με κύριο εκπρόσωπο την πανέμορφη πέρδικα. Οι πληθυσμοί της απειλούνται κυρίως από τον ανθρώπινο παράγοντα.

Άγρια πέστροφα (*Salmo trutta macrostigma*): Η άγρια πέστροφα του Ασπροποτάμου θεωρείται σπάνιο είδος ψαριού και την συναντάμε στα ποτάμια της περιοχής. Ο πληθυσμός της θεωρείται ο μεγαλύτερος στην Ελλάδα αλλά η υπερβολική και συνήθως παράνομη αλιεία έχει οδηγήσει σε ελάττωση του πληθυσμού της. Στην τοποθεσία Κουκουφλή, λίγο πριν το χωριό Κρασιά, υπάρχει ιχθυοτροφείο άγριας πέστροφας.

■ Φυτικά είδη

➤ Στην διευρυμένη κοινότητα Ασπροποτάμου:

Η χλωρίδα της περιοχής είναι εξαιρετικά πλούσια. οκτώ δάση Ελάτου, Οξυάς, Πεύκου και Δρυός (Κρασιάς, Δολιανών, Πολυθέας, Καλιρρόης, Στεφανίου, Κατάφυτου, Ανθούσας και Χαλικίου) αποτελούν το λεγόμενο Δασικό Σύμπλεγμα Ασπροποτάμου, ένα από τα ωραιότερα δασικά συμπλέγματα της χώρας. Σημαντική παρουσία έχουν οι Ιτιές που επιλέγουν τις όχθες του Αχελώου για να αναπτυχθούν ενώ επίσης συναντώνται η κρασιά, ο πλάτανος, η καρυδιά, η βελανιδιά, η κερασιά και η κορομηλιά. Ο κύριος θάμνος είναι ο κέδρος. Από τα βότανα ξεχωρίζουν το τσάι, το σαλέπι, η τσουκνίδα, η ρίγανη κ.α. Αρκετά από τα βότανα έχουν αποδεδειγμένες θεραπευτικές ιδιότητες.

Δάση ελάτης: Σε υψόμετρο 900-1.700 μ. βρίσκονται εκτεταμένα δάση ελάτης. Το κλίμα στην περιοχή είναι ψυχρό, το ύψος των βροχοπτώσεων ξεπερνά τα 1000mm και η ξηρή περίοδος διαρκεί μόλις ένα μήνα.

Παρυδάτια δάση: Η περιοχή Ασπροποτάμου διαρρέετε από ένα μεγάλο δίκτυο μικρών και μεγάλων ορεινών ρεμάτων που καταλήγουν στον Αχελώο. Στις όχθες αυτών των ρεμάτων συναντάμε δάση με πλατάνια, ιτιές, σφενδάμους και άλλα υδρόφιλα φυτά. Η οικολογική αξία αυτών των δασών είναι τεράστια, διότι αποτελούν καταφύγιο πολλών ζώων και πτηνών.

Αλπικά λιβάδια: Βρίσκονται σε υψόμετρο 2.300μ. και άνω. Έχουν εξαιρετικά μεγάλο βοτανικό ενδιαφέρον λόγω της μεγάλης ποικιλίας ενδημικών βοτάνων. Απειλούνται με καταστροφή λόγω της ανεξέλεγκτης βόσκησης και της άναρχης οικοτουριστικής δραστηριότητας.

Ορεινά βοσκοτόπια: Δημιουργήθηκαν από τις πυρκαγιές των δασών και την υπερβόσκηση

Τσάι βουνού: Το ελληνικό τσάι βουνού είναι φυτό πολυετές και ανήκει στην οικογένεια Χειλανθών και στο γένος Σιδηρίτης. Γνωστό στον Θεόφραστο και τον Διοσκουρίδη, σήμερα βεβαιώνεται επιστημονικά η αντιφλεγμονώδης και ευεργετική επί των αγγείων δράση του. Στην αρχαιότητα το όνομα σιδηρίτης αναφερόταν σε διάφορα φυτά που θεωρούνταν ότι είχαν την ικανότητα να επουλώνουν πληγές από σιδερένια αντικείμενα, όπως βέλη. Ο Διοσκουρίδης το συνιστούσε ως θεραπευτικό των πληγών. Στη λαϊκή θεραπευτική χρησιμοποιείται ως θερμαντικό, τονωτικό, διουρητικό και εναντίον των κρυολογημάτων και των αναπνευστικών παθήσεων. Σειρά μελετών τόσο σε εκχυλίσματα ειδών του γένους Σιδηρίτης όσο και σε χημικές ενώσεις που απομονώθηκαν από αυτά, έδειξαν ότι εκτός από την αντιφλεγμονώδη δράση, εμφανίζουν και άλλες φαρμακολογικές δράσεις, όπως αντιμικροβιακή, κατά του καταρράκτη, αντιθρομβωτική και αντιυπερτασική. Στα βουνά του Ασπροποτάμου το τσάι είναι άριστης ποιότητας και άφθονο.

Τσουκνίδα: Η τσουκνίδα είναι ακόμη βασικό υλικό της ασπροποταμίτικης μαγειρικής. Εκτός όμως από τα θρεπτικά της συστατικά έχει θετικές επιδράσεις και στην υγεία. Δρα κατά των ρευματισμών, της αναιμίας, των λίθων των νεφρών και βοηθά την κυκλοφορία του αίματος.

Μανιτάρια: Η περιοχή του Ασπροποτάμου είναι ένας από τους πιο πλούσιους τόπους σε ποικιλία και ποσότητα μανιταριών στην Ελλάδα.

Χαμομήλι: Ανήκει στην οικογένεια των αστεροειδών. Έχει πολλαπλές θεραπευτικές ιδιότητες μεταξύ άλλων τονωτικές, χωνευτικές, διουρητικές και αντιπυρετικές.

Σαλέπι: Το σαλέπι, του οποίου το επιστημονικό όνομα είναι όρχις, χρησιμοποιείται για την τόνωση των ασθενών κατά τη διάρκεια της ανάρρωσής τους. Το ρόφημα που παράγεται δρα κατά της δυσεντερίας και του ξερόβηχα με φλογώσεις.

Πήλιανο: Το επιστημονικό του όνομα είναι Αρτεμησία το Αψίνθιον. Η βολβώδης ρίζα του αποξηραίνεται και πίνεται ως αφέψημα. Μεταξύ άλλων έχει χωνευτικές, διουρητικές και αντιπυρετικές ιδιότητες και επίσης δρα κατά της αναιμίας.

Ίταμος: Ο ίταμος είναι ένα σπάνιο δέντρο το οποίο ζει πολλούς αιώνες. Οι καρποί του, που έχουν κόκκινο χρώμα, θεωρούνται δηλητηριώδεις.

Κρόκος: Ο κρόκος είναι ένα μικρό λουλούδι που οι ντόπιοι το ονομάζουν <<διώχτρα>> διότι φυτρώνει το φθινόπωρο που εκείνοι ετοιμάζονται να φύγουν για τα πεδινά. Το χρώμα του κρόκου είναι πολύ ζωηρό (σε αποχρώσεις του μοβ, του ροζ ή του κίτρινου) και χρησίμευε στην βαφή των υφαντών. Το συναντάμε στην περιοχή σε μεγάλες ποσότητες.

■ Τοπικά προϊόντα

➤ Στη διευρυμένη κοινότητα Ασπροποτάμου:

Ντόπιο τυρί, φέτα εκλεκτής ποιότητας με τα πιο αγνά υλικά. Επίσης γιαούρτι, ξινόγαλο, βούτυρο και μυζήθρα, μέλι εκλεκτής ποιότητας από αγριολούλουδα του βουνού όπως και τσάι του βουνού και άλλα βότανα. Παραδοσιακά γλυκά του κουταλιού, τραχανά, παραδοσιακές πίτες και κρέας εκλεκτής ποιότητας.

➤ Στην Ελάτη :

Πίτες με χειροποίητα φύλλα, πλαστό, πραστογηγανιά, κυνήγι, πέστροφα και μπριάννα

➤ Στο Περούλι:

Πίτες, παραδοσιακό ζυμωτό ψωμί, αρνί, κυνήγι(αγριογούρουνο, ζαρκάδι, ελάφι, λαγό, πέρδικα, μεκάτσα).

Τοπικά προϊόντα (Πηγή: www.pertouli.com)

Κεφάλαιο 3ο

Ανάπτυξη
Εναλλακτικού
Τουρισμού στο Νομό
Τρικάλων

3.1 Εισαγωγή

Το LEADER (Liaison Entre Actions de Developpement de l' Economie Rurale- Δεσμοί μεταξύ των δράσεων για την ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας) , είναι πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης , το οποίο τέθηκε σε εφαρμογή από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων το 1991, σαν μια πρωτοβουλία για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της δημογραφικής κατάρρευσης, της ανεργίας και των χαμηλών εισοδημάτων τον περισσότερο απομονωμένων περιοχών της Ευρωπαϊκής υπαίθρου.

Σκοπός του LEADER ήταν να αποδείξει ότι οι τοπικές πρωτοβουλίες μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών της Ευρώπης. Έμφαση δόθηκε στους τομείς της ανάπτυξης του αγροτικού τουρισμού στην οργάνωση και σχεδιασμό της παραγωγής, εμπορίας και μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων και την ορθολογική εκμετάλλευση τοπικών πόρων.

Το πρόγραμμα <<ΠΑΝ >> άξονας Youthstart υποστήριξε νέους από 18-24 ετών που δεν είχαν τα τυπικά προσόντα δίνοντας τους μία ευκαιρία για απόκτηση καινοτόμου κατάρτισης και στη συνέχεια απασχόλησης ενώ το πρόγραμμα Equal έχει σχεδιαστεί για να στηρίζει μια οριζόντια προσέγγιση στις πολιτικές και τις υπηρεσίες προς τις οποίες θα έχουν πρόσβαση πολλαπλές κατηγορίες αποκλεισμένων ή απειλούμενων από αποκλεισμό από την αγορά εργασίας ομάδων.

3.2 Κέντρο ανάπτυξης Καλαμπάκας- Πύλης (ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π. Α.Ε)

Το κέντρο Ανάπτυξης Καλαμπάκας- Πύλης Α.Ε. ιδρύθηκε τον Ιούλιο του 1992 από τους δήμους Καλαμπάκας και Πύλης με αφορμή το πρόγραμμα LEADER και συγκεκριμένα ως φορέας διαχείρισης και υλοποίησης του προγράμματος. Είναι διαδημοτική, αναπτυξιακή, ανώνυμη εταιρεία λαϊκής βάσης, με έδρα την Καλαμπάκα και υποκατάστημα στην Πύλη και Χασίων, 68 ΟΤΑ της ευρύτερης περιοχής, 2 Αναπτυξιακοί Σύνδεσμοι, 3 Ενώσεις Συνεταιρισμών, 12 σύλλογοι και μαζικοί φορείς και 103 ιδιώτες.

Βασικοί στόχοι της δραστηριότητας της ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π. Α.Ε είναι:

- ✓ Να αποτελέσει τεχνικό σύμβουλο της τοπικής αυτοδιοίκησης, των φορέων και των παραγωγικών δυνάμεων της περιοχής, μέσω της καταγραφής, έρευνας και μελέτης των δυνατοτήτων τοπικής ανάπτυξης.
- ✓ Να συμβάλει στην αναπτυξιακή προσπάθεια για την καλύτερη αξιοποίηση των εθνικών και κοινοτικών κονδυλίων, μέσω της εκπόνησης και υλοποίησης αναπτυξιακών προγραμμάτων εθνικού και κοινοτικού περιεχομένου.
- ✓ Να βοηθήσει στη χάραξη ολοκληρωμένης αναπτυξιακής στρατηγικής για την περιοχή, αξιοποιώντας στο μέγιστο δυνατό τη συσσωρευμένη

εμπειρία στα ζητήματα της τοπικής οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης.

3.3 Κοινοτική πρωτοβουλία Leader I

3.3.1 Η περιοχή LEADER I Καλαμπάκας- Πύλης

Η πρωτοβουλία LEADER αφορούσε 217 ομάδες δράσης που προέρχονται από τις περιοχές των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιοχών και των ευαίσθητων αγροτικών περιοχών ολόκληρης της Ευρώπης. Στην Ελλάδα επιλέχθηκαν 25 Ομάδες LEADER και μία από αυτές ήταν το Κέντρο Ανάπτυξης Καλαμπάκας-Πύλης που ανέλαβε τη διαχείριση του προγράμματος LEADER Καλαμπάκας- Πύλης.

Η περιοχή εφαρμογής του Προγράμματος LEADER Καλαμπάκας- Πύλης περιελάμβανε το σύνολο της επαρχίας Τρικάλων, ουσιαστικά το σύνολο του ορεινού όγκου του Νομού Τρικάλων, όπως ορίζεται από τις οροσειρές της Νοτιοδυτικής Πίνδου και των Χασίων- Αντιχασίων.

Βασικά μορφολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής ήταν η έντονη κάλυψη από δάση φυσικού κάλλους και η ύπαρξη των πηγών δύο σημαντικών ποταμών του Πηνειού και Αχελώου (Ασπροπόταμος), τα οποία ασκούσαν σημαντική επίδραση στην εξέλιξη της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής φυσιογνωμίας της περιοχής. Ακόμα το στοιχείο που προσέδιδε μια μοναδική ιδιαιτερότητα στο χώρο ήταν τα Μετέωρα. Το πρόγραμμα LEADER I Καλαμπάκας- Πύλης εγκρίθηκε το 1992 από την Ευρωπαϊκή επιτροπή και εφαρμόστηκε από το ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π Α.Ε στην περιοχή για το χρονικό διάστημα 1992-1995.

Τα κοινωνικό-οικονομικά δεδομένα της περιοχής ήταν τυπικά των «καθυστερημένων ορεινών αγροτικών περιοχών»:

- δημογραφική κατάρρευση
- περιθωριοποίηση του κοινωνικού και οικονομικού ιστού
- τεχνολογική καθυστέρηση
- ελλιπής υποδομή
- ανεπαρκείς υπηρεσίες και δυσκολία πρόσβασης στην πληροφόρηση
- πολιτιστικός μαρασμός
- υποβάθμιση του περιβάλλοντος

3.3.2 Χρηματοδοτικά στοιχεία του Leader I

- Συνολικός προϋπολογισμός

Ο προϋπολογισμός του προγράμματος ανερχόταν στο ποσό των 8.606.765.84 € μαζί με την ίδια συμμετοχή των επενδυτών. Στην πραγματικότητα το συνολικά επενδύμενο ποσό ήταν πολύ μεγαλύτερο, καθώς πολλές επενδύσεις για να ολοκληρωθούν απαιτούσαν πρόσθετα κεφάλαια (υπέρβαση εργασιών), τα οποία καλύπτονταν από τους επενδυτές.

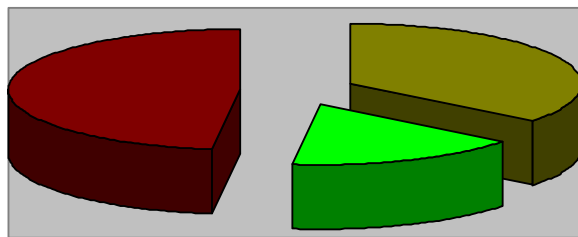
- Συνολική επιδότηση

Το συνολικό ύψος της επιδότησης, εθνικής και κοινοτικής ανερχόταν στο ποσό των 5.536.086,7 €

- Ίδια συμμετοχή

Το υπόλοιπο ποσό των 3.070.679,14 € αποτελούσε την ίδια συμμετοχή των επενδυτών, που ήταν δικαιούχοι του προγράμματος.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

■ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΚΟΝΔΥΛΙΑ 35,68% ■ ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ 16,27% ■ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ 48,05%

3.3.3 Ειδικό στόχοι του προγράμματος LEADER I

- ❖ Ο γενικός στόχος για την ορεινή περιοχή του προγράμματος ήταν η ενίσχυση του εναλλακτικού τουρισμού. Αυτός ο στόχος επιτεύχθηκε με τη σύνδεση των Μετεώρων και του ορεινού όγκου του Ασπροποτάμου με τον άξονα Πύλης- Περτουλίου, δημιουργώντας έτσι το «τετράπολο» Μετέωρα –Απροπόταμος- Περτούλι- Πύλη. Μια τέτοια στρατηγική απέβλεπε στην ενίσχυση και εξυγίανση του τουρισμού της Καλαμπάκας και της Πύλης και τη διασπορά του προς τις υπόλοιπες περιοχές του προγράμματος.
- ❖ Η αξιοποίηση της τοπικής γεωργικής και δασικής παραγωγής, αποσκοπώντας κυρίως στην κάλυψη της καταναλωτικής ζήτησης στην ευρύτερη περιφέρεια. Ο στόχος ήταν σημαντικός γιατί θα ενισχύονταν μονάδες που θα διαφοροποιούσαν το κατεστημένο παραγωγικό μοντέλο της περιοχής αξιοποιώντας με νέο «έξυπνο» τρόπο τους τοπικούς πόρους.

- ❖ Η ενίσχυση και ο εκσυγχρονισμός μικρών βιοτεχνιών και επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών για την κάλυψη των τοπικών αναγκών, την αξιοποίηση των φυσικών πόρων της περιοχής και των χαρακτηριστικών τοπικών δεξιοτήτων, και για την συμπλήρωση του τουριστικού προφίλ της ορεινής περιοχής.
- ❖ Η διατήρηση και η βελτίωση του περιβάλλοντος χώρου:
  - a) Της ορεινής ζώνης, καθώς η έντονη «περιθωριοποίηση», που υπέστησαν οι ορεινές περιοχές, άφησε έντονα τα σημάδια της εγκατάλειψης στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον
  - b) Των αστικών πόλων (Καλαμπάκα- Πύλη), οι οποίοι λόγω του μοντέλου αστικοποίησης που ακολούθησαν- χωρίς ουσιαστικό σχεδιασμό και προγραμματισμό των υποδομών- βρέθηκαν απροετοίμαστοι έναντι των αναγκών που επέφερε η συγκέντρωση του πληθυσμού και η μετέπειτα τουριστική ανάπτυξη.

3.3.4 Μέτρα του προγράμματος Leader I

1.ΤΕΧΝΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ

- Μελέτη αναπτυξιακού προγραμματισμού (ΤΑΠ) Μετεώρων- Καστρακίου
- Ειδική θεματική μελέτη τηλεδιερεύνησης ορεινής ζώνης
- Μελέτη διερεύνησης των δυνατοτήτων ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού και αξιοποίησης των προϊόντων της περιοχής Καλαμπάκας- Πύλης

2.ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Από το ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π. Α.Ε. υλοποιήθηκαν 9 σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης, σε τομείς άμεσα συνδεδεμένους με το πρόγραμμα:

- Αγροτικός τουρισμός
- Κατεργασία ξύλου
- Διαχείριση και Marketing των ΜΜΕ
- Αγιογραφία
- Μελισσοκομία
- Βιολογική κ Οικολογική γεωργία
- Οικιακή οικονομία
- Εκμετάλλευση δάσους- Επεξεργασία Ξύλου

3.ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

- Εναλλακτικές μορφές τουρισμού
- Κατασκευή και αποπεράτωση αγροτουριστικών καταλυμάτων
- Κέντρο αναρρίχησης και Ανεμοπτερισμού Καλαμπάκας
- Το ορειβατικό καταφύγιο Κόζιακα «Χατζηπέτρος», σε υψόμετρο 1720μ., στη θέση Μπακόλα

- Το ορειβατικό καταφύγιο Τριγγίας, στην τοποθεσία «Ανοιξιάτικα», σε υψόμετρο 1450μ.
- Το χιονοδρομικό Κέντρο Περτουλίου, στα Περτουλιώτικα Λιβάδια, σε υψόμετρο 1170μ.
- Το Ευρωπαϊκό Μονοπάτι Ε4, καθώς και ένα δίκτυο ορειβατικών μονοπατιών κατά μήκος της κορυφής του Κόζιακα, από την Πύλη ως την Καλαμπάκα
- Το Πανεπιστημιακό Δάσος Περτουλίου, το οποίο χρησιμοποιείται για εκπαιδευτικούς σκοπούς, διακρίνεται για την ομορφιά του και έχει μεγάλη οικολογική αξία.
- Το Λαογραφικό Μουσείο Κρανιάς, που στεγάζεται στο παλιό δημοτικό σχολείο(1870). Το μουσείο διαθέτει πλήθος εκθεμάτων όπως παραδοσιακά υφαντά, αργαλειό, νυφικό κρεβάτι και σαρμανίτσα, κουζινικά και μεγάλο φωτογραφικό αρχείο.
- Το Σχολικό Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Πιαλείας, που στεγάζεται στο παλιό δημοτικό σχολείο(1950)
- Το κατασκηνωτικό Κέντρο «Ελτσας Αμάραντου»
- Χώροι αθλοπαιδιών
- Κέντρα Ορεινών Αθλητικών δραστηριοτήτων
- Υπαίθριο Θέατρο Δήμου Καλαμπάκας
- Αποκατάσταση και συντήρηση μοναστηριών, εκκλησιών και τοξοειδών γεφυρών
- Δρόμος προσπέλασης Πύλης- Ι. Μονής Γκούρας
- Αναπαλαίωση και εκσυγχρονισμός παλαιού Μύλου Κοινότητας Ροπωτού
- Σύστημα κρατήσεων δωματίων
- Κέντρο Τουριστικών Υπηρεσιών

4.ΜΙΚΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

- Εκσυγχρονισμός επιχειρήσεων Αγιογραφίας και λαϊκής τέχνης
- Εκσυγχρονισμός Μεταποιητικών Μονάδων (τυροκομεία, επεξεργασίας μαρμάρου και ορυκτών, αποξηραμένων φυτών)
- Μονάδα εμφιάλωσης νερού (Κλεινός)
- Μικρά προγράμματα ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού μικρών επιχειρήσεων ειδών κατανάλωσης και παροχής υπηρεσιών

5.ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΑΣΟΚΟΜΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

- Ψυκτικοί θάλαμοι Καλαμπάκας και Πύλης
- Εκθετήριο τοπικών γεωργικών προϊόντων Δήμου Πύλης
- Μονάδα παραγωγής και τυποποίησης γλυκών κουταλιού
- Μονάδα εκτροφής πέστροφας
- Μελέτη για συσκευασία, τυποποίηση και εμπορευματοποίηση μελιού
- Ίδρυση και εκσυγχρονισμός μικρών μονάδων Μελισσοκομίας
- Μονάδα παραγωγής οργανικών λιπασμάτων από κοπριά ζώων

6.ΑΛΛΑ ΜΕΤΡΑ

- Ντοκιμαντέρ προβολής της περιοχής
- Ενέργειες δημοσιότητας- προβολής

- Μελέτη βιολογικού καθαρισμού λυμάτων των χοιροστασιών Φιλύρας και Πιαλείας
- Αποκατάσταση κτισμάτων πολιτιστικής κληρονομιάς (πύργοι, μοναστήρια, εκκλησίες, γεφύρια κ.λπ.)

7.ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΦΟΡΕΑ

- Εγκατάσταση
- Εξοπλισμός και εγκατάσταση δικτύου πληροφορικής και κατ' αρχήν δαπάνες για τη δημιουργία βάσης πληροφοριών
- Λειτουργικά έξοδα

3.3.5 Υλοποίηση του προγράμματος LEADER I

Το κέντρο Ανάπτυξης Καλαμπάκας- Πύλης στα πλαίσια υλοποίησης του Προγράμματος LEADER I ίδρυσε και λειτουργεί το Κέντρο Τουριστικών Υπηρεσιών το οποίο είχε σαν σκοπό :

A. Την παροχή πληροφοριών και την ενημέρωση και διευκόλυνση των επισκεπτών ημεδαπών και αλλοδαπών της περιοχής.

B. Την τουριστική προβολή, διαφήμιση και προώθηση της περιοχής.

Στις δραστηριότητες του περιλαμβάνονται:

1. Εξυπηρέτηση 6.000 επισκεπτών το χρόνο, με την παροχή πληροφοριών.
2. Η παραγωγή του Ντοκιμαντέρ προβολής της περιοχής με τίτλο «ΜΕΤΕΩΡΑ- ΠΙΝΔΟΣ- ΟΔΟΠΟΡΙΚΟ» το οποίο έχει προβληθεί από τα τοπικά κανάλια, την ET2, ET1 και τον Τηλεοπτικό Σταθμό της Βουλής των Ελλήνων.
3. Η έκδοση εντύπων προβολής της περιοχής όπως:
  - ειδικά έντυπα προβολής της περιοχής
  - σειρά τουριστικών καρτών
  - τουριστικό οδηγό της περιοχής με τίτλο «ΠΙΝΔΟΣ- ΜΕΤΕΩΡΑ- ΑΧΕΛΩΟΣ- ΧΑΣΙΑ»
  - ειδικό τουριστικό χάρτη (τεχνική τρισδιάστατης απεικόνισης του ανάγλυφου) με τίτλο «ΠΙΝΔΟΣ- ΜΕΤΕΩΡΑ- ΧΑΣΙΑ- ΑΧΕΛΩΟΣ»
  - ειδικό χάρτη (τεχνική τρισδιάστατης απεικόνισης του ανάγλυφου) με τίτλο «Το μονοπάτι του Κόζιακα»
4. Ανέλαβε την πρωτοβουλία να προβάλλει την περιοχή στο ευρύ κοινό πέραν των τοπικών ορίων με άρθρα, δημοσιεύσεις , καταχωρήσεις σε έντυπα μεγάλης εμβέλειας στο εσωτερικό και εξωτερικό.
5. Επίσης παραχώρησε διαφημιστικό υλικό για την περιοχή (Video, slides, photos), σε εταιρίες όπως η GELCO, MEDIA LAB, Hellas Net το οποίο καταχωρήθηκε σε CD-ROM τουριστικής προβολής της Ελλάδος και τα οποία είναι διαθέσιμα και σε όλους όσους έχουν πρόσβαση στο Internet.
6. Παραχώρησε διαφημιστικό υλικό για την περιοχή (Video, slides, κείμενα), στην περιφέρεια Θεσσαλίας για την δημιουργία CD-ROM «Thessaly tour guide» που

- αφορούσε την τουριστική προβολή της Θεσσαλίας και το οποίο διατέθηκε σε τουριστικές εκθέσεις (περίοδος 1997-1999).
7. Την εγκατάσταση ενός πιλοτικού συστήματος τουριστικών πληροφοριών, βάση δεδομένων με πρόσβαση σε ειδικό τερματικό που βρίσκεται εγκατεστημένο στη Καλαμπάκα με δυνατότητα επέκτασης του δικτύου και σε άλλα κομβικά σημεία της περιοχής όπως στην Πύλη, Τρία Ποτάμια και στο χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου.
  8. Ήρθε σε επαφή με δημοσιογράφους, φωτορεπόρτερ, τηλεοπτικά κανάλια (ET1, RAI, GDF, ANTENNA, ALFA, BBC, FRANCE2, RUSSIA TV)κινηματογραφικές εταιρείες δίνοντας τους πληροφορίες για την περιοχή (τα ντοκιμαντέρ και video clips ξεπερνούν τα 30 τον αριθμό).
  9. Συνεργάστηκε με τον ΕΟΤ και με τις διευθύνσεις του εξωτερικού του ΕΟΤ.
  10. Σε συνεργασία με την διεύθυνση του ΕΟΤ της Ρώμης παραχώρησε στην ιταλική τηλεόραση RAI , το ντοκιμαντέρ του ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π Α.Ε με τίτλο «ΜΕΤΕΩΡΑ-ΠΙΝΔΟΣ-ΟΔΟΠΟΡΙΚΟ» με σκοπό την προβολή τμήματος αυτού στο αφιέρωμα που αφορούσε τα Βυζαντινά Μοναστήρια της Μεσογείου.
  11. Είχε την επιμέλεια της έκδοσης του τουριστικού εντύπου της Ένωσης Ξενοδόχων του Νομού Τρικάλων με το οποίο ο Νομός Τρικάλων συμμετείχε σε Διεθνείς Τουριστικές Εκθέσεις.
  12. Είχε την επιμέλεια της έκδοσης του «οδηγού διαμονής ορεινών Τρικάλων» του Τοπικού Συμφώνου Ποιότητας ν. Τρικάλων, όπου προβάλλονταν τα καταλύματα, τα οποία δημιουργήθηκαν ή εκσυγχρονίστηκαν με συγχρηματοδότηση από τα προγράμματα LEADER I και LEADER II.
  13. Είχε την επιμέλεια των εκδόσεων του ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π Α.Ε όπως:
    - Σύνθετος Φάκελος παρουσίασης των περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών των περιοχών Natura 2000 «Ασπροποτάμου και Κόζιακα»
    - Ανάγλυφος χάρτης περιοχής Κόζιακα
    - Ανάγλυφος χάρτης περιοχής Ασπροποτάμου
  14. Σε συνεργασία με την Περιφέρεια Θεσσαλίας συμμετείχε σε εκθέσεις παρέχοντας διαφημιστικό υλικό για το Νομό Τρικάλων.
  15. Σε συνδυασμό με το πεζοπορικό κομμάτι Ε4 του Κόζιακα λειτούργησε το ορειβατικό καταφύγιο του Κόζιακα το οποίο έχει τη δυνατότητα φιλοξενίας 20 ατόμων.
  16. Συμμετείχε στην ιδρυτική συνδιάσκεψη του ευρωπαϊκού οργανισμού EUROMONTANA.
  17. Συνεργάστηκε με τουριστικά γραφεία του εσωτερικού και του εξωτερικού διευκολύνοντάς τους έτσι ώστε να οργανώσουν προγράμματα διαρκείας μιας εβδομάδας στην περιοχή.
  18. Συνεργάστηκε με την Ελληνική Ομάδα Διάσωσης.
  19. Συνεργάστηκε με σχολεία , Κ.Ε.Κ πανεπιστήμια, ΚΑΠΗ, ορειβατικούς συλλόγους, περιηγητικούς συλλόγους που κατά καιρούς ήθελαν να επισκεφθούν την περιοχή.
  20. Σε συνεργασία με το Δήμο Τρικάλων ,την ΔΕΚΑ και το Εμπορικό Βιομηχανικό Επιμελητήριο Ν. Τρικάλων , συμμετείχε στην εμπορική έκθεση της Bressuire στη Γαλλία.

21. Ανέλαβε για λογαριασμό του Κέντρου Ανάπτυξης Καλαμπάκας Πύλης Α.Ε την οργάνωση και λειτουργία του γραφείου τουριστικών πληροφοριών του Δήμου Καλαμπάκας από 1-9-1998 έως την 31-12-1998(υπ' αριθμ. 108/10-8-1998 απόφαση του δημοτικού συμβουλίου Καλαμπάκας και την υπ' αριθμ. 97/31-8-1998 απόφαση του διοικητικού συμβουλίου του ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π.Α.Ε)
22. Είχε την επιμέλεια της έκδοσης του τουριστικού διαφημιστικού φυλλαδίου της περιοχής με τίτλο «Τρίκαλα-Καλαμπάκα-Περτούλι-Καστράκι-Πύλη-Ελάτη-Ασπροπόταμος-Μετέωρα» έκδοσης του ΚΕΚ «ΣΤΑΓΩΝ».
23. Συμμετείχε στην επιτροπή αξιολόγησης και επιμέλειας των εκδόσεων τουριστικής προβολής της Περιφέρειας Θεσσαλίας.
24. Συμμετείχε στην οργανωτική επιτροπή των αγώνων περιπέτειας «Pindos Crossing 2000» και «Pindos Crossing 2001»
25. Συνεργάστηκε με τον εκδοτικό οργανισμό Λαμπράκη για την προβολή του Νομού Τρικάλων στις ιστοσελίδες του δικτυακού τόπου του Αγροτουρισμού στο www.in.gr.
26. Συνεργάστηκε με τον ραδιοσταθμό Hot Mix FM για την προβολή του Νομού Τρικάλων στην ιστοσελίδα www.3kala.gr ,παραχωρώντας το δικαίωμα να χρησιμοποιήσει μέρος του υλικού από τις εκδόσεις του.
27. Συνεργάστηκε με τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (ΕΟΤ) για την προβολή των ορεινών καταφυγίων του Νομού Τρικάλων στην ιστοσελίδα www.gnto.gr .
28. Συνεργάστηκε με την Αγροτουριστική Α.Ε στην καταγραφή των αγροτουριστικών δραστηριοτήτων στο Ν. Τρικάλων ,τα οποία θα καταχωρηθούν στις βάσεις δεδομένων ,οι οποίες ήδη κατασκευάζονται.
29. Συνεργάστηκε με τον A WORLD για την προβολή των περιοχών Ασπροποτάμου και Κόζιακα στην ιστοσελίδα www.aw.gr.
30. Στα πλαίσια υλοποίησης του προγράμματος ΕΠΠΕΡ-NATURA 2000 σε συνεργασία με τον ΑΡΚΤΟΥΡΟ ,ανέλαβε την διοργάνωση της ξενάγησης στις περιοχές Μετεώρων ,Ασπροποτάμου και Κόζιακα τηλεοπτικού δικτύου ΑΝΤ1(για την εκπομπή «Καλημέρα Ελλάδα») και ομάδας 12 δημοσιογράφων.
31. Συνεργάστηκε με την Περιφέρεια Θεσσαλίας στα πλαίσια υλοποίησης του προγράμματος invent (καινοτόμα εγχειρήματα στη Θεσσαλία), για τη δημιουργία ενός CD-ROM, το οποίο περιλάμβανε τυποποιημένα πακέτα περιήγησης στους Νομούς της Θεσσαλίας.
32. Συνεργάστηκε με την Περιφέρεια Θεσσαλίας στα πλαίσια υλοποίησης του προγράμματος invent (καινοτόμα εγχειρήματα στη Θεσσαλία), για την προβολή του Νομού Τρικάλων στην ιστοσελίδα www.thessalia.gr.
33. Συνεργάστηκε με το δήμο Καλαμπάκας, στη σύνταξη της πρότασης, που αφορούσε την ίδρυση Ινστιτούτου Επαγγελματικής Κατάρτισης ΙΕΚ Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού, στη Καλαμπάκα.
34. Είχε την επιμέλεια των εκδόσεων (φυλλαδίων) του ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π. Α.Ε που χρηματοδοτήθηκαν από το πρόγραμμα ΕΤΕΡΠΣ-ΥΠΕΧΩΔΕ όπως:
  - Φυσικό περιβάλλον περιοχής Κόζιακα
  - Φυσικό περιβάλλον περιοχής Ασπροποτάμου- Μαλακασίου
  - Προστατευόμενες περιοχές του Νομού Τρικάλων

35. Συνεργάστηκε με την Αγροτουριστική Α.Ε για την υλοποίηση στο Νομό Τρικάλων, του προγράμματος σχολικών εκδρομών το οποίο ονομάστηκε «Πράσινες τάξεις»(περίοδος υλοποίησης χειμώνας- άνοιξη 2004)
36. Παραχώρησε διαφημιστικό υλικό για την περιοχή (slides, κείμενα), στο δήμο Καλαμπάκας, για τη δημιουργία της ιστοσελίδας του δήμου www.kalambaka.gr.(Πηγή: ΚΕΝ.Α.ΚΑΠ.ΑΕ)

3.4 Κοινοτική πρωτοβουλία LEADER II

3.4.1 Περιοχή εφαρμογής του προγράμματος LEADER II

Η περιοχή παρέμβασης του προγράμματος LEADER II του ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π Α.Ε περιλάμβανε το σύνολο της επαρχίας Καλαμπάκας και μεγάλο τμήμα της Επαρχίας Τρικάλων. Χωριζόταν σε τρεις ευρύτερες υποπεριοχές, της Καλαμπάκας, της Πύλης και της Φαρκαδόνας- Οιχαλίας, που στο σύνολο τους αποτελούσαν ορεινές και μειονεκτικές περιοχές του Νομού Τρικάλων, σύμφωνα με την οδηγία 75/268/ΕΟΚ.

Το LEADER II εφαρμόστηκε το διάστημα 1994-2001 με συνολικό προϋπολογισμό 11.151.870 €

Βασικά χαρακτηριστικά των περιοχών Καλαμπάκας και Πύλης ήταν η ορεινότητα με έντονη δασοκάλυψη και αισθητικά τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και σχετικά ανεπτυγμένη πολυδραστηριότητα των κατοίκων, ενώ η περιοχή Φαρκαδόνας- Οιχαλίας συμπεριλάμβανε και πεδινές εκτάσεις με βασική οικονομική δραστηριότητα την ενασχόληση με τη γεωργία και την κτηνοτροφία.

Τα κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα της περιοχής ήταν αυτά των τυπικά καθυστερημένων περιοχών, δηλαδή:

- Δημογραφική κατάρρευση της ορεινής ζώνης
- Περιθωριοποίηση του κοινωνικού και οικονομικού ιστού του αγροτικού πληθυσμού
- Τεχνολογική καθυστέρηση και ελλιπής υποδομή
- Ανεπαρκείς υπηρεσίες και δυσκολία πρόσβασης στην πληροφόρηση
- Πολιτιστικός μαρασμός και υποβάθμιση του περιβάλλοντος

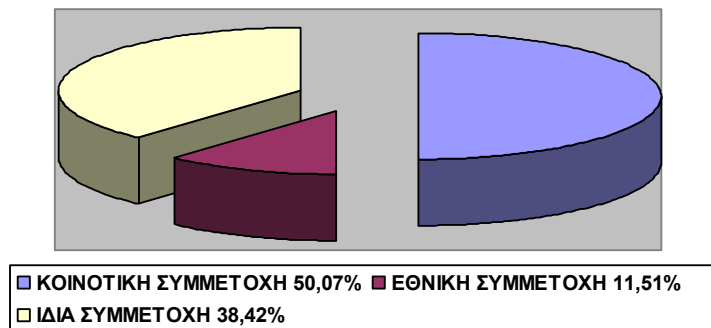
Όλα τα παραπάνω καθιστούσαν επιτακτική την ανάγκη ανάληψης πρωτοβουλιών, οι οποίες θα απαντούσαν συνολικά και ολοκληρωμένα στο φάσμα της αναπτυξιακής καθυστέρησης της περιοχής. Η κοινοτική πρωτοβουλία LEADER II, κινούμενη προς αυτή την κατεύθυνση, αποτέλεσε παράδειγμα ανάληψης μίας πλήρους σειράς συντονισμένων παρεμβάσεων, με σκοπό την αναστροφή της τάσης <<περιθωριοποίησης>> και την <<αναζωογόνηση>> της αγροτικής οικονομίας της περιοχής παρέμβασης.

Περιοχή LEADER II Καλαμπάκας - Πύλης - Φαρκαδόνας - Οιχαλίας
 (Πηγή: www.kenakap.gr)

3.4.2 Κατανομή χρηματοδότησης του προγράμματος

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Συνολικός προϋπολογισμός LEADER II: 11.151.870 €

3.4.3 Ειδικοί στόχοι του LEADER II

- I. Η ενίσχυση του αγροτικού τουρισμού με κύριες κατευθύνσεις:
- ⊕ Την ενίσχυση της δημιουργίας νέων και τον εκσυγχρονισμό υαρχόντων καταλυμάτων
  - ⊕ Την ενίσχυση της δημιουργίας εναλλακτικών δραστηριοτήτων αναψυχής και σπορ
  - ⊕ Την βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στους επισκέπτες
  - ⊕ Την προβολή και διαφήμιση της περιοχής σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο
- II. Η δημιουργία ή και εκσυγχρονισμός μικρών βιοτεχνιών και επιχειρήσεων με κύριες κατευθύνσεις
- ⊕ Την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των τοπικών πόρων
  - ⊕ Τον προσανατολισμό της παραγωγής είτε σε <<νέα>> προϊόντα είτε σε παραδοσιακά προϊόντα με σύγχρονα μέσα και τρόπους παραγωγής
  - ⊕ Την δημιουργία νέων επιχειρήσεων σε τομείς με συγκριτικά πλεονεκτήματα σε επίπεδο τοπικής και περιφερειακής αγοράς
- III. Η αξιοποίηση της τοπικής γεωργικής και δασικής παραγωγής, μέσω της ενίσχυσης των βιοτεχνικών και μεταποιητικών μονάδων, που απέβλεπαν:
- ⊕ Στην αξιοποίηση της τοπικής παραγωγής με νέους τρόπους
  - ⊕ Στην παραγωγή ποιοτικών τοπικών παραδοσιακών προϊόντων
  - ⊕ Στην σύνθεση του τουρισμού με την παραγωγή και κατανάλωση τοπικών παραδοσιακών προϊόντων
  - ⊕ Στην σύνθεση του τουρισμού με την παραγωγή και κατανάλωση τοπικών παραδοσιακών προϊόντων με πολλαπλασιαστικά οφέλη στον τουρισμό, τη βιοτεχνία και τη γεωργοκτηνοτροφία της περιοχής.
- IV. Η διατήρηση της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς και η βελτίωση του περιβάλλοντος και του περιβάλλοντος χώρου με κύριες κατευθύνσεις:
- ⊕ Την αποκατάσταση και αξιοποίηση του τοπίου περιοχών <<ιδιαίτερου φυσικού κάλλους>>
  - ⊕ Την αποκατάσταση και συντήρηση των μνημείων της πολιτιστικής κληρονομιάς
  - ⊕ Την αποκατάσταση και συντήρηση παραδοσιακών στοιχείων οικισμών
  - ⊕ Την διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος

3.4.4 Μέτρα του LEADER II

Μέτρο 1. Τεχνική στήριξη

1.1 Λειτουργικές δαπάνες

1.2 Εξοπλισμός

1.3 Σύστημα Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών(GIS)

Μέτρο 2. Επαγγελματική κατάρτιση

2.1 Κατάρτιση σε θέματα τουρισμού

- 2 προγράμματα για Τοπικά Σύμφωνα Ποιότητας των τουριστικών επιχειρήσεων στην Καλαμπάκα και στην Πύλη

2.2 Κατάρτιση σε θέματα γεωργίας/ κτηνοτροφίας

2.3 Κατάρτιση σε θέματα μικρών επιχειρήσεων- παραδοσιακές τέχνες

- 2 προγράμματα κατάρτισης των μελών των γυναικείων συνεταιρισμών του Δήμου Εστιαιώτιδας (Μεγαλοχώρι) και του Δήμου Αιθήκων (Περτούλι)
- 1 πρόγραμμα κατάρτισης στην αξιοποίηση του δασικού πλούτου.

Συνεταιρισμός Γυναικών Περτουλίου(LEADER II)

Ο εγκεκριμένος προϋπολογισμός του έργου ανήλθε στα 29.347 € και η συμμετοχή του LEADER II στα 17.608 €.

Μέτρο 3. Αγροτικός τουρισμός

3.1 Δημιουργία, εκσυγχρονισμός, επέκταση αγροτουριστικών καταλυμάτων.

Η δράση αυτή χρηματοδότησε την δημιουργία 11 νέων ξενοδοχειακών μονάδων, 102 δωματίων, δυναμικότητας 222 κλινών, καθώς και τον εκσυγχρονισμό 13 υπαρχόντων ξενοδοχειακών μονάδων, δυναμικότητας 125 δωματίων και 337 κλινών στις ακόλουθες περιοχές:

- Κατασκευή 5 ξενοδοχείων τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων Γ΄ Τάξης στο Παλαιοχώρι, στον Κλεινό, στο Νεραϊδοχώρι, στην Καλλιρόη και στην Χρησομηλιά
- Κατασκευή 3 ξενοδοχείων κλασσικού τύπου Γ΄ Τάξης στους Καλογήρους, στο Περτούλι και στο Καστράκι
- Κατασκευή 1 μονάδας τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών Γ΄ Τάξης στο Παλαιοχώρι
- Αποπεράτωση 2 μονάδων ενοικιαζομένων δωματίων στο Κακοπλεύρι και στο Χαλίκι
- Εκσυγχρονισμός 3 ξενοδοχείων Γ΄ Τάξης στην Πύλη, στην Ελάτη και στο Καστράκι
- Εκσυγχρονισμός 4 μονάδων ενοικιαζόμενων δωματίων στο Καστράκι, στο Νεραϊδοχώρι και στην Πύλη
- Εκσυγχρονισμός ξενοδοχείου τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων στο Περτούλι
- Εκσυγχρονισμός ξενοδοχείου Δ΄ Τάξης στην Πύλη
- Εκσυγχρονισμός ξενοδοχείου Β΄ Τάξης στην Καλαμπάκα
- Εκσυγχρονισμός ξενοδοχείου Ε΄ Τάξης στην Καλαμπάκα

3.2 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

- Το Κέντρο Ενημέρωσης Ασπροποτάμου, που βρίσκεται στην περιοχή Τρία Ποτάμια και στο οποίο ο επισκέπτης μπορεί να ενημερωθεί για το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον της περιοχής. Στα εκθέματα περιλαμβάνονται:
  - ❖ Τρισδιάστατη μακέτα της περιοχής, γεωφυσικός χάρτης, όπου προβάλλονται τα στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος, τα μνημεία, τα γεφύρια κ.λπ.
  - ❖ Σχηματικός χάρτης της περιοχής, με έμφαση στον φυσικό πλούτο και κυρίως στην άγρια ζωή και τους βιότοπους της.
  - ❖ Εκθεματική επιφάνεια, όπου εμφανίζονται οι παραδοσιακές δραστηριότητες που αναπτύχθηκαν στην περιοχή (μεταποίηση ξυλείας, κτηνοτροφία)
  - ❖ Εκθεματική επιφάνεια, όπου εμφανίζονται τα μοναστήρια και τα μνημεία, οι αρχαιολογικοί και θρησκευτικοί χώροι της περιοχής.
- Λειτουργεί επίσης αμφιθέατρο 350 θέσεων στο Κέντρο Ενημέρωσης Ασπροποτάμου
- Δημιουργία ιππικού Κέντρου στην Καλαμπάκα
- Δημιουργία Κέντρου Canoe- Kayak στα Τρία Ποτάμια Ασπροποτάμου
- Δημιουργία σκοπευτικού κέντρου στη Φήκη
- Κατασκευή πίστας moto-cross στο Πρίνος
- Βελτίωση ορειβατικού καταφυγίου στην Κατούνα

- Προμήθεια εξοπλισμού ορεινών σπορ σε δύο επιχειρήσεις στην Πύλη και στην Ελάτη
- Δημιουργία πρότυπου αθλητικού κέντρου στην Θεόπετρα

3.3 Κατασκηνωτικά κέντρα

- Η δράση αυτή χρηματοδότησε την κατασκευή δύο πρότυπων εκπαιδευτικών κατασκηνωτικών κέντρων στο Κακοπλεύρι και στον Αμάραντο

3.4 Μελέτες, έρευνες, καταγραφές

- Η δράση αυτή χρηματοδότησε την εκπόνηση<< Μελέτης τουριστικής αξιοποίησης της νέας τεχνητής λίμνης της Μεσοχώρας>>.

3.5 Προβολή, προώθηση, τουριστικά πακέτα, συστήματα κράτησης δωματίων, περίπτερα τουριστικών πληροφοριών

- Η δράση αυτή χρηματοδότησε την Κατασκευή Περιπτέρου Τουριστικών Πληροφοριών στην Καλαμπάκα και την παραγωγή ντοκιμαντέρ για τον θεσσαλικό σιδηρόδρομο.

Μέτρο 4. Μικρές επιχειρήσεις- Βιοτεχνίες- Υπηρεσίες παρεχόμενες σε μικρή κλίμακα

4.1 Νέες μονάδες οικοτεχνίας, χειροτεχνίας και ειδών λαϊκής τέχνης

- Ίδρυση δύο εργαστηρίων παραγωγής παραδοσιακών στολών και αντικειμένων στην Πύλη και στο Αγιόφυλλο
- Ίδρυση εργαστηρίου και έκθεσης αγγειοπλαστικής στην Πύλη
- Ίδρυση εργαστηρίου κοπής και χάραξης πέτρας στην Πύλη
- Ίδρυση εργαστηρίου ξυλογλυπτικής στο Βροντερό
- Δημιουργία εργαστηρίου παραδοσιακών ξύλινων αντικειμένων στο Πετρωτό

Μέτρο 5. Αξιοποίηση επί τόπου και εμπορία της γεωργικής και δασοκομικής παραγωγής

5.1 Επενδύσεις παραγωγών ειδών διατροφής

- Η δράση αυτή χρηματοδότησε την δημιουργία τριών παραδοσιακών ξυλόφουρνων στην Καλαμπάκα, στην Πύλη και στην Ελάτη καθώς και την δημιουργία τριών γυναικείων συνεταιρισμών (Ασπροκλησιιάς, Εστιαιώτιδας και Περτουλίου) οι οποίοι δραστηριοποιούνται στην τυποποίηση και προώθηση τοπικών παραδοσιακών προϊόντων.

5.2 Χώροι πώλησης τοπικών παραδοσιακών προϊόντων

- Δημιουργία υπαίθριου χώρου πώλησης τοπικών προϊόντων στην Ελάτη

Υπαίθρια αγορά πώλησης τοπικών προϊόντων στην Ελάτη (LEADER II)
Ο εγκεκριμένος προϋπολογισμός του έργου είναι 116.779,58€ και η συμμετοχή του
LEADER II είναι 69.480,80€.

Μέτρο 6. Διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος χώρου

6.1 Αναπλάσεις, αξιοποιήσεις και ανάδειξη τοπίων, περιβάλλοντος και χώρων αναψυχής

- Ανάδειξη και διαμόρφωση χώρων αναψυχής στη θέση <<Αγ. Νικολάου>> συνοικισμού Βυτουμά, στη θέση << Παλαιάς Βρύσης >> συνοικισμού Αγίας Παρασκευής Καλαμπάκας, Αγίας Τριάδας στην Οιχαλία, του Δήμου Χασίων στα Χάσια, στη θέση <<Κουφορίτου>> Αμάραντου, στην Αγναντιά, στον Παλαιόπυργο, του χώρου <<Λιβιάδι>> στο Περτούλι, στη θέση <<Μαγούλα>> στο Ρίζωμα, του χώρου της Ι. Μ. Κοιμήσεως της Θεοτόκου και της θέσης <<Ορφανός>> στην Οιχαλία
- Δημιουργία τουριστικού περιπτέρου με διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου στον Κορυδαλλό
- Ανάπλαση χώρων ιστορικού ενδιαφέροντος και χώρων επισκέψεων στην Πύλη
- Δημιουργία δύο βοτανικών κήπων στο Μεγαλοχώρι και στην Οιχαλία

6.2 Σήμανση αξιοθέατων, μνημείων, μονοπατιών-χαρτογραφήσεις

- Ειδική σήμανση με ξύλινες πινακίδες αξιοθέατων και επισκέψιμων μνημείων στην Πύλη
- Δημιουργία του ορειβατικού μονοπατιού <<Αθήναιον>> στην Πύλη

6.3 Αξιοποίηση μύλων

- Η δράση αφορούσε στην επισκευή, συντήρηση ή αναπαλαίωση και αξιοποίηση πέντε παραδοσιακών νερόμυλων στην Αθαμανία, στο Παλαιοχώρι, στο Κατάφυτο, στην Παλαιοκαρυά και στο Ροπωτό.

6.4 Δημιουργία στεγάστρων και φωλεών άγριων ζώων στην περιοχή της Κατούνας

6.5 Ανάπλαση, ανάδειξη και αξιοποίηση ιστορικών και παραδοσιακών οικισμών

- Ανάπλαση και ανάδειξη πλατείας Αγίου Αθανασίου, πλατείας Εθνικής Αντίστασης και πλατείας Κορομιλίτσα στην Καλαμπάκα, της κοινοτικής πλατείας στον Κλεινό, της κοινοτικής πλατείας στην Πύρρα και ανάδειξη της θέσης <<Πλατείες>> Ελαφίου

6.6 Αξιοποίηση μοναστηριών και εκκλησιών

- Αποκατάσταση και συντήρηση του Ιερού Ναού Παναγίας Ανθούσας, της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού Δολιανών Κρανιάς και του κωδωνοστασίου της εκκλησίας της Καλλιρόης

6.7 Χώροι εξυπηρέτησης επισκεπτών

- Ανάπλαση και ανάδειξη χώρου εξυπηρέτησης επισκεπτών του Δήμου Πύλης

6.8 Συστήματα προστασίας περιβάλλοντος (απομάκρυνση- ανακύκλωση απορριμμάτων)

- Εφαρμογή συστήματος στο Δήμο Πύλης

Επίσης το 2000 και το 2001 διοργανώθηκε το Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα Αγώνων Περιπέτειας από το ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π. Α.Ε στο Πλαίσιο της Διακρατικής Συνεργασίας με την επωνυμία Pindos Crossing σε συνεργασία με την σκοτσέζικη ΤΟΔ(Τοπική Ομάδα Δράσης), Western Isles, Skye and Lochalsh και την σουηδική ΤΟΔ Skogslandet. Πρόκειται για αγώνες πολλαπλών αθλημάτων που περιλάμβαναν :ορειβατική πεζοπορία, ποδήλατο βουνού, monograft σε λίμνη και σε ποτάμι, προσανατολισμό (orienteering), αναρρίχηση (rappel).

3.5 Κοινοτική πρωτοβουλία LEADER plus

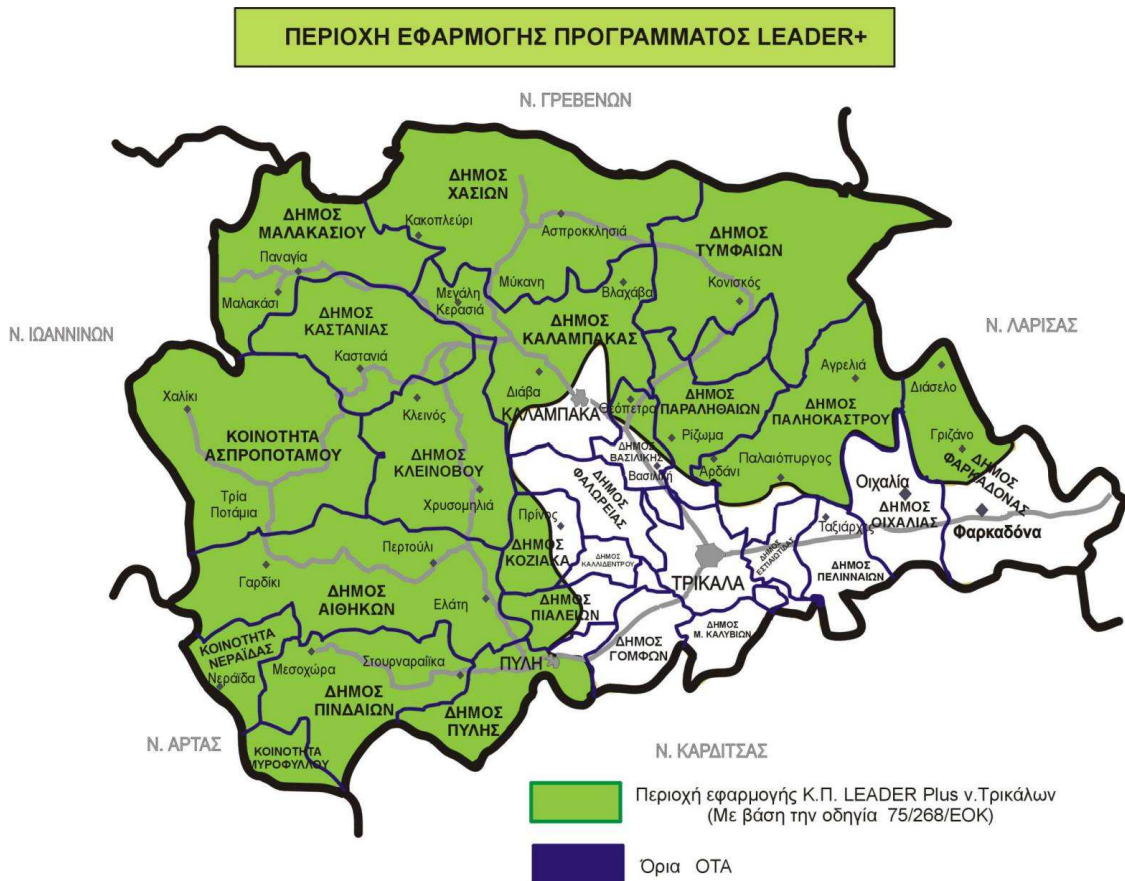
Η κοινοτική πρωτοβουλία LEADER plus είναι η πρωτοβουλία του αγροτικού τομέα κατά την 3η προγραμματική περίοδο (2000-2006). Στα πλαίσια των κατευθυντήριων γραμμών που ανακοινώθηκαν από την Επιτροπή Ε.Ε./C139/18.5.2000 εκπονήθηκε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα που εγκρίθηκε με την αριθ. Ε(2001)3562/19.11.2001 απόφασή της.

Η κοινοτική πρωτοβουλία LEADER+ εξυπηρέτησε τους γενικούς στόχους τους οποίους είχε αναλάβει η Ευρωπαϊκή Ένωση και ιδιαίτερα την προώθηση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών, συνέβαλλε στην προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης για οικονομική και κοινωνική συνοχή μέσω της ισόρροπης αειφόρου ανάπτυξης, της αύξησης της απασχόλησης, της εξασφάλισης ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και την προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος, εξυπηρέτησε επίσης, τους γενικούς στόχους που έχουν υιοθετηθεί στα πλαίσια του Γ΄ ΚΠΣ για τον αγροτικό τομέα και ιδιαίτερα «τη βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου και την αποκατάσταση της διαταραγμένης κοινωνικής και περιβαλλοντικής ισορροπίας».

Η εφαρμογή τοπικού προγράμματος LEADER+ σε περιοχή που καλυπτόταν εν μέρει ή στο σύνολό της και από ολοκληρωμένο πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης, ήταν δυνατή μόνο για :

- δράσεις που κάλυπταν το ευρύτερο πεδίο επιλεξιμότητας της LEADER+ (π.χ. θέματα επιχειρηματικότητας ΕΤΠΑ, παρεμβάσεις NATURA 2000 εκτός δασικών και γεωργικών εκτάσεων κ.λ.π.),
- δράσεις που δεν περιλήφθηκαν τελικά στο σχεδιασμό του ολοκληρωμένου προγράμματος,
- δράσεις που έδρασαν συμπληρωματικά και ενίσχυσαν την αποτελεσματικότητα αυτών που προβλέπονταν στο ολοκληρωμένο πρόγραμμα (π.χ. συνεργασίες, δικτυώσεις κ.λπ.)
- δράσεις που εξασφάλισαν την πιλοτική διάσταση του τοπικού προγράμματος και ανέδειξαν την προστιθέμενη αξία της κοινοτικής πρωτοβουλίας.

3.5.1 Περιοχή παρέμβασης και καθαρή περιοχή παρέμβασης του LEADER plus

(Πηγή : www.kenakap.gr)

Περιοχή εφαρμογής των μέτρων, κατηγοριών πράξεων και δράσεων, αποτέλεσε η περιοχή LEADER + Νομού Τρικάλων, όπως φαίνεται στους πίνακες που ακολουθούν.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ LEADER+	
ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ
ΑΙΘΗΚΩΝ	Αγίου Νικολάου, Αθαμανία, Βροντερό, Γαρδίκι, Δέση, Δροσοχώρι, Ελάτη, Καλόγηροι, Νεραΐδοχώρι, Περτούλι, Πύρρα
ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ	Θεόπετρα
ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ	Αύρα, Βλαχάβα, Διάβα, Καστράκι, Κρύα βρύση, Μεγάλη Κερασιά, Ορθοβούνι
ΚΑΣΤΑΝΙΑΣ	Αμάραντος, Αμπελοχώρι, Καλομοίρα, Καστανιά, Ματονέρι
ΚΛΕΙΝΟΒΟΥ	Αηδόνα, Γλυκομηλιά, Καλογριανή, Κλεινός, Παλαιοχώρι, Χρυσομηλιά
ΚΟΖΙΑΚΑ	Γενέσι, Γοργογύρι, Ξυλοπάροικο, Πρόδρομος
ΜΑΛΑΚΑΣΙΟΥ	Κορυδαλλός, Μαλακάσι, Παναγία, Πεύκη, Τρυγώνα
ΠΑΛΑΙΟΚΑΣΤΡΟΥ	Αγρελιά, Αρδάνι, Κουμαριά, Λιόπρασσο, Παλαιόπυργος

ΠΑΡΑΛΗΘΑΙΩΝ	Ελληνόκαστρο, Πλάτανος, Ρίζωμα, Σπαθάδες
ΠΙΑΛΕΙΩΝ	Πιαλεία, Φιλύρα
ΠΥΛΗΣ	Άγιος Προκόπιος, Κοτρώνι, Παλαιοκαρυά, Πετροχώρι, Πύλη, Ροπωτό
ΠΙΝΔΑΙΩΝ	Βαθύρρεμα, Βαλκάνο, Λιβαδοχώρι, Μεσοχώρα, Μοσχόφυτο, Νέα Πεύκη, Παράμερο, Πολυνέρι, Στουρναραίικα
ΤΥΜΦΑΙΩΝ	Γερακάρι, Καλλιθέα, Κονισκός, Λογγάς, Μαυρέλι, Φλαμπουρέσι, Φωτεινό
ΦΑΛΩΡΕΙΑΣ	Καλονέρι
ΦΑΡΚΑΔΟΝΑΣ	Αχλαδοχώρι, Γριζάνο, Διάσελλο
ΧΑΣΙΩΝ	Αγιοφύλλο, Αγναντιά, Ασπροκκλησιά, Αχλαδέα, Γάβρος, Κακοπλεύρι, Οξύνεια, Σκεπάρι
ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΣΠΡΟΠΟΤΑΜΟΥ	Αγία Παρασκευή, Ανθούσα, Καλλιρρόη, Κατάφυτο, Κρανέα, Πολυθέα, Στεφάνι, Χαλίκι
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΜΥΡΟΦΥΛΛΟΥ	Μυρόφυλλο
ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΝΕΡΑΙΔΑΣ	Αρματωλικό, Κορυφή, Νεραίδα, Παχτούρι

«ΚΑΘΑΡΗ» ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ LEADER+	
ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ
ΑΙΘΗΚΩΝ	Βροντερό, , Ελάτη, Καλόγηροι, Νεραΐδοχώρι, Περτούλι, Πύρρα
ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ	Θεόπετρα
ΚΛΕΙΝΟΒΟΥ	Αηδόνα, Γλυκομηλιά, Καλογριανή, Παλαιοχώρι, Χρυσομηλιά
ΚΟΖΙΑΚΑ	Γενέσι, Γοργούρι, Ξυλοπάροικο, Πρόδρομος
ΠΙΑΛΕΙΩΝ	Πιαλεία, Φιλύρα
ΦΑΛΩΡΕΙΑΣ	Καλονέρι
ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΣΠΡΟΠΟΤΑΜΟΥ	Αγία Παρασκευή, Ανθούσα, Καλλιρρόη, Κατάφυτο, Κρανέα, Πολυθέα, Στεφάνι, Χαλίκι

3.5.2 Κατανομή χρηματοδότησης του προγράμματος

Το Συνολικό Κόστος του Προγράμματος εκτιμήθηκε στα 392,600,000 Euro περίπου, ενώ το ύψος της Δημόσιας Δαπάνης ανήλθε σε 251,180,000 Euro, από τα οποία τα 182.900.000 Euro αποτελούσαν την κοινοτική συμμετοχή.

3.5.3 Στόχοι του LEADER plus

Το Εθνικό Πρόγραμμα LEADER+ υιοθέτησε 2 γενικούς αναπτυξιακούς στόχους: **T:**
⊕ Την ολοκληρωμένη, υψηλής ποιότητας, αειφόρο ανάπτυξη της υπαίθρου μέσω πιλοτικών εφαρμογών.

Ο στόχος αυτός βρισκόταν σε αντιστοιχία με τις προτεραιότητες της Ε.Ε. για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών.

Με το στόχο αυτό επιδιώχθηκε η ανάπτυξη και αξιοποίηση των περιοχών εφαρμογής με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις, ώστε να αμβλυνθούν τα μειονεκτήματα τους και να μειωθούν οι ανισότητες που παρατηρήθηκαν στην ποιότητα ζωής μεταξύ των κατοίκων των ορεινών και μη ορεινών περιοχών. **ο ΣΤΟΧΟΣ:**

⊕ Την ενίσχυση της προσπάθειας για άρση της απομόνωσης των περιοχών σε όλα τα επίπεδα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής.

Ο στόχος αυτός βρισκόταν σε αντιστοιχία με τις προτεραιότητες της Ε.Ε. για ανάπτυξη, διατήρηση και ενίσχυση ενός βιώσιμου κοινωνικού ιστού στις αγροτικές περιοχές.

Οι στόχοι του προγράμματος επιτεύχθηκαν με την εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης αναπτυξιακής στρατηγικής για κάθε περιοχή παρέμβασης, που αναπτύχθηκε γύρω από ένα σημαντικό θέμα, το "Θέμα Συσπείρωσης".

Η ανάδειξη του θέματος συσπείρωσης εξαρτήθηκε από το χαρακτήρα και τις ανάγκες κάθε περιοχής, ενώ παράλληλα εξυπηρετήθηκε η αρχή της συμπληρωματικότητας και της συνέργιας όλων των παρεμβάσεων στην περιοχή.

Για το λόγο αυτό, το θέμα συσπείρωσης ήταν απόρροια συνεργασιών με τους Φορείς που εμπλέκονταν στην εφαρμογή και διαχείριση των άλλων προγραμμάτων που υλοποιούνται στην κάθε περιοχή.

Το Πρόγραμμα LEADER+ χρηματοδοτήθηκε, στο σύνολό του, από το ΕΓΤΠΕ, Τμήμα Προσανατολισμού, στα πλαίσια της διεύρυνσης του πεδίου εφαρμογής του Ταμείου, ώστε να εξασφαλιζόταν η ολοκληρωμένη διάσταση.

3.5.4 Επίπεδο λήψης αποφάσεων

Με απόφαση του Δ.Σ. του ΚΕΝ.Α.ΚΑΠ. Α.Ε. η οποία επικυρώθηκε από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων συστάθηκε "Επιτροπή Διαχείρισης Προγράμματος Leader+" στην οποία μεταβιβάστηκαν οι αρμοδιότητες για την αποτελεσματική, αυτόνομη και πολυσυμμετοχική υλοποίηση του προγράμματος.

Το επίπεδο λήψης αποφάσεων της Ομάδας Τοπικής Δράσης ΚΕΝ.Α.ΚΑΠ. Α.Ε. εξασφάλισε:

- τη συμμετοχή, σε ποσοστό 40%, Φορέων που, ανεξάρτητα από το νομικό τους καθεστώς, εξυπηρετούσαν συμφέροντα του Δημοσίου (Δήμος Καλαμπάκας, Δήμος Πύλης)
- τη συμμετοχή, σε ποσοστό όχι μικρότερο του 60%, Φορέων που, ανεξάρτητα από το νομικό τους καθεστώς, εξυπηρετούσαν συλλογικά συμφέροντα του ιδιωτικού

τομέα (Επιμελητήριο και Συνεταιριστική Τράπεζα ν. Τρικάλων, Εργατικό Κέντρο Καλαμπάκας)

3.5.5 Θέμα συσπείρωσης-στόχοι και στρατηγική τοπικού προγράμματος

Η περιοχή παρέμβασης LEADER+ του ΚΕΝ.Α.ΚΑΠ. Α.Ε περιλάμβανε το ορεινό τμήμα του Ν. Τρικάλων και χαρακτηριζόταν από έντονο δυϊσμό ανάπτυξης:

- ✓ με ένα σημαντικό **πόλο τουριστικής ανάπτυξης** στην περιοχή, των **Περτουλιώτικων λιβαδιών** (άξονας Πύλη – Ελάτη – Περούλι – Χρυσομηλιά - Νεραιδοχώρι - Ασπροπόταμος) και
- ✓ ένα δεύτερο **πόλο με σημαντική υστέρηση, χαρακτήρα ερήμωσης και κοινωνικής & οικονομικής απομόνωσης**, στις περιοχές πρώτον του άξονα Πύλης-Μεσοχώρας- Νεράϊδας και δεύτερον του άξονα Μαλακάσι-Χάσια-Αντιχάσια.

Ανεξάρτητα από τη σημαντική αυτή διαφορά στο επίπεδο ανάπτυξης, και οι δύο χωρικές ενότητες χαρακτηρίζονταν από ένα **έλλειμμα ποιότητας** σε σημαντικές παραμέτρους της οικονομικής, κοινωνικής & πολιτιστικής ζωής που αποτυπώθηκε και στα συμπεράσματα της ανάλυσης **SWOT**.

Για τον λόγο αυτό το ΚΕΝ.Α.ΚΑΠ. Α.Ε, επέλεξε ως **στρατηγικό στόχο** του τοπικού προγράμματος LEADER+, ο οποίος και προσδιόρισε το **ΘΕΜΑ ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΗΣ** για την περιοχή παρέμβασης, την **«αντιμετώπιση του ελλείμματος της ποιότητας»** σε όλους τους τομείς δραστηριότητας, και παράλληλα την ανάδειξη και αξιοποίηση των σημαντικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής. Ως εκ τούτου θέμα **ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΗΣ** γύρω από το οποίο διαρθρώθηκε η αναπτυξιακή στρατηγική και σχεδιάστηκε το Επιχειρησιακό σχέδιο του τοπικού προγράμματος ήταν η **«βελτίωση της ποιότητας»** όλων των εκφάνσεων της κοινωνικό-οικονομικής και πολιτιστικής ζωής των κατοίκων στην περιοχή παρέμβασης.

3.5.6 Οι 4 γενικοί- στρατηγικοί στόχοι του προγράμματος LEADER plus

Στόχος του προγράμματος ήταν να επιχειρηθεί μια **«ανάβαση ποιότητας»** στους δρόμους της **παράδοσης** και της **αυθεντικότητας** της ορεινής περιοχής, δημιουργώντας μια νέα οπτική γωνία ανάπτυξης βασισμένη στις **εμπειρίες** και την **παράδοση** του παρελθόντος αλλά ταυτόχρονα στραμμένη στο **νέο** και το **σύγχρονο**, δημιουργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο **όρους ποιότητας ζωής** για τους κατοίκους αλλά και τους επισκέπτες της περιοχής.

Η στρατηγική ανάπτυξης του Τοπικού Προγράμματος ως εκ τούτου, βασίστηκε **στην ενίσχυση των δράσεων ποιότητας** σε όλο το φάσμα των κοινωνικών – οικονομικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων στην περιοχή παρέμβασης.

Με βάση τα παραπάνω, επιλέχθηκαν οι ακόλουθοι τέσσερις (4) γενικοί – στρατηγικοί στόχοι για το τοπικό πρόγραμμα LEADER + του ΚΕΝ.Α.ΚΑΠ. Α.Ε :

- I. Αναβάθμιση της ποιότητας της καθημερινής ζωής των κατοίκων.
- II. Οργάνωση και βελτίωση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος.
- III. Ενίσχυση & αναβάθμιση της ποιότητας του πολιτιστικού αποθέματος.
- IV. Βελτίωση της ποιότητας και οργάνωση παραγωγής & προώθησης των αγροδιατροφικών προϊόντων.

3.5.7 Οι τακτικοί στόχοι του LEADER plus

Οι τακτικοί στόχοι που ακολουθούν, εκτιμάται ότι υπηρέτησαν τους ανωτέρω 4 στρατηγικούς στόχους που είχαν τεθεί για το Τοπικό Πρόγραμμα LEADER + :

- I. Οργάνωση και διαχείριση του τουριστικού προϊόντος
- II. Αισθητική βελτίωση και ανάπλαση της εικόνας της περιοχής
- III. Υπηρεσίες και υποδομές που βελτίωσαν την ποιότητα ζωής.
- IV. Υπηρεσίες Κοινωνικής εξυπηρέτησης
- V. Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος / Βελτίωση και οργάνωση του περιβάλλοντος χώρου.
- VI. Βελτίωση της ποιότητας και οργάνωση προϊόντων διατροφής.
- VII. Νέες μορφές οργάνωσης / Τεχνολογική παρότρυνση / Εφαρμογή συστημάτων διασφάλισης ποιότητας
- VIII. Ανάδειξη μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς / Ενίσχυση πολιτιστικών δραστηριοτήτων.
- IX. Προϊόντα χειροτεχνίας / βιοτεχνίας ποιότητας.

3.5.8 Οι 4 άξονες διάρθρωσης του προγράμματος LEADER plus

Άξονας προτεραιότητας 1: "Ολοκληρωμένες και πιλοτικού χαρακτήρα στρατηγικές αγροτικής ανάπτυξης".

Αφορούσε στο βασικό άξονα προτεραιότητας, που παρουσίασε τη μεγαλύτερη χρηματοδοτική βαρύτητα στο πρόγραμμα (90% της κοινοτικής συνδρομής) και ήταν απαραίτητο να συμπεριληφθεί σε όλα τα τοπικά αναπτυξιακά σχέδια που υποβλήθηκαν στα πλαίσια της πρωτοβουλίας.

Οι δράσεις ενισχύθηκαν στα πλαίσια του άξονα εντάχθηκαν σε 4 μέτρα:

METPO 1: "Τεχνική Στήριξη των Φορέων Υλοποίησης (των Ομάδων Τοπικής Δράσης)".

METPO 2: "Ενισχύσεις σε επενδύσεις - Στήριξη στην επιχειρηματικότητα".

METPO 3: "Υποστηρικτικές ενέργειες".

METPO 4: "Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς".

Άξονας προτεραιότητας 2: "Στήριξη συνεργασίας μεταξύ αγροτικών περιοχών".

Ο άξονας αυτός συνέβαλλε στην άρση της απομόνωσης μεταξύ των περιοχών εφαρμογής.

Ένα σχέδιο τοπικού προγράμματος LEADER+ περιλάμβανε προτάσεις συνεργασιών, με στόχο είτε την επίτευξη της απαιτούμενης κρίσιμης μάζας για τη βιωσιμότητα ενός σχεδίου συνεργασίας, είτε την αναζήτηση συμπληρωματικότητας, πάντοτε όμως με βάση συγκεκριμένο, σαφές και πλήρες σχέδιο δράσης, το οποίο εντάχθηκε στη γενική στρατηγική του τοπικού προγράμματος.

Η χρηματοδοτική βαρύτητα του άξονα στο πρόγραμμα ανήλθε στο 4% της κοινοτικής συνδρομής.

Άξονας προτεραιότητας 3: "Δικτύωση".

Αφορούσε στη στήριξη της λειτουργίας του Ελληνικού Δικτύου LEADER και στη στήριξη του σχεδίου δράσης της Μονάδας Εμψύχωσης Δικτύου LEADER (Μ.Ε.Δ.). Η χρηματοδοτική βαρύτητα του άξονα στο πρόγραμμα ανήλθε στο 1% της κοινοτικής συνδρομής.

Άξονας προτεραιότητας 4: "Διαχείριση, παρακολούθηση, αξιολόγηση του Προγράμματος".

Ο άξονας αυτός είχε στόχο την υποστήριξη υλοποίησης του Εθνικού Προγράμματος, ώστε η Υπηρεσία Διαχείρισης να ανταποκρινόταν στις υποχρεώσεις που επιβάλλονταν από τους Κανονισμούς, όπως on-going και ex-post αξιολόγηση, συντονισμός προγραμμάτων, Φορέων και πράξεων, συνεδριάσεις της Επιτροπής Παρακολούθησης κ.λ.π.

Η χρηματοδοτική βαρύτητα του άξονα στο πρόγραμμα ανήλθε στο 5% της κοινοτικής συνδρομής.

3.5.9 Άξονας προτεραιότητας 1: <<Ολοκληρωμένες και Πιλοτικού Χαρακτήρα Στρατηγικές Αγροτικής Ανάπτυξης>>

Άξονας Προτεραιότητας 1 : «Ολοκληρωμένες και Πιλοτικού Χαρακτήρα Στρατηγικές Αγροτικής Ανάπτυξης»

σε Ευρώ								
ΜΕΤΡΟ / ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ / ΔΡΑΣΗ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ %	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (FEOGA)	ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (Υπ. Γεωργίας)	ΙΔΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ	
ΜΕΤΡΟ 1.2.	Ενισχύσεις σε επενδύσεις-στήριξη στην επιχειρηματικότητα	5.508.000,00	55,12	3.036.000,00	1.992.800,00	1.043.200,00	2.472.000,00	
1.2.1	Παρεμβάσεις αγροτικού τουρισμού ολοκληρωμένης προσέγγισης	2.960.000,00	55,00	1.628.000,00	1.036.000,00	592.000,00	1.332.000,00	
1.2.1.1	Δημιουργία και βελτίωση των υποδομών διανυκτέρευσης για τη συμπλήρωση της δυναμικότητας της περιοχής	1.510.000,00	55,00	830.500,00	528.500,00	302.000,00	679.500,00	
	Δημιουργία νέων ξενοδοχειακών μονάδων	880.000,00	55,00	484.000,00	308.000,00	176.000,00	396.000,00	Φυσικά ή Νομικά Πρόσωπα
	Εκσυγχρονισμός ή/και επέκταση υπαρχόντων καταλυμμάτων	630.000,00	55,00	346.500,00	220.500,00	126.000,00	283.500,00	Φυσικά ή Νομικά Πρόσωπα
1.2.1.2	Δημιουργία και βελτίωση των υποδομών εστίασης για τη συμπλήρωση της δυναμικότητας της περιοχής	450.000,00	55,00	247.500,00	157.500,00	90.000,00	202.500,00	
	Δημιουργία νέων κέντρων εστίασης	200.000,00	55,00	110.000,00	70.000,00	40.000,00	90.000,00	Φυσικά ή Νομικά Πρόσωπα
	Εκσυγχρονισμός κέντρων εστίασης	250.000,00	55,00	137.500,00	87.500,00	50.000,00	112.500,00	Φυσικά ή Νομικά Πρόσωπα
1.2.1.4	Ανάπτυξη εναλλακτικών και ειδικών μορφών αγροτικού τουρισμού (θρησκευτικός, ιαματικός, ορεινός, εκπαιδευτικός, κατασκηνωτικός κλπ.)	800.000,00	55,00	440.000,00	280.000,00	160.000,00	360.000,00	
	Κατασκηνωτικά κέντρα	250.000,00	55,00	137.500,00	87.500,00	50.000,00	112.500,00	Φυσικά ή Νομικά Πρόσωπα
	Αθλητικά κέντρα	250.000,00	55,00	137.500,00	87.500,00	50.000,00	112.500,00	Φυσικά ή Νομικά Πρόσωπα
	Κέντρα δραστηριοτήτων φύσης (ποδηλασία, τοξοβολία, τσουλήθρες πλαγιάς, κλπ)	250.000,00	55,00	137.500,00	87.500,00	50.000,00	112.500,00	Φυσικά ή Νομικά Πρόσωπα
	Εξοπλισμός ομάδων διάσωσης	50.000,00	55,00	27.500,00	17.500,00	10.000,00	22.500,00	Φυσικά ή Νομικά Πρόσωπα
1.2.1.5	Τοπικά κέντρα οργάνωσης, πληροφόρησης και προώθησης αγροτικού τουρισμού	200.000,00	55,00	110.000,00	70.000,00	40.000,00	90.000,00	
	Κέντρο πληροφόρησης και οργάνωσης / διαχείρισης τουρισμού	200.000,00	55,00	110.000,00	70.000,00	40.000,00	90.000,00	Φυσικά ή Νομικά Πρόσωπα
1.2.2	Μικρές επιχειρήσεις του αγροτικού και των λοιπών τομέων της οικονομίας	2.388.000,00	53,94	1.288.000,00	860.800,00	427.200,00	1.100.000,00	
1.2.2.1	Βιοτεχνικές μονάδες (οικοτεχνία, χειροτεχνία, παραγωγή ειδών παραδοσιακής τέχνης, κλπ.)	210.000,00	55,00	115.500,00	73.500,00	42.000,00	94.500,00	
	Επιχειρήσεις - εργαστήρια αιογραφίας & μεταξοτυπίας	80.000,00	55,00	44.000,00	28.000,00	16.000,00	36.000,00	Φυσικά ή Νομικά Πρόσωπα
	Επιχειρήσεις - εργαστήρια ψηφιδωτών	80.000,00	55,00	44.000,00	28.000,00	16.000,00	36.000,00	Φυσικά ή Νομικά Πρόσωπα
	Επιχειρήσεις - εργαστήρια κατασκευής μουσικών οργάνων	50.000,00	55,00	27.500,00	17.500,00	10.000,00	22.500,00	Φυσικά ή Νομικά Πρόσωπα

1.2.3.5	Ανάπτυξη, πιστοποίηση και έλεγχος ποιοτικών σημάτων (ΠΟΠ, ΠΓΕ, Βιολογικών προϊόντων κλπ).	40.000,00	75,00	30.000,00	24.000,00	6.000,00	10.000,00	
	Ανάπτυξη, πιστοποίηση και έλεγχος ποιοτικών σημάτων (ΠΟΠ, ΠΓΕ, ιδιοτυπίας) & σε Επιχειρήσεις μεταποίησης & παραγωγής τροφίμων	40.000,00	75,00	30.000,00	24.000,00	6.000,00	10.000,00	Φυσικά Πρό
ΜΕΤΡΟ 1.3.	Υποστηρικτικές ενέργειες	20.000,00	75,00	15.000,00	12.000,00	3.000,00	5.000,00	
1.3.2	Παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης	20.000,00	75,00	15.000,00	12.000,00	3.000,00	5.000,00	
<i>1.3.2.1</i>	<i>Μελέτες υποστήριξης του βιώσιμου τουρισμού</i>	20.000,00	75,00	15.000,00	12.000,00	3.000,00	5.000,00	
	Εμπειρογνομοσύνη για την προβολή του ναμού Τρικάλων στα πλαίσια της Ολυμπιάδας του 2004	20.000,00	75,00	15.000,00	12.000,00	3.000,00	5.000,00	ΟΤΑ, Φ Νομικά Γ
ΜΕΤΡΟ 1.4.	Προστασία-ανάδειξη και αξιοποίηση φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	740.000,00	97,64	722.500,00	544.500,00	178.000,00	17.500,00	
1.4.1	Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος	70.000,00	100,00	70.000,00	52.500,00	17.500,00	0,00	
<i>1.4.1.1</i>	<i>Αξιοποίηση, ανάδειξη και προστασία περιοχών φυσικού κάλλους, τοπίων και περιοχών Natura 2000</i>	20.000,00	100,00	20.000,00	15.000,00	5.000,00	0,00	
	Κόδοι απορριμάτων σε κεντρικά σημεία σε όλα τα χωριά (κυρίως μικρά - ξύλινα)	20.000,00	100,00	20.000,00	15.000,00	5.000,00	0,00	ΟΤΑ, Φ Νομικά Γ
<i>1.4.1.3</i>	<i>Βελτίωση Καταφυγείων</i>	50.000,00	100,00	50.000,00	37.500,00	12.500,00	0,00	
	Βελτίωση Καταφυγείων	50.000,00	100,00	50.000,00	37.500,00	12.500,00	0,00	ΟΤΑ, Φ Νομικά Γ
1.4.2	Αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος και ανάδειξη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του αγροτικού χώρου	600.000,00	100,00	600.000,00	450.000,00	150.000,00	0,00	
<i>1.4.2.3</i>	<i>Μουσεία - εκθετήρια αγροτικής, λαογραφικής και πολιτιστικής κληρονομιάς</i>	600.000,00	100,00	600.000,00	450.000,00	150.000,00	0,00	
	Αξιοποίηση-μουσειακή ανάδειξη παλαιού εργοστασίου ξύλου Πετρουλίου	440.000,00	100,00	440.000,00	330.000,00	110.000,00	0,00	ΟΤΑ, Πρό Συλλογι
	Εκθετήρια - συλλογές λαογραφικού υλικού και υλικού πολιτιστικής κληρονομιάς	160.000,00	100,00	160.000,00	120.000,00	40.000,00	0,00	ΟΤΑ, Πρό Συλλογι
1.4.3	Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων και εκδηλώσεων ανάδειξης και διατήρησης της τοπικής κληρονομιάς	70.000,00	75,00	52.500,00	42.000,00	10.500,00	17.500,00	
<i>1.4.3.1</i>	<i>Αναβάθμιση-ανάδειξη του τοπικού πολιτιστικού αποθέματος</i>	70.000,00	75,00	52.500,00	42.000,00	10.500,00	17.500,00	
	Πραγμάτεια λαογραφικού υλικού (παραδοσιακές στολές & όργανα)	30.000,00	75,00	22.500,00	18.000,00	4.500,00	7.500,00	ΟΤΑ, Επ ΟΤΑ, Π Σύλλ Σωματε Συλλογι
	Κινητή μονάδα θεάτρου & καραγκιόζη	40.000,00	75,00	30.000,00	24.000,00	6.000,00	10.000,00	ΟΤΑ, Πρό Συλλογι

1.2.2.4.	Επιχειρήσεις μεταποίησης τυποποίησης προϊόντων ζωικής παραγωγής	440.000,00	50,00	220.000,00	154.000,00	66.000,00	220.000,00	
	Επιχειρήσεις επεξεργασίας κρέατος	440.000,00	50,00	220.000,00	154.000,00	66.000,00	220.000,00	Φυσ
1.2.2.5	Επιχειρήσεις αξιοποίησης αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών σε πρωτότυπες εφαρμογές	150.000,00	50,00	75.000,00	52.500,00	22.500,00	75.000,00	
	Επιχειρήσεις αξιοποίησης αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών	150.000,00	50,00	75.000,00	52.500,00	22.500,00	75.000,00	Φυσ
1.2.2.6	Επιχειρήσεις παραγωγής ειδών διατροφής μετά την πρώτη μεταποίηση	450.000,00	55,00	247.500,00	157.500,00	90.000,00	202.500,00	
	Παραδοσιακοί Ξυλόφουρνοι, εργαστήρια ζαχαροπλαστικής, παραγωγή ζυμαρικών, κατεψυγμένα είδη (πίτες)	450.000,00	55,00	247.500,00	157.500,00	90.000,00	202.500,00	Φυσ
1.2.2.7	Αξιοποίηση παραδοσιακών τεχνικών και χώρων (πατητήρια κελάρια, επισκέψιμα οινοποιεία)	100.000,00	75,00	75.000,00	60.000,00	15.000,00	25.000,00	
	Πατητήρια, κελάρια, επισκέψιμα παραδοσιακά οινοποιεία	100.000,00	75,00	75.000,00	60.000,00	15.000,00	25.000,00	Φυσ
1.2.2.8	Εκτροφεία θηραμάτων	318.000,00	50,00	159.000,00	111.300,00	47.700,00	159.000,00	
	Εκτροφεία θηραμάτων	318.000,00	50,00	159.000,00	111.300,00	47.700,00	159.000,00	Φυσ
1.2.2.11	Επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών για την υποστήριξη της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής εξυπηρέτησης	720.000,00	55,00	396.000,00	252.000,00	144.000,00	324.000,00	
	Χώροι φιλοξενίας, φροντίδας & αποκατάστασης ειδικών ομάδων πληθυσμού (ΑΜΕΑ, ηλικιωμένων, τραυματιών, κλπ)	350.000,00	55,00	192.500,00	122.500,00	70.000,00	157.500,00	Φυσ
	Χώροι φύλαξης παιδιών, παιδότοποι, χώροι δημιουργικής απασχόλησης παιδιών	120.000,00	55,00	66.000,00	42.000,00	24.000,00	54.000,00	Φυσ
	Κέντρα βασικής εξυπηρέτησης επισκεπτών σε απομακρυσμένες περιοχές	250.000,00	55,00	137.500,00	87.500,00	50.000,00	112.500,00	Φυσ
1.2.3	Επενδύσεις που ενισχύουν τη συλλογική, τομεακή και διατομεακή δράση με τη χρήση σύγχρονης τεχνολογίας, τεχνογνωσίας και νέων τεχνικών	160.000,00	75,00	120.000,00	96.000,00	24.000,00	40.000,00	
1.2.3.1	Εγκατάσταση συστημάτων διασφάλισης ποιότητας (ISO και HACCP)	50.000,00	75,00	37.500,00	30.000,00	7.500,00	12.500,00	
	Εγκατάσταση συστημάτων διασφάλισης ποιότητας (ISO, HACCP) (Μύλοι, τυροκομεία, επιχειρήσεις επεξεργασίας κρέατος, φούρνοι, ταβέρνες, επιχειρήσεις ζωοτροφών)	50.000,00	75,00	37.500,00	30.000,00	7.500,00	12.500,00	Φυσ
1.2.3.2	Δικτύωση ομοειδών ή συμπληρωματικών επιχειρήσεων (Clusters)	70.000,00	75,00	52.500,00	42.000,00	10.500,00	17.500,00	
	Προώθηση δικτύων επιχειρήσεων (networks & clusters)	20.000,00	75,00	15.000,00	12.000,00	3.000,00	5.000,00	Φυσ
	Τοπική Παραδοσιακή Κουζίνα (Culinary Heritage) και καθιέρωση βραβείου ποιότητας κουζίνας	50.000,00	75,00	37.500,00	30.000,00	7.500,00	12.500,00	Φυσ

(Πηγή: www.kenakap.gr)

3.5.10 Προϋπολογισμός των μέτρων του LEADER plus

Μέτρο 1.2 : 3.036.000,00 € Δημόσια Δαπάνη

Μέτρο 1.3 : 15.000,00 € Δημόσια Δαπάνη

Μέτρο 1.4 : 722.500,00 € Δημόσια Δαπάνη

Ως προς τη διάρθρωση της Δημόσιας Δαπάνης ανά Μέτρο επισημαίνεται ότι:

ΜΕΤΡΑ	ΚΟΙΝ. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (ΕΓΤΠΕ-Π)	ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (ΥΠ.ΓΕΩΡΓΙΑΣ)	ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
1.2	36,18 %	18,94 %	44,88 %
1.3	60,00 %	15,00 %	25,00 %
1.4	73,58 %	24,05 %	2,36 %

(Πηγή: www.kenakap.gr)

Τα παραπάνω ταμεία ΕΓΤΠΕ-Π και Ελληνικό Δημόσιο (Υπουργείο Γεωργίας) είχαν:

- α) την καθιέρωση της σχέσης μεταξύ πολυλειτουργικής γεωργίας και ιδιαίτερης περιοχής,
- β) την ενδυνάμωση και στήριξη της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας ως δραστηριότητας – κλειδί αγροτικών περιοχών,
- γ) τη διευκόλυνση της συγκράτησης του πληθυσμού στις αγροτικές ζώνες και
- δ) τη διαφύλαξη και βελτίωση του περιβάλλοντος, του τοπίου και της κληρονομιάς.

3.5.11 Μέτρα του προγράμματος LEADER plus

ΜΕΤΡΟ 1.1: "Τεχνική Στήριξη Φορέων Υλοποίησης (Ομάδων Τοπικής Δράσης)"

ΣΤΟΧΟΙ ΜΕΤΡΟΥ

Στόχος του μέτρου ήταν η στήριξη της δημιουργίας και λειτουργίας της Ομάδας Τοπικής Δράσης που ανέλαβε την υλοποίηση προγράμματος LEADER + στην περιοχή της, συμβάλλοντας έτσι στην τοπική ανάπτυξη μέσω της bottom-up διαδικασίας.

Ο στόχος αυτός επιτεύχθηκε με την ενίσχυση της λειτουργίας του τοπικού εταιρικού σχήματος και της υπηρεσιακής του δομής, καθώς και την ενίσχυση ενεργειών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του πληθυσμού και άλλων ενεργειών, όπως η αξιολόγηση του τοπικού προγράμματος κ.λ.π.

Το εταιρικό σχήμα του ΚΕΝ.Α.ΚΑΠ. Α.Ε επιδίωξε να αποτελέσει σταθερή δομή αναπτυξιακού σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων σε μακροχρόνια βάση, ώστε να

εμπλεκόταν περισσότερο ενεργά ο τοπικός πληθυσμός στην σταθεροποίηση της τοπικής οικονομίας και της κοινωνικής και περιβαλλοντικής ισορροπίας.

Παράλληλα, επιδιώχθηκε η ανάδειξη ικανού υπηρεσιακού πυρήνα με συγκεκριμένο οργανόγραμμα, που ανέλαβε τη στήριξη των επενδυτικών προσπαθειών του τοπικού πληθυσμού μέσα από το πρόγραμμα LEADER +.

Οι κατηγορίες πράξεων που προβλέφθηκαν στα πλαίσια του μέτρου ήταν:

- 1.1.1.Στελέχωση και λειτουργία της Ομάδας Τοπικής Δράσης
- 1.1.2.Ευαισθητοποίηση και ενημέρωση τοπικού πληθυσμού
- 1.1.3.Αξιολόγηση προγράμματος και επενδυτικών σχεδίων
- 1.1.4. Εξοπλισμός και μηχανοργάνωση της Ομάδας Τοπικής Δράσης.

Οι στόχοι του μέτρου εστιάστηκαν στην :

- ο οργάνωση και βελτίωση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος,
- ο στη βελτίωση της ποιότητας και οργάνωσης προϊόντων διατροφής,
- ο στην ενίσχυση του πολιτιστικού αποθέματος, στην ενίσχυση των δράσεων ποιότητας σε όλο το φάσμα των κοινωνικών – οικονομικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων

Για λόγους μιας αποτελεσματικής χωροταξικής κατανομής αλλά και με βάση τις δεσμεύσεις που είχε αναλάβει το ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π. Α.Ε. προς το ΥΠ. ΓΕΩΡΓΙΑΣ, οι παρεμβάσεις των δράσεων είχαν σχεδιασθεί να γίνουν κατά προτεραιότητα κατά μήκος των βασικών τουριστικών αξόνων ανάπτυξης της περιοχής εφαρμογής. Οι άξονες αυτοί εξειδικεύονταν για κάθε κατηγορία πράξεων και δράση.

ΜΕΤΡΟ 1.2: "Ενισχύσεις σε επενδύσεις - Στήριξη στην επιχειρηματικότητα"

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ: 1.2.1.

"Παρεμβάσεις αγροτικού τουρισμού ολοκληρωμένης προσέγγισης"

Στην κατηγορία περιλαμβάνονταν οι ακόλουθες δράσεις:

✓ Δράση 1.2.1.1.

"Δημιουργία και βελτίωση των υποδομών διανυκτέρευσης για τη συμπλήρωση της δυναμικότητας της περιοχής"

Προϋπολογισμός Δράσης : 1.510.000 €

Ποσοστό επιχορήγησης : 55%

Τελικός αποδέκτης : Φυσικά ή Νομικά πρόσωπα

✓ Δράση 1.2.1.2.

Δημιουργία και βελτίωση των υποδομών εστίασης για τη συμπλήρωση της δυναμικότητας της περιοχής

Προϋπολογισμός Δράσης : 450.000 €

Ποσοστό επιχορήγησης : 55%

Τελικός αποδέκτης : Φυσικά ή Νομικά πρόσωπα

✓ Δράση 1.2.1.4

Ανάπτυξη εναλλακτικών και ειδικών μορφών αγροτικού τουρισμού (θρησκευτικός, ιαματικός, ορεινός, εκπαιδευτικός, κατασκηνωτικός κλπ.)

Προϋπολογισμός Δράσης : 800.000 €

Ποσοστό επιχορήγησης : 55%

Τελικός αποδέκτης : Φυσικά ή Νομικά πρόσωπα

✓ Δράση 1.2.1.5.

Τοπικά κέντρα οργάνωσης, πληροφόρησης και προώθησης αγροτικού τουρισμού

Προϋπολογισμός Δράσης : 200.000 €

Ποσοστό επιχορήγησης : 55%

Τελικός αποδέκτης : Φυσικά ή Νομικά πρόσωπα, Συλλογικοί φορείς

✓ Δράση 1.2.1.6.

Επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση του αγροτικού τουρισμού (παραδοσιακά καφενεία, κέντρα δημιουργικής απασχόλησης επισκεπτών, κλπ.)

Προϋπολογισμός Δράσης : 940.000 €

Ποσοστό επιχορήγησης : 55%

Τελικός αποδέκτης : Φυσικά ή Νομικά πρόσωπα

Εκσυγχρονισμός αρτοποιείου στην Ελάτη (LEADER plus). Η δημόσια δαπάνη του έργου ανήλθε στις 14,509 € το 55% και η ιδιωτική συμμετοχή 45% στις 11,871€.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ: 1.2.2.

"Μικρές επιχειρήσεις του αγροτικού και των λοιπών τομέων της οικονομίας"

Στην κατηγορία περιλαμβάνονταν οι ακόλουθες δράσεις:

✓ Δράση 1.2.2.1.

Βιοτεχνικές μονάδες (οικοτεχνία, χειροτεχνία, παραγωγή ειδών παραδοσιακής τέχνης, κλπ.)

Προϋπολογισμός Δράσης : 210.000 €

Ποσοστό επιχορήγησης : 55%

Τελικός αποδέκτης : Φυσικά ή Νομικά πρόσωπα

- ✓ Δράση 1.2.2.4.
Επιχειρήσεις μεταποίησης τυποποίησης προϊόντων ζωικής παραγωγής
Προϋπολογισμός Δράσης : 440.000 €
Ποσοστό επιχορήγησης : 50%
Τελικός αποδέκτης : Φυσικά ή Νομικά πρόσωπα
- ✓ Δράση 1.2.2.5.
Επιχειρήσεις αξιοποίησης αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών σε πρωτότυπες εφαρμογές
Προϋπολογισμός Δράσης : 150.000 €
Ποσοστό επιχορήγησης : 50%
Τελικός αποδέκτης : Φυσικά ή Νομικά πρόσωπα
- ✓ Δράση 1.2.2.6.
Επιχειρήσεις παραγωγής ειδών διατροφής μετά την πρώτη μεταποίηση
Προϋπολογισμός Δράσης : 450.000 €
Ποσοστό επιχορήγησης : 55%
Τελικός αποδέκτης : Φυσικά ή Νομικά πρόσωπα
- ✓ Δράση 1.2.2.7.
Αξιοποίηση παραδοσιακών τεχνικών και χώρων (πατητήρια, κελάρια, επισκέψιμα οινοποιία, κλπ.)
Προϋπολογισμός Δράσης : 100.000€
Ποσοστό επιχορήγησης : 75%
Τελικός αποδέκτης : Φυσικά ή Νομικά πρόσωπα
- ✓ Δράση 1.2.2.8.
Εκτροφεία θηραμάτων
Προϋπολογισμός Δράσης : 318.000€
Ποσοστό επιχορήγησης : 50%
Τελικός αποδέκτης : Φυσικά ή Νομικά πρόσωπα
- ✓ Δράση 1.2.2.11.
Επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών για την υποστήριξη της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής εξυπηρέτησης
Προϋπολογισμός Δράσης : 720.000 €
Ποσοστό επιχορήγησης : 55%
Τελικός αποδέκτης : Φυσικά ή Νομικά πρόσωπα

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ: 1.2.3.

"Επενδύσεις που ενίσχυσαν τη συλλογική, τομεακή και διατομεακή δράση με τη χρήση σύγχρονης τεχνολογίας, τεχνογνωσίας και νέων τεχνικών"

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονταν οι ακόλουθες δράσεις:

- ✓ Δράση 1.2.3.1.
Εγκατάσταση συστημάτων διασφάλισης ποιότητας (ISO και HACCP)
Προϋπολογισμός Δράσης : 50.000 €
Ποσοστό επιχορήγησης : Μέχρι 100.000 Euro/ τριετία και ανώτερη ενίσχυση 75% των επιλέξιμων δαπανών.
Η ενίσχυση για το κόστος των ελέγχων κλιμακώθηκε σε 6 έτη

Έτος	Ποσοστό επιχορήγησης
1ο	100%
2ο	100%
3ο	80%
4ο	60%
5ο	40%
6ο	20%

Τελικός αποδέκτης : Φυσικά ή Νομικά πρόσωπα

✓ Δράση 1.2.3.2.

Δικτύωση ομοειδών ή συμπληρωματικών επιχειρήσεων (Clusters)

Προϋπολογισμός Δράσης : 70.000 €

Ποσοστό επιχορήγησης : Κανόνας de minimis (100.000 € ανά τριετία) και μέχρι 75% των επιλέξιμων δαπανών ή για μεγαλύτερο ύψος ενίσχυσης: 55% των επιλέξιμων δαπανών (για μη γεωργικά προϊόντα)

Ποσοστό επιχορήγησης : Μέχρι 100.000 € ανά τριετία και μέχρι 75% των επιλέξιμων δαπανών (για γεωργικά προϊόντα)

Τελικός αποδέκτης : Φυσικά ή Νομικά πρόσωπα

✓ Δράση 1.2.3.5.

Ανάπτυξη, πιστοποίηση και έλεγχος ποιοτικών σημάτων (ΠΟΠ, ΠΓΕ, βιολογικών προϊόντων κλπ)

Προϋπολογισμός Δράσης : 40.000 €

Ποσοστό επιχορήγησης :

(ανάπτυξη, πιστοποίηση και έλεγχος ποιοτικών σημάτων)

Μέχρι 100.000 €/ τριετία και ανώτερη ενίσχυση 75% των επιλέξιμων δαπανών.

Η ενίσχυση για το κόστος των ελέγχων κλιμακώθηκε σε 6 έτη:

1ο	100%
3ο	80%
2ο	100%
4ο	60%
5ο	40%
6ο	20%

✓ Δράση 1.2.3.5

Ανάπτυξη, πιστοποίηση και έλεγχος ποιοτικών σημάτων (ΠΟΠ,ΠΓΕ, βιολογικών προϊόντων κλπ)

Προϋπολογισμός Δράσης : 40.000€

Ποσοστό επιχορήγησης :(ανάπτυξη, πιστοποίηση και έλεγχος ποιοτικών σημάτων)

Μέχρι 100.000 Euro/ τριετία και ανώτερη ενίσχυση 75% των επιλέξιμων δαπανών.

Η ενίσχυση για το κόστος των ελέγχων κλιμακώθηκε σε 6 έτη:

Έτος	Ποσοστό επιχορήγησης
1ο	100%
2ο	100%
3ο	80%
4ο	60%
5ο	40%
6ο	20%

ΜΕΤΡΟ 1.3: "Υποστηρικτικές ενέργειες"

Στόχος του μέτρου ήταν η στήριξη της υλοποίησης των παρεμβάσεων που εντάχθηκαν στην Πρωτοβουλία LEADER+, με την παροχή τεχνικής υποστήριξης, κατάρτισης και εκπαίδευσης προς τους φορείς που συγκροτούσαν την τοπική κοινωνία και εμπλέκονταν στην υλοποίηση των παρεμβάσεων αυτών.

Ο στόχος αυτός επιτεύχθηκε με:

- Την αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής παρέμβασης σε αντικείμενα που σχετίζονται με την υλοποίηση της πρωτοβουλίας.
- Την εξασφάλιση της αναγκαίας τεχνικής υποστήριξης προς φορείς της περιοχής.
- Την προβολή των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής παρέμβασης με στόχο την ενίσχυση της εξωστρέφειας της τοπικής οικονομίας.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ: 1.3.1.

"Αναβάθμιση δεξιοτήτων και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού - κατάρτιση"

✓ Δράση 1.3.1.1.

"Κατάρτιση για την αναβάθμιση της ποιότητας στον τουρισμό"

Προϋπολογισμός Δράσης : 160.000 €

Ποσοστό επιχορήγησης : 80%

Τελικός αποδέκτης : Νομικά πρόσωπα

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ: 1.3.2.

"Παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης"

Για την επιτυχή προβολή και προώθηση του τουρισμού στα πλαίσια της Ολυμπιάδας του 2004 κρίθηκε αναγκαία η εκπόνηση εμπειρογνωμοσύνης «Για την προβολή του ν. Τρικάλων στα πλαίσια της Ολυμπιάδας του 2004».

Προϋπολογισμός: 20.000 €

Ποσοστό επιχορήγησης : 75%

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ: 1.3.3.

"Ενέργειες προώθησης - προβολής"

Στην κατηγορία αυτή περιλήφθηκαν ενέργειες οι οποίες αναλήφθηκαν από συλλογικούς φορείς με σκοπό την προβολή της περιοχής παρέμβασης, είτε τομέων του τοπικού κοινωνικοοικονομικού ιστού (πολιτιστικοί πόροι, φυσικοί πόροι, παραδόσεις, κ.λ.π.).

Προϋπολογισμός Πράξης : 165.000 €

Ποσοστό επιχορήγησης :

- ❖ (Συλλογικοί φορείς ΜΜΕ) Κανόνας de minimis (100.000 € ανά τριετία) και μέχρι 70% των επιλέξιμων δαπανών ή για μεγαλύτερο ύψος ενίσχυσης: 55% των επιλέξιμων δαπανών
- ❖ (ΟΤΑ, Ν.Α., Ο.Τ.Δ.) Μέχρι 100.000 € ανά τριετία και μέχρι 70% των επιλέξιμων δαπανών ή για μεγαλύτερο ύψος ενίσχυσης: 55% των επιλέξιμων δαπανών

Τελικός αποδέκτης : Συλλογικοί φορείς ΜΜΕ, ΟΤΑ, Ν.Α., Ο.Τ.Δ.

ΜΕΤΡΟ 1.4: "Προστασία - ανάδειξη και αξιοποίηση φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς"

Στόχος του μέτρου ήταν η αναβάθμιση, ανάδειξη και τελικά η συμβολή στην αξιοποίηση του φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, ώστε να ενισχυόταν ο κοινωνικοοικονομικός ιστός και να βελτιωνόταν η ποιότητα ζωής στην περιοχή παρέμβασης.

Ειδικότερα, το μέτρο αποσκοπούσε :

- ❖ Στην αναβάθμιση των φυσικών οικοσυστημάτων και των περιοχών οικολογικού ενδιαφέροντος (δάση, περιοχές φυσικού κάλλους, τοπία, δρυμοί κλπ) στα πλαίσια ορθολογικής διαχείρισής τους, με βάση τις αρχές της αειφορικής ανάπτυξης, προκειμένου να αποτελούσαν πόλο έλξης επισκεπτών με άμεσες θετικές επιπτώσεις για την τοπική οικονομία. Στο πλαίσιο αυτό υλοποιήθηκαν παρεμβάσεις για την περιβαλλοντική προστασία, διαχείριση και ανάδειξη των παραπάνω οικοσυστημάτων, με προτεραιότητα αυτών που ήταν ενταγμένα στο δίκτυο NATURA 2000, και γενικότερα των περιοχών οι οποίες λόγω οικολογικού ενδιαφέροντος (π.χ. δρυμοί, φαράγγια) απαιτούσαν την εφαρμογή ειδικών παρεμβάσεων προστασίας και διαχείρισης. Επίσης περιλαμβανόταν η περιβαλλοντική αποκατάσταση περιοχών οι οποίες είχαν οικολογική σημασία και είχαν υποβαθμιστεί από ασύμβατες με το χαρακτήρα τους χρήσεις.

- ❖ Στην αναβάθμιση της παραδοσιακής κληρονομιάς των περιοχών παρέμβασης με την ανάδειξη του παραδοσιακού χαρακτήρα των οικισμών, με την προστασία και αξιοποίηση αξιόλογων διατηρητέων κτιρίων με κοινωφελείς χρήσεις καθώς και με την προστασία – ανάδειξη στοιχείων τα οποία είχαν ιδιαίτερη ιστορική ή αισθητική αξία.
- ❖ Στη διατήρηση και ανάδειξη της τοπικής κληρονομιάς. Στο πλαίσιο αυτό υλοποιήθηκαν παρεμβάσεις που συντέλεσαν στη διαφύλαξη και αξιοποίηση των αξιόλογων πολιτισμικών στοιχείων των περιοχών παρέμβασης.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ: 1.4.1.

"Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος"

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονταν οι ακόλουθες δράσεις:

- ✓ Δράση 1.4.1.1.
Αξιοποίηση, ανάδειξη και προστασία περιοχών φυσικού κάλλους, τοπίων και περιοχών Natura 2000
  - Προϋπολογισμός Δράσης : 20.000 €
  - Ποσοστό επιχορήγησης : 100%
  - Τελικός αποδέκτης : ΟΤΑ, Νομικά πρόσωπα, συλλογικοί φορείς, ΜΚΟ (με σχετικό καταστατικό σκοπό)
  - [για Δημόσιο έργο ή πράξη δημόσιου χαρακτήρα]
- ✓ Δράση 1.4.1.3.
Βελτίωση καταφυγίων
  - Προϋπολογισμός Δράσης : 50.000 €
  - Ποσοστό επιχορήγησης : 100%
  - Τελικός αποδέκτης : ΟΤΑ, Νομικά πρόσωπα, συλλογικοί φορείς, ΜΚΟ (με σχετικό καταστατικό σκοπό)
  - [για Δημόσιο έργο ή πράξη δημόσιου χαρακτήρα]

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ: 1.4.2.

"Δράσεις για την αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος και την ανάδειξη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του αγροτικού χώρου"

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονταν οι ακόλουθες δράσεις:

- ✓ Δράση 1.4.2.3.
Μουσεία –Εκθετήρια αγροτικής, λαογραφικής και πολιτιστικής κληρονομιάς
  - Προϋπολογισμός Δράσης : 600.000 €
  - Ποσοστό επιχορήγησης : 75% (ανταποδοτικά)
  - Ποσοστό επιχορήγησης : 100% (μη ανταποδοτικά)
  - Τελικός αποδέκτης : ΟΤΑ, φυσικά ή νομικά πρόσωπα, συλλογικοί φορείς, ΜΚΟ (με σχετικό καταστατικό σκοπό)
  - [για Δημόσιο έργο ή πράξη δημόσιου χαρακτήρα]

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΗΣ: 1.4.3.

"Δράσεις για την ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων και εκδηλώσεων ανάδειξης και διατήρησης της τοπικής κληρονομιάς"

Προϋπολογισμός Πράξης : 70.000 €

Ποσοστό επιχορήγησης : 100.000 € ανά τριετία και μέχρι 75% των επιλέξιμων δαπανών.

Τελικός αποδέκτης : ΟΤΑ, Επιχειρήσεις ΟΤΑ, Πολιτιστικοί σύλλογοι και σωματεία, λοιποί συλλογικοί φορείς και Ο.Τ.Δ.

ΜΕΤΡΟ 2.1: "Συνεργασία μεταξύ περιοχών της Ελλάδας: διατοπική - διαπεριφερειακή συνεργασία"

Στόχος του μέτρου ήταν η ενίσχυση της προσπάθειας για άρση της απομόνωσης των περιοχών της Χώρας με την ανάπτυξη διαπεριφερειακών συνεργασιών σε εθνική κλίμακα προκειμένου να εξασφαλιζόταν η απαιτούμενη κρίσιμη μάζα για τη βιωσιμότητα και τη συμπληρωματικότητα των δράσεων της ΟΤΔ που εστιάζονταν σε θέματα ποιοτικού αγροτικού τουρισμού και διασύνδεσής του με άλλους παραγωγικούς τομείς της περιοχής παρέμβασης, όπως την ανάδειξη των τοπικών της προϊόντων και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η εφαρμογή σχεδίων συνεργασίας συνέβαλλε στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας για την περιοχή και στη συγκέντρωση τεχνογνωσίας για την καλύτερη αξιοποίηση των πόρων, ενώ παράλληλα επιδιώχθηκε η δημιουργία σταθερών δομών, ώστε η αποτελεσματικότητα της παρέμβασης να αποκτούσε μακροπρόθεσμη προοπτική.

Γενικοί στόχοι:

- ✦ Η δικτύωση των Ομάδων Τοπικής Δράσης του LEADER με στόχο τη δημιουργία της κρίσιμης εκείνης μάζας που τους επέτρεπε να εκμεταλλευτούν και να αξιοποιήσουν τις νέες ευκαιρίες και εργαλεία που προσφέρουν οι νέες Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας.
- ✦ Η προσπάθεια διασύνδεσης του τουρισμού με τους άλλους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας και η προετοιμασία επιχειρησιακής αξιοποίησης αυτής της διασύνδεσης με στόχο την ολοκληρωμένη και αειφόρου ανάπτυξη των περιοχών.
- ✦ Η ενίσχυση της οικονομίας των περιοχών και των εμπλεκόμενων στην παραγωγή και διάθεση των προϊόντων - στόχων μέσω της καταξίωσης των προϊόντων, της ενίσχυσης της συμβολικής αξίας και κατά συνέπεια της αύξησης της προστιθέμενης αξίας αυτών.
- ✦ Η διοργάνωση και καθιέρωση ενός Ελληνικού πρωταθλήματος αγώνων περιπέτειας σε ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές, το οποίο επέφερε σημαντικά τουριστικά οφέλη αλλά και προβολή & προώθηση των περιοχών LEADER που εμπλέκονταν στο σχέδιο σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΑΞΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Στα πλαίσια του μέτρου και στην κατηγορία πράξεων Συνεργασίες σε θέματα Αγροτικού τουρισμού προτάθηκαν οι ακόλουθες δράσεις:

- ✓ Δράση 2.1.1.1.
Οργάνωση, διαχείριση και προβολή του ποιοτικού τουρισμού στις αγροτικές περιοχές
Στη δράση συμμετείχαν 30 Αναπτυξιακές Εταιρίες - ΟΤΔ που υλοποίησαν πρόγραμμα στη Κ.Π. Leader+.
Προϋπολογισμός : 45.000€
- ✓ Δράση 2.1.1.2.
Διάσχιση της Πίνδου (Pindos Crossing) : Διοργάνωση αγώνων περιπέτειας
Στη δράση συμμετείχαν οι Αναπτυξιακές Εταιρίες - ΟΤΔ Leader+, ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π. Α.Ε., ΑΝ.ΚΑ Α.Ε. και Ήπειρος Α.Ε.
Προϋπολογισμός : 65.000€

Στα πλαίσια του μέτρου και στην κατηγορία πράξεων Συνεργασίες σε θέματα νέων τεχνολογιών και τεχνογνωσίας προτεινόταν η δράση:

- ✓ Δράση 2.1.3.1.
Ποιότητα προϊόντων, ισότητα ευκαιριών, νέα οικονομία, διαρθρωτικές πολιτικές, ολοκληρωμένες παρεμβάσεις, στρατηγικές, συνεργασίες.
Στη δράση συμμετείχαν 12 Αναπτυξιακές Εταιρίες - ΟΤΔ Leader+ που δραστηριοποιήθηκαν γύρω και πάνω από την οροσειρά της Πίνδου.
Προϋπολογισμός : 45.000€

Στα πλαίσια του μέτρου και στην κατηγορία πράξεων Συνεργασίες σε θέματα περιβάλλοντος και πολιτιστικής κληρονομιάς προτεινόταν η δράση:

- ✓ Δράση 2.1.4.1.
Οι γεύσεις της Θεσσαλίας: μια ευκαιρία ανάπτυξης
Στη δράση συμμετείχαν οι 4 Αναπτυξιακές Εταιρίες - ΟΤΔ Leader+ που δραστηριοποιήθηκαν στη Θεσσαλία.
Προϋπολογισμός : 50.000€

ΜΕΤΡΟ 2.2: "Συνεργασία μεταξύ περιοχών δύο ή περισσότερων κρατών: διακρατική συνεργασία"

Στόχος του μέτρου ήταν η ανταλλαγή τεχνογνωσίας και πρακτικών μεταξύ της περιοχής LEADER+ του ν. Τρικάλων και δύο (2) περιοχών άλλων χωρών κρατών-μελών της ΕΕ. Στόχος της δράσης ήταν η ανταλλαγή τεχνογνωσίας, ορθών πρακτικών και η από κοινού επίλυση προβλημάτων που αφορούσαν τον τομέα του βοείου κρέατος, μεταξύ της περιοχής LEADER+ του ν. Τρικάλων και συγκεκριμένα των εμπλεκόμενων φορέων στον τομέα του βοείου κρέατος, με αντίστοιχες περιοχές και φορείς της Γαλλίας ή της Ιρλανδίας, μέσω του συντονισμού και της υποστήριξης των αντίστοιχων Ομάδων Τοπικής Δράσης.

Ο στόχος του μέτρου συμβάδιζε με τους γενικούς – στρατηγικούς στόχους του προγράμματος LEADER + του ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π Α.Ε και συγκεκριμένα με τον στόχο:

Βελτίωση της ποιότητας και οργάνωση παραγωγής & προώθησης των αγροδιατροφικών προϊόντων.

Η συνεργασία επιτεύχθηκε στην εξής κατηγορία πράξης:

Συνεργασίες σε θέματα νέων τεχνολογιών και τεχνογνωσίας με θέμα συνεργασίας: «Παραγωγή πρότυπου συστήματος πιστοποίησης – σήμανσης και προώθησης στην αγορά βοείου κρέατος ποιότητας»

Στα πλαίσια της συνεργασίας αυτής επιδιώχθηκε η ανταλλαγή τεχνογνωσίας και ορθών πρακτικών σε θέματα παραγωγής, πιστοποίησης, σήμανσης, ιχνηλασιμότητας, διακίνησης, διάθεσης, προώθησης του βοείου κρέατος καθώς και σε θέματα οργάνωσης, διοίκησης, περιβάλλοντος και νέων δομών στον κλάδο της βοοτροφίας, ώστε να παραγόταν ένα πρότυπο σύμφωνα με τις νέες διατροφικές απαιτήσεις και την ισχύουσα ευρωπαϊκή νομοθεσία.

Ο στόχος αυτός επιτεύχθηκε με την εφαρμογή σχεδίου διακρατικής συνεργασίας μεταξύ της Ομάδας Τοπικής Δράσης: ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π Α.Ε με αντίστοιχες Ομάδες Τοπικής Δράσης της Γαλλίας ή της Ιρλανδίας.

Το μέτρο εξυπηρετούσε τον 1 γενικό αναπτυξιακό στόχο του προγράμματος και ειδικότερα παρουσίαζε συνάφεια με τους 5 από τους 8 ειδικούς στόχους, εφόσον στήριζε:

- ❖ τη διαφοροποίηση του οικονομικού περιβάλλοντος για τη διατήρηση και βελτίωση του κοινωνικοοικονομικού ιστού των περιοχών παρέμβασης,
- ❖ την ευαισθητοποίηση του πληθυσμού για τη διατήρηση και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς,
- ❖ την ενδυνάμωση διακλαδικών και διατομεακών σχέσεων,
- ❖ τη χρήση νέας τεχνολογίας για την καλύτερη πρόσβαση των προϊόντων στην αγορά,
- ❖ την ενίσχυση της ικανότητας δικτύωσης και συνεργασιών.

Επιπλέον, το μέτρο βρισκόταν σε πλήρη συνάφεια με τους στόχους του άξονα, εφόσον επιδίωκε την εξασφάλιση:

- της απαιτούμενης κρίσιμης μάζας για τη βιωσιμότητα του σχεδίου,
- της συμπληρωματικότητας των δράσεών του.

Προϋπολογισμός : 50.000 €

Δράση 1.2.2.6.

Σαλέ στο χιονοδρομικό κέντρο Πετρουλίου.(LEADER plus)

Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου ανήλθε στο ποσό των 600.000€ και χρηματοδοτήθηκε από το LEADER plus 55% και 45% ήταν η ίδια συμμετοχή της κοινοπραξίας. Οι εγκαταστάσεις του σαλέ καλύπτουν 400 τετραγωνικά μέτρα.

3.6 Το πρόγραμμα ΠΑΝ (Πρωτοβουλία Απασχόλησης Νέων)

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, αναπτύχθηκε και στην Ελλάδα η μορφή του <<εναλλακτικού τουρισμού>> ή <<πράσινου τουρισμού>> ή <<ήπιου τουρισμού>>. Κάτω από αυτόν τον όρο, καλύπτονται ένα σύνολο δραστηριοτήτων αναψυχής, διαφορετικών από αυτές του κλασσικού μοντέλου του μαζικού τουρισμού. Ο εναλλακτικός τουρισμός είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με το <<περιβάλλον>> στην ευρεία του έννοια, είτε αφορά τους ιδιαίτερους φυσικούς πόρους(χλωρίδας-πανίδας) μιας περιοχής, είτε διάφορες ανθρωπογενείς επεμβάσεις(πολιτιστικά μνημεία, ανάπτυξη υποδομών καταφυγίων, πεζοπορικών μονοπατιών, κέντρων ανεμοπτερισμού, αναρρίχησης, ιππασίας ποδηλάτων βουνού κ.λπ.)είτε ακόμη με την καθημερινότητα των ντόπιων κατοίκων(τοπικές σπεσιαλιτέ, ήθη και έθιμα, κλπ.)

Σημαντικό ρόλο στη διάδοση και προώθηση αυτού του τύπου του ήπιου τουρισμού στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, έπαιξε η εφαρμογή από τις αναπτυξιακές εταιρείες ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π Α.Ε, ΑΝΚΑ Α.Ε και ΑΝΕΛ Α.Ε της κοινοτικής πρωτοβουλίας LEADER I και της LEADER II. Από το Μέτρο 3: <<Αγροτικός τουρισμός>> του LEADER, ενισχύθηκε βασικά η ανάπτυξη υποδομών στον τομέα του εναλλακτικού τουρισμού, σε περιοχές κατά κύριο λόγο ορεινές και μειονεκτικές της Ελλάδας(Ασπροπόταμος, Κόζιακας, Λίμνη Πλαστήρα, Πήλιο, Όλυμπος, κλπ) σε μία προσπάθεια <<αναζωογόνησης>> τους, μέσω της αξιοποίησης των ποικίλων περιβαλλοντικών και φυσικών χαρακτηριστικών τους. Παράλληλα το ΠΕΠ Θεσσαλίας, το πρόγραμμα ΕΠΠΕΡ του ΥΠΕΧΩΔΕ και οι πρωτοβουλίες άλλων φορέων (ΕΕΤΑΑ Α.Ε) είχαν ενισχύσει την ανάπτυξη αυτού του τομέα του τουρισμού στην Περιφέρεια.

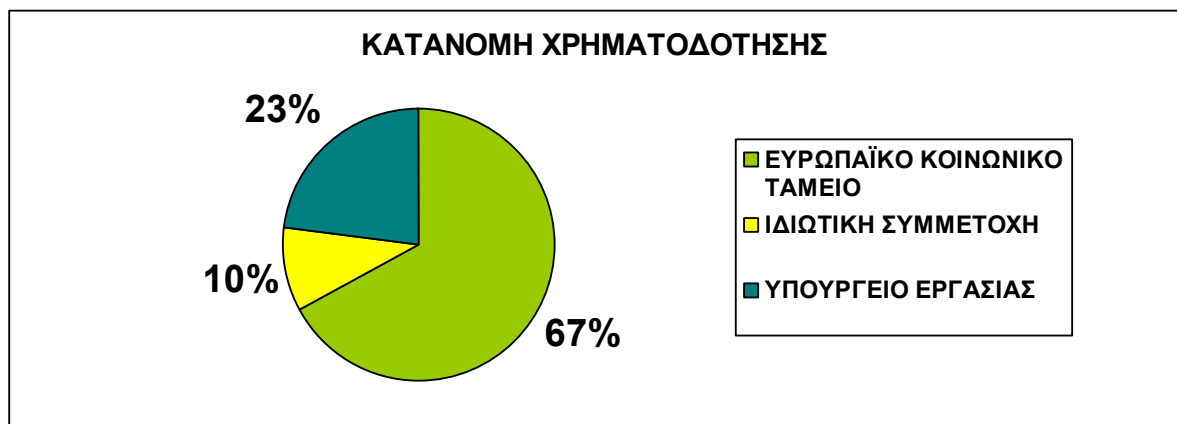
Παρόλο που τα πρώτα συμπεράσματα από την εφαρμογή του προγράμματος αυτού ήταν ενθαρρυντικά είχε διαπιστωθεί μία ουσιώδης αδυναμία. Η ανάπτυξη και η λειτουργία εναλλακτικών δραστηριοτήτων τουρισμού και αναψυχής, λόγω του καινοτόμου χαρακτήρα ήταν δύσκολο να λειτουργήσουν χωρίς την ύπαρξη του ανθρώπινου δυναμικού, εφοδιασμένου με τα απαραίτητα επαγγελματικά προσόντα, την τεχνογνωσία και την απαραίτητη εξειδίκευση. Επιπλέον οι κάτοικοι των ορεινών περιοχών, συνήθως δύσκολα αποδέχονται την καινοτομία και επίσης δύσκολα την ενσωματώνουν στην καθημερινή τους ζωή.

Στην Ελλάδα δεν υπήρχε κανένα επίσημα αναγνωρισμένο σύστημα εκπαίδευσης, κατάρτισης για στελέχη, υπεύθυνους και εκπαιδευτές εναλλακτικών δραστηριοτήτων, όπως είναι η πεζοπορία, η αναρρίχηση, canoe-kayak, rafting, ανεμοπτερισμός κ.λπ. Εξαιρεση αποτελεί η Πανελλήνια Ομοσπονδία Ορειβατικών Συλλόγων, που μετά από εκπαίδευση παρέχει μόνο αναγνωρισμένα διπλώματα Συνοδών Μέσου Βουνού. Ως αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης ήταν το γεγονός, ότι όσοι επιθυμούσαν να ασχοληθούν επαγγελματικά σε αυτόν τον τομέα ,ήταν αναγκασμένοι να καταφεύγουν στις αναγνωρισμένες σχολές του εξωτερικού (κυρίως Γαλλία και Αγγλία), πράγμα, που αποθάρρυνε πολλούς να ασχοληθούν επαγγελματικά με τα <<εναλλακτικά σπορ>> ή αθλήματα <<περιπέτειας>> (extreme games), όπως συνηθίζεται να ονομάζονται. Από την άλλη πλευρά, λόγω της φύσης και του χαρακτήρα των εναλλακτικών δραστηριοτήτων, η ενασχόληση με αυτά προσιδιάζει καλύτερα στους νέους καθώς ταιριάζει με τη νεανική ψυχρόσυνθεση και αντίληψη για το <<νέο>> και <<καινοτόμο>>.

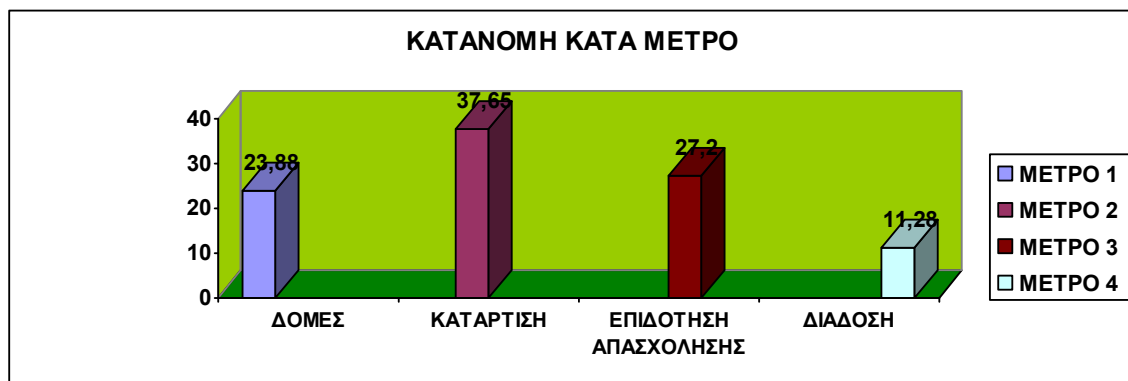

Το σχέδιο <<ΠΑΝ>> προσπάθησε να ανταποκριθεί και να αντιμετωπίσει το παραπάνω πρόβλημα, με ενέργειες και δράσεις, που αναφέρονταν στην τοπική αλλά και εθνική διάσταση του προβλήματος. Το πρόγραμμα ΠΑΝ εγκρίθηκε στα τέλη του 1997 από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, μετά από πρόταση που υπεβλήθη από την ΕΕΤΑΑ Α.Ε σε συνεργασία με μία πλειάδα θεσσαλικών φορέων.

3.6.1 Χρηματοδοτικά στοιχεία του προγράμματος

(Πηγή: ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π. Α.Ε)

(Πηγή: ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π. Α.Ε)

3.6.2 Βασική προβληματική του σχεδίου

Στην Ελλάδα δεν υπήρχε αναγνωρισμένο θεσμικό πλαίσιο , σύμφωνα με το οποίο να καθορίζεται:

- Ποιοι οργανισμοί κατάρτισης/ εκπαίδευσης μπορούν να παρέχουν κατάρτιση/ εκπαίδευση στις εναλλακτικές δραστηριότητες τουρισμού/ αναψυχής,
- Σύστημα αξιολόγησης/ πιστοποίησης των επαγγελματιών προσόντων των εκπαιδευομένων,
- Σύστημα παροχής αναγνωρισμένου διπλώματος, σε όσους πληρούν τα κριτήρια και τις προϋποθέσεις,
- Εκπαιδευτικά εργαλεία, προσαρμοσμένα στις ελληνικές συνθήκες, για την ουσιαστική παροχή γνώσεων στους καταρτιζόμενους.

3.6.3 Κεντρικοί στόχοι του προγράμματος

- ✚ Η επίσημη θεσμοθέτηση και αναγνώριση 4 νέων επαγγελμάτων στον τομέα των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και αναψυχής, που είναι:
  - 1)Οδηγοί ποταμού, (περιλάμβανε το canoe-kayak και rafting)
  - 2)Συνοδοί μέσου βουνού, (περιλάμβανε τη συνοδεία ατόμων ή ομάδων ατόμων μέχρι το όριο του χιονιού και χωρίς τη χρήση ορειβατικού εξοπλισμού)
  - 3)Εμψυχωτές υπαίθριων δραστηριοτήτων, (περιλάμβανε ειδικότητα ειδικού κατασκηνωτικών κέντρων ή animateur)
  - 4)Εκπαιδευτές αιωροπτερισμού, (περιλάμβανε όλες τις μορφές ανεμοπτερισμού με ή χωρίς χρήση προωθητικού μηχανισμού)
- ✚ Η δημιουργία και θεσμοθέτηση, ενός επίσημα αναγνωρισμένου από την Πολιτεία, συστήματος αξιολόγησης και πιστοποίησης των επαγγελματιών προσόντων των καταρτιζομένων στα 4 νέα επαγγέλματα
- ✚ Η ανάπτυξη εκπαιδευτικών εργαλείων, για την ουσιαστική παροχή των εξειδικευμένων γνώσεων, που απαιτούν τα 4 νέα επαγγέλματα
- ✚ Η εκπαίδευση/ κατάρτιση 15 νέων στα 4 νέα επαγγέλματα, που θα στελέχωναν τις υποδομές των εναλλακτικών δραστηριοτήτων σε τοπικό επίπεδο
- ✚ Η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, στον παραπάνω τομέα
- ✚ Στην ενίσχυση νέων, που επιθυμούσαν μετά την κατάρτιση να δημιουργήσουν δικές τους επιχειρήσεις, που θα προσέφεραν υπηρεσίες στον τομέα
- ✚ Στην κατάρτιση/ εκπαίδευση 10 νέων στον τομέα της περιβαλλοντικής και οικοτουριστικής πληροφόρησης, που κλήθηκαν στη συνέχεια να στελεχώσουν τις θέσεις των Κέντρων/ γραφείων τουριστικών πληροφοριών της περιοχής
- ✚ Στην ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και πληροφόρηση των νέων, σχετικά με τις επαγγελματικές προοπτικές και ευκαιρίες που προσέφερε ο τομέας των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και αναψυχής.

3.6.4 Η Κοινοτική Πρωτοβουλία <<Απασχόληση>> άξονας <<Youthstart>>

Η Πρωτοβουλία <<Απασχόληση>> αποτέλεσε μία Κοινοτική Πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία χρηματοδοτήθηκε κυρίως από το ΕΚΤ(Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και βρέθηκε σε εφαρμογή έως το τέλος του 1999. Το Youthstart ήταν ένα από τα τέσσερα μέρη ή <<σκέλη>> της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας <<Απασχόληση>>. Η Απασχόληση- Youthstart επιδίωξε να πετύχει ένα φιλόδοξο στόχο :να πειραματιστεί με καινοτόμες λύσεις, που ευνοούν την απασχόληση νέων χωρίς αναγνωρισμένη κατάρτιση. Μέσω της πρωτοβουλίας αυτής, τα κράτη μέλη και η Επιτροπή εργάστηκαν από κοινού, προκειμένου να επιλυθούν τα προβλήματα του αποκλεισμού των νέων από την αγορά εργασίας.

Στο συνολικότερο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας <<Απασχόληση>>, το Youthstart αποσκοπούσε να υποστηρίξει την καλύτερη ένταξη των νέων από 18-24 ετών στην αγορά εργασίας, ιδιαίτερα εκείνων χωρίς βασικά προσόντα ή κατάρτιση, ενίσχυσε δε κατά κύριο λόγο:

- ο Την ανάπτυξη βελτιωμένης κατάρτισης και ευκαιριών απασχόλησης για νέους, κυρίως τους νέους που διέτρεχαν κινδύνους λόγω του χαμηλού επιπέδου τυπικών προσόντων, ή που ήταν άνεργοι για μεγάλη διάρκεια
- ο Την ανάπτυξη καινοτόμου κατάρτισης, προσανατολισμού και προγραμμάτων απασχόλησης για νέους.

3.6.5 Αρχές και χαρακτηριστικά του Youthstart

Οι αρχές και τα χαρακτηριστικά του προγράμματος <<Youthstart>> ήταν :

- Τοπική συμμετοχή : τα σχέδια υλοποιήθηκαν από ένα ευρύ φάσμα τοπικών φορέων και οργανώσεων, δημόσιων και ιδιωτικών.
- Καινοτομία :στο πλαίσιο είτε των εθνικών είτε των περιφερειακών προτεραιοτήτων, προϋπέθετε την διερεύνηση νέων ιδεών και την εφαρμογή νέων μεθόδων και συνεργασιών
- Συμπληρωματικότητα :απαιτούνταν η εφαρμογή των σχεδίων να συνδυάζονταν με σχετικές πρωτοβουλίες και άλλα προγράμματα εθνικού ή κοινοτικού ενδιαφέροντος
- Διακρατικότητα :τα σχέδια διέθεταν εταιρικές σχέσεις με σχέδια του <<Youthstart>> και σε άλλα κράτη μέλη
- Το πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα :οι εμπειρίες του προγράμματος καταγράφονταν, αξιολογούνταν και διαδίδονταν ευρέως.

3.6.6 Τα μέτρα και η δομή της Πρωτοβουλίας

Τα σχέδια του Youthstart ερευνούσαν νέους τρόπους εκπλήρωσης των στόχων αυτών. Η επίδραση των σχεδίων ενισχυόταν με την ομαδοποίησή τους σε διακρατικές εταιρικές σχέσεις .

Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας υπήρχαν τέσσερα Μέτρα :

- Μέτρο 1:Συστήματα προσανατολισμού , κατάρτισης ,παροχής συμβουλών και απασχόλησης
- Μέτρο 2: Κατάρτιση η οποία ανταποκρινόταν στις ειδικές ανάγκες της ομάδας στόχου
- Μέτρο 3: Δημιουργία εργασίας , περιλαμβάνοντας την προώθηση της αυτό απασχόλησης και του επιχειρηματικού πνεύματος
- Μέτρο 4: Αύξηση της ενημέρωσης που προέβαλλε τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι νέοι και τις ευκαιρίες που τους παρέχονταν στα πλαίσια του Youthstart.

3.6.7 Δράσεις του προγράμματος <<ΠΑΝ>>

Μέτρο 1: <<Συστήματα κατάρτισης, προσανατολισμού και παροχή συμβουλών>>.

- Διερεύνηση των αναγκών σε επίπεδο Περιφέρειας Θεσσαλίας για τη στήριξη και κατάρτιση νέων στον τομέα εναλλακτικών μορφών Τουρισμού.
- Έγινε μια πλήρης καταγραφή των δυνατοτήτων ,που έδιναν οι ορεινοί όγκοι της Θεσσαλίας για νέα επαγγέλματα και νέες δραστηριότητες μέσα από την αξιοποίηση των τοπικών πόρων.
- Δημιουργία προτύπων συστημάτων εκπαίδευσης / κατάρτισης και πιστοποίησης / κατοχύρωσης επαγγελματικών προσόντων στον τομέα των υπευθύνων εναλλακτικών μορφών τουρισμού / αναψυχής.
- Σύστημα αξιολόγησης / πιστοποίησης των επαγγελματικών προσόντων των εκπαιδευόμενων
- Σύστημα παροχής αναγνωρισμένου διπλώματος , σε όσους πληρούσαν τα κριτήρια και τις προϋποθέσεις
- Ανάπτυξη δικτύου οικοτουριστικής πληροφόρησης για την ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας .
- Νέες τεχνολογίες , νέα προϊόντα και νέες δυνατότητες για την αξιοποίηση υπαρχόντων προϊόντων (χάρτες G.I.S-MULTIMEDIA- βάσεις δεδομένων).
- Ανάπτυξη εκπαιδευτικών εργαλείων για υπεύθυνους εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- Ανάπτυξη νέων επαγγελματικών εργαλείων (εκπαιδευτικά εγχειρίδια και video) στα τέσσερα νέα επαγγέλματα .

Μέτρο 2: << Παροχή κατάρτισης και τοποθέτηση σε θέσεις εργασίας >>.

- Κατάρτιση και τοποθέτηση σε θέσεις εργασίας υπεύθυνων εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- Επαγγελματική κατάρτιση 15 νέων χωρίς τυπικά προσόντα από 18-24 ετών ορεινών περιοχών στα 4 νέα επαγγέλματα και νέες δραστηριότητες.
- Τοποθέτηση 10 νέων σε νέες θέσεις εργασίας .
- Ανάπτυξη συνεργασίας Τ.Α και Κοινωνικών Εταίρων στην υλοποίηση του Προγράμματος με στόχο την προώθηση σύγχρονων σχημάτων συνεργασίας και συμβολής τοπικών φορέων στην κοινή προσπάθεια για την προκοπή του τόπου τους.
- Εκπαίδευση στελεχών για την υποστήριξη – προώθηση των νέων δραστηριοτήτων με στόχο την παροχή των προσόντων σε στελέχη αρμοδίων φορέων για της επιδιώξεις και ενέργειες του προγράμματος με αποτέλεσμα να το στηρίζουν αποτελεσματικά και να το εντάξουν στον προγραμματισμό τους.

Μέτρο 3: << Ενίσχυση της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας >>.

- Κατάρτιση νέων για δημιουργία συνεταιρισμών και επιχειρήσεων για αξιοποίηση των νέων δεξιοτήτων και προϊόντων του προγράμματος.
- Παροχή ικανοτήτων στους νέους , που απέκτησαν τις νέες δεξιότητες των νέων επαγγελματιών , με γνώσεις στην ίδρυση και λειτουργία επιχειρήσεων με στόχο να ιδρύσουν δικές τους επιχειρήσεις.
- Διακρατικές ανταλλαγές μεταξύ τοπικών φορέων ανάπτυξης.
- Ανταλλαγή εμπειριών με διακρατικούς εταίρους, εμπέδωση της γνώσης, προβλήματα και τρόποι αντιμετώπισης. Αποτελέσματα – ένταξη στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Νέων.
- Ενισχύσεις στην απασχόληση νέων του τομέα της οικοτουριστικής πληροφόρησης και της δυνατότητας υπαίθριων δραστηριοτήτων στη Περιφέρεια Θεσσαλίας .
- Ειδική κατάρτιση σε πολιτιστικά θέματα – αναγορεύοντας την υπάρχουσα πολιτιστική κληρονομιά σε παράγοντα ανάπτυξης συνδέοντας τη τοπική γνώση με την δυνατότητα αξιοποίησής της από το ευρύτερο περιβάλλον.

Μέτρο 4: << Πληροφόρηση- διάδοση- ευαισθητοποίηση >>.

- Προώθηση της ενημέρωσης – ευαισθητοποίηση για τα προβλήματα των νέων .
- Διοργάνωση ενημερωτικών ημερίδων – παραγωγή ενημερωτικού υλικού- προβολή τηλεοπτικών σπότ.
- Υποστήριξη Υπηρεσιών Πληροφόρησης – Δημιουργία διαρκούς Forum των νέων.

3.7 Το πρόγραμμα EQUAL

Το πρόγραμμα Equal αποτελεί εργαλείο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση, χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και στοχεύει στην πειραματική εφαρμογή και διάδοση νέων τρόπων καταπολέμησης των διακρίσεων και της ανισότητας στον τομέα της απασχόλησης. Η Equal ολοκληρώνει τις εμπειρίες που αποκτήθηκαν στα πλαίσια των προηγούμενων Πρωτοβουλιών EMPLOYMENT & ADAPT και συμπληρώνει τις υπάρχουσες πολιτικές για την ισότητα ευκαιριών στην αγορά εργασίας.

Το Πρόγραμμα έχει σχεδιαστεί για να στηρίζει μια οριζόντια προσέγγιση στις πολιτικές και τις υπηρεσίες προς τις οποίες θα έχουν πρόσβαση πολλαπλές κατηγορίες αποκλεισμένων ή απειλούμενων από αποκλεισμό από την αγορά εργασίας ομάδων και να αντιμετωπίσει την αποσπασματικότητα και την έλλειψη συντονισμού των εφαρμοζόμενων πολιτικών.

Ο α' κύκλος εφαρμογής του προγράμματος Equal πραγματοποιήθηκε στο διάστημα 2001-2005 και ο β' κύκλος εφαρμογής θα πραγματοποιηθεί στο διάστημα 2005-2008.

3.7.1 Βασικές αρχές υλοποίησης του προγράμματος

- ❖ Οι **Αναπτυξιακές Συμπράξεις**, ως ισχυρές και δεσμευτικές συμφωνίες φορέων
- ❖ Η **διακρατικότητα** μέσω της ανταλλαγής εμπειριών & τεχνογνωσίας και της ανάπτυξης κοινών δράσεων στα θεματικά αντικείμενα της EQUAL
- ❖ Η **καινοτομία** ως προς τις διαδικασίες και τις μεθόδους, τους στόχους & το περιεχόμενο των ενεργειών
- ❖ Η **ενδυνάμωση** ως ενεργός συμμετοχή των ομάδων στόχου στην επιλογή και υλοποίηση των προτεινόμενων παρεμβάσεων
- ❖ Η **οριζόντια προσέγγιση** στην προώθηση της ισότητας ανδρών και γυναικών
- ❖ Η **ενσωμάτωση (mainstreaming)** των καινοτόμων προσεγγίσεων στον κεντρικό κορμό των εθνικών πολιτικών για την απασχόληση.

3.7.2 Χρηματοδότηση του EQUAL

Το ελληνικό πρόγραμμα της Κ.Π. EQUAL έχει συνολικό προϋπολογισμό 414.251.103€ και χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο με 105.9382.847€ (ποσοστό 75%). Το ποσό που αντιστοιχεί στην Ελλάδα είναι 35.312.776€ (ποσοστό 25%).

3.7.3 Η περιοχή Equal στο Νομό Τρικάλων

Η περιοχή εφαρμογής του προγράμματος περιλαμβάνει τους ορεινούς όγκους της Πίνδου και ειδικότερα 3 Περιφέρειες και 5 Νομούς:

- ⊕ Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας: Νομός Γρεβενών και Νομός Καστοριάς.
- ⊕ Περιφέρεια Ηπείρου: Νομός Ιωαννίνων.
- ⊕ Περιφέρεια Θεσσαλίας: Νομός Τρικάλων (πλην Δήμου Τρικκαίων) και Νομός Καρδίτσας (ορεινές και μειονεκτικές περιοχές: πλην Δήμων Καρδίτσας, Κάμπου, Φύλλου, Παμίσσου, Παλαμά και Σοφάδων).

Η συνολική έκταση της περιοχής εφαρμογής είναι 15.021 km² (10% επί της συνολικής έκτασης της χώρας) με πληθυσμό 529.167 κατοίκους (5% επί του συνολικού πληθυσμού της χώρας). Οι ορεινές περιοχές της Πίνδου είναι αγροτικές με κύρια δραστηριότητα την κτηνοτροφία. Παρά τις αναπτυξιακές προσπάθειες, που υλοποιούνται από τα Εθνικά και Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, οι περιοχές αυτές εξακολουθούν να μην παρέχουν ευκαιρίες και δυνατότητες απασχόλησης και οι νέοι και ιδιαίτερα οι γυναίκες, εξακολουθούν να κατευθύνονται αναγκαστικά προς τα αστικά ή τα ανεπτυγμένα ημιαστικά κέντρα αναζητώντας εργασία ή να υποαπασχολούνται εποχιακά. Η ερήμωση της υπαίθρου και η συνεπαγόμενη ανισόρροπη ενδοπεριφερειακή ανάπτυξη αποτελούν μείζον οικονομικό, κοινωνικό αλλά και εθνικό πρόβλημα.

Νομός Τρικάλων	
Δεδομένα	
Έκταση (km ²)	3.384
Συνολικός πληθυσμός 2001	138.047
Πληθυσμός αγροτικών περιοχών 2001	60.006

Ειδικότερα, η περιοχή εφαρμογής αντιμετωπίζεται από το Πρόγραμμα ως ενιαίο χωρικό σύνολο το οποίο εμφανίζει ομοειδή χαρακτηριστικά:

- Υψηλό ποσοστό μειονεκτικών και ορεινών περιοχών (70% ορεινές περιοχές).
- Υψηλό ποσοστό αγροτικών εκτάσεων.
- Αρκετά γερασμένο πληθυσμό με τάσεις μείωσής του.
- Υψηλό ποσοστό ανεργίας ιδιαίτερα στους νέους και τις γυναίκες.
- Μεγάλο ποσοστό απασχολουμένων στον πρωτογενή τομέα.

Η περιοχή εφαρμογής του προγράμματος καταλαμβάνει το βόρειο, το βορειοανατολικό και βορειοδυτικό τμήμα του Νομού Τρικάλων, της Περιφέρειας Θεσσαλίας και συνορεύει με τους Νομούς Καρδίτσας, Γρεβενών, Ιωαννίνων και Άρτας. Η συνολική έκταση της περιοχής είναι 2.619.000 στρ., που αντιπροσωπεύει τα 3/4 του συνόλου του Νομού και το 18,5% της Περιφέρειας. Η περιοχή περιλαμβάνει 96 Δημοτικά και Κοινοτικά Διαμερίσματα εκ των οποίων τα 90 χαρακτηρίζονται ως ορεινά και τα 6 ως μειονεκτικά. Κύριο χαρακτηριστικό της μορφολογίας του εδάφους της περιοχής είναι η ορεινότητα, που αγγίζει το ποσοστό του 90%. Έντονη είναι η κάλυψη από παραγωγικά δάση ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (πέυκο, έλατο) και οι μεγάλες εκτάσεις βοσκότοπων. Βασική οικονομική δραστηριότητα της περιοχής είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία.

3.7.4 Οικονομικά δεδομένα

Τα βασικά οικονομικά μεγέθη της περιοχής αποδίδουν την εικόνα μιας τοπικής οικονομίας η οποία βρίσκεται σε ένα παρατεταμένο μεταβατικό στάδιο και που αδυνατεί να προσδιορίσει την αναπτυξιακή προοπτική της. Παρά τη σημειούμενη συνεχή βελτίωση των επιμέρους μακροοικονομικών δεικτών, εμφανής είναι η δυσκολία να ξεπεραστούν οι διαρθρωτικές αδυναμίες και να διαμορφωθεί ένας συνεκτικός, στρατηγικός αναπτυξιακός προσανατολισμός. Ωστόσο, φαίνεται ότι η περιοχή έχει τη δυνατότητα (δυναμική και συγκριτικά πλεονεκτήματα) να αξιοποιήσει συγκροτημένες αναπτυξιακές παρεμβάσεις ώστε ακόμη και σε ένα συνολικά αναπτυσσόμενο περιβάλλον να μεταβάλλει τους συσχετισμούς και να βελτιώσει τη θέση του.

Εξετάζοντας τη διάρθρωση του ΑΕΠ ανά τομέα της οικονομίας προκύπτει ότι η περιοχή της Βόρειας Πίνδου δε συμμορφώνεται με την τυπική διάρθρωση που παρατηρείται στο σύνολο της χώρας. Συγκεκριμένα, ο τομέας με τη μεγαλύτερη συμμετοχή στη διαμόρφωση του ΑΕΠ είναι μεν ο τριτογενής αλλά παρατηρείται αντιστροφή επιδόσεων μεταξύ του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα. Επιβεβαιώνεται, κατά συνέπεια, ο έντονα αγροτικός χαρακτήρας της οικονομίας, ενώ η ιδιότυπη διάρθρωση και συνοχή του παραγωγικού σχήματος προβληματίζουν για τη δυνατότητα εξέλιξης καθώς και για τις προοπτικές των επιμέρους κλάδων. Στον παρακάτω πίνακα, παρουσιάζεται το επίπεδο ΑΕΠ στο Νομό Τρικάλων, καθώς και η συμμετοχή του στο σύνολο της χώρας.

Νομός Τρικάλων	ΑΕΠ 2001	Συμμετοχή στο ΑΕΠ της χώρας (σε %)
	10.183,42	1%

Η συμμετοχή κάθε τομέα στο συνολικό ΑΕΠ και τα αντίστοιχα ποσοστά απασχόλησης ανά τομέα στην περιοχή υλοποίησης του Έργου έχουν ως εξής:

Νομός Τρικάλων	Περιοχή Έργου	Χώρα	Απασχόληση (περιοχή Έργου)
Πρωτογενής τομέας	18%	7%	28%
Δευτερογενής τομέας	13%	22%	15%
Τριτογενής τομέας	69%	71%	57%

Διαφαίνεται, ότι ο πρωτογενής τομέας αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της οικονομίας της περιοχής. Όσον αφορά στη ζωική παραγωγή, η κτηνοτροφία (ιδίως η αιγοπροβατοτροφία) και η πτηνοτροφία αποτελούν τις βασικές δραστηριότητες. Αξίζει να σημειωθεί ότι ειδικά η βοοτροφία, κυρίως εκτατικής μορφής, εμφανίζει αξιόλογη δυναμική τα τελευταία χρόνια. Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά στη γεωργία, ενδιαφέρον παρουσιάζει η καλλιέργεια οσπρίων, οπωροκηπευτικών, αμπέλου, βαμβακιού, καπνού, σιταριού και καλαμποκιού. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι η βιολογική γεωργία και πολύ περισσότερο η βιολογική κτηνοτροφία σημειώνει εντυπωσιακές επιδόσεις στην περιοχή.

Το γεγονός αυτό υποδηλώνει την ανάγκη συγκέντρωσης δυνάμεων προς αυτή την κατεύθυνση.

Επισημαίνεται επίσης, ότι η ιδιαίτερη γεωμορφολογία της περιοχής προσφέρει δυνατότητες διαφοροποίησης και ανάπτυξης δραστηριοτήτων συμβατών με τους ευρωπαϊκούς σχεδιασμούς και κατευθύνσεις που ενδέχεται να αυξήσουν την υφιστάμενη παραγωγική δυνατότητα, αφού εκ των συνθηκών, κυρίως στην ελεύθερη κτηνοτροφία, η περιοχή είναι υποχρεωμένη να ακολουθεί τον παραδοσιακό τρόπο εκτροφής και εκμετάλλευσης.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ο μεγαλύτερος αριθμός των μεταποιητικών μονάδων σχετίζεται με τον πρωτογενή τομέα και συγκεντρώνεται στον κλάδο των τροφίμων, επίπλων, μεταλλικών προϊόντων και ξύλου. Στην περιοχή λειτουργούν τυροκομεία, αλευροβιομηχανίες, μονάδες μίξης ζωοτροφών, εργοστάσια ξυλείας, πριστήρια, μικρές βιοτεχνίες κ.λπ., οι οποίες μαρτυρούν τον αγροτικό, κυρίως χαρακτήρα του μεταποιητικού τομέα.

Σε γενικές γραμμές ο δευτερογενής τομέας βρίσκεται σε μάλλον μειονεκτική θέση και χαρακτηρίζεται από διαρθρωτικές αδυναμίες στους τομείς οργάνωσης, διοίκησης και προγραμματισμού, στην έλλειψη εκσυγχρονισμού του μηχανολογικού εξοπλισμού και στην ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών και καινοτομιών. Ωστόσο, φαίνεται ότι υπάρχουν σημαντικές προοπτικές για την ανάπτυξη του, τόσο όσον αφορά στη μεταποίηση και τυποποίηση γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, όσο και σε άλλους κλάδους (επεξεργασία ξυλείας, εξόρυξη, κ.λπ.). Ο δευτερογενής τομέας διαφαίνεται ότι θα μπορούσε να αποτελέσει το σημείο - κλειδί για την ανάπτυξη της περιοχής με την επιτόπια αξιοποίηση της πρωτογενούς παραγωγής και όχι μόνο, την καθιέρωση «επώνυμης» ζήτησης για τα προϊόντα του και τη βελτίωση της διεξοδικότητάς τους σε μεγαλύτερες και διεθνείς αγορές, δημιουργώντας έτσι πολλαπλασιαστικά κοινωνικοοικονομικά αγαθά και οφέλη σε ολόκληρη την τοπική οικονομία της Βόρειας Πίνδου.

Σε ό,τι αφορά στους κλάδους του τριτογενή τομέα, όπως το εμπόριο και ο τουρισμός, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται διαρκής, μικρής κλίμακας αύξηση του πλήθους επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, με ανορθολογικό ωστόσο τρόπο (βάσει μοντέλου αυθόρμητης ανάπτυξης). Η περιοχή της Βόρειας Πίνδου εξακολουθεί να στερείται επενδυτικής στρατηγικής και αδυνατεί να προσελκύσει σημαντικές επενδύσεις γεγονός που αποδίδεται τόσο σε εγγενείς περιορισμούς, όσο και σε εξωγενείς παράγοντες και εξαρτήσεις.

Ειδικά, ο τουρισμός, παρά τις ιδιαιτερότητες της περιοχής και την έλλειψη υποδομής υψηλού επιπέδου, θεωρείται σημαντικός πλουτοπαραγωγικός πόρος. Η περιοχή διαθέτει εξαιρετικά συγκριτικά πλεονεκτήματα (περιοχές εξαιρετικού φυσικού κάλλους,

αρχαιολογικά μνημεία, εθνικούς δρυμούς, τοπική πολιτιστική παράδοση, κλπ.) για την ανάδειξη του τουρισμού (ειδικού /ορεινού) σε κύρια εστία ανάπτυξης. Το συγκριτικό αυτό πλεονέκτημα δεν αξιοποιείται ικανοποιητικά σήμερα, καθώς ο μέσος όρος επισκεπτών είναι πολύ χαμηλός και οι επισκέπτες εκτός Ελλήνων είναι ελάχιστοι.

3.7.5 Προϊόντα της περιοχής

Η περιοχή εμφανίζει ιδιαίτερη δυναμική στην παραγωγή και εμπορία αγροτικών προϊόντων. Συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής αποτελούν το υψηλό ποσοστό βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, καθώς και ο μεγάλος αριθμός προϊόντων ονομασίας προέλευσης και γεωγραφικής ένδειξης.

Τα δυναμικότερα προϊόντα στο Νομό Τρικάλων είναι τα εξής:

Γαλακτοκομικά προϊόντα: Είναι το δυναμικότερο προϊόν της περιοχής με τις μονάδες παραγωγής γαλακτοκομικών προϊόντων να αποτελούν σημαντικό κομμάτι της τοπικής οικονομίας. Άλλα είδη γαλακτοκομικών προϊόντων της περιοχής πολλά από τα οποία αποτελούν ταυτόχρονα και ΠΟΠ ή ΠΓΕ είναι: ανεβατό, μανούρι, κασέρι, μπάτζιος, κεφαλογραβιέρα, μετσοβόνα, γιαούρτη, μυζήθρα, ανθότυρο.

Κτηνοτροφικά προϊόντα: Το σημαντικότερο είναι το αιγοπρόβειο κρέας ενώ σημαντική είναι η παραγωγή χοιρινού και μοσχαρίσιου κρέατος. Χαρακτηριστικό παραδοσιακό προϊόν αποτελούν τα χωριάτικα λουκάνικα.

Οπωροκηπευτικά: Από τα παραγόμενα είδη σημαντικότερα είναι οι πατάτες και τομάτες.

Αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά: Σε όλη σχεδόν την περιοχή παρέμβασης υπάρχει μεγάλη ποικιλία αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών. Τα σημαντικότερα είναι το τσάι, η ρίγανη αλλά και μεγάλος αριθμός βοτάνων ιδιαίτερα στο Βουνό «Κόζιακας» του Νομού Τρικάλων.

3.7.6 Κοινωνική κατάσταση

Ο πληθυσμός της περιοχής, το 2001, ανερχόταν σε 38.965 κάτοικους, ποσοστό 27,9% του συνολικού πληθυσμού του Νομού Τρικάλων και το 5,3% της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Ο πληθυσμός της περιοχής ακολούθησε φθίνουσα πορεία. Η πυκνότητα του πληθυσμού ήταν 14,6 άτομα/km², πολύ μικρότερη από την αυτήν του Νομού (41,2). Σχετικά με τη διάρθρωση του πληθυσμού, 18,3% του πληθυσμού άνηκε στην ομάδα ηλικιών 0-15 ετών, ενώ 65,6% στις ηλικίες 15-65 ετών. Το ποσοστό ανεργίας στην περιοχή ήταν υψηλό και κυμαινόταν σε 6,8%. Η οικονομική ζωή της περιοχής στηρίζεται κυρίως στον πρωτογενή (50,37% των απασχολούμενων) και στον τριτογενή τομέα

παραγωγής, ιδιαίτερα στον τουρισμό (29,80% των απασχολουμένων). Στον δευτερογενή τομέα, το ποσοστό απασχόλησης ανέρχεται σε 19,82%.

3.7.7 Κοινωνικοί τοπικοί παράγοντες

Η σύνθεση της Αναπτυξιακής Σύμπραξης «ΟΡΕΙΝΗ ΣΥΜΠΡΑΞΗ» σχεδιάστηκε με γνώμονα την αντιπροσωπευτική εκπροσώπηση των τοπικών κοινωνικών παραγόντων. Ειδικότερα, εμπλέκονται και δραστηριοποιούνται δεκατέσσερις (14) φορείς που διασφαλίζουν την ευστοχία στη διάγνωση των προβλημάτων και των αναγκών, καθώς και στην υλοποίηση των δράσεων και έχουν άμεση ωφέλεια από την επίτευξη των στόχων και ουσιαστικά εμπλέκουν, ενεργά, όλους τους ενδιαφερόμενους.

Σύμφωνα με το θεματικό πεδίο του έργου, το εταιρικό σχήμα/ σύμπραξη που συγκροτήθηκε περιλαμβάνει αντιπροσωπευτική ομάδα φορέων που σχετίζονται με το συγκεκριμένο αντικείμενο. Αυτοί κυρίως είναι Αναπτυξιακές Εταιρείες (οργανισμοί της τοπικής αυτοδιοίκησης), Δημόσιοι Οργανισμοί - Περιφερειακές Διοικήσεις, Ερευνητικοί Οργανισμοί με εξειδίκευση στον αγροτικό χώρο, Εταιρείες Συμβούλων επιχειρήσεων και φορείς κατάρτισης.

Η Α.Σ. αποτελείται από φορείς που γνωρίζουν σε σημαντικό βαθμό το επιχειρηματικό περιβάλλον της Περιοχής της Πίνδου καθώς λόγω του καταστατικού τους σκοπού δραστηριοποιούνται με γνώμονα την ανάπτυξη της. Επίσης, διαθέτουν την απαιτούμενη εμπειρία ώστε να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της υλοποίησης των Δράσεων του Έργου. Ειδικότερα, οι φορείς που συμμετείχαν στην Αναπτυξιακή Σύμπραξη διέθεταν σημαντική εμπειρία σε έργα της Β΄ Προγραμματικής περιόδου, μέσω των οποίων είχαν συστήσει και λειτουργήσει μηχανισμούς προώθησης της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας. Η κατανομή των εταίρων της Α.Σ. ανά κατηγορία που ανήκει ο κάθε εταίρος, είναι η ακόλουθη:

Κατηγορία Εταίρων της Αναπτυξιακής Σύμπραξης Α.Σ «ΟΡΕΙΝΗ ΣΥΜΠΡΑΞΗ»	Στοιχεία Φορέων της Α.Σ
Αναπτυξιακές Εταιρείες	<ol style="list-style-type: none"> 1. Αναπτυξιακή Εταιρεία Νομού Γρεβενών Α.Ε. 2. Ήπειρος Α.Ε. 3. Αναπτυξιακή Εταιρεία Νομού Καστοριάς Α.Ε. 4. Αναπτυξιακή Καρδίτσας Α.Ε. 5. Κέντρο Ανάπτυξης Καλαμπάκας -Πύλης Α.Ε.

	6. Πίνδος Κέντρο Στρατηγικού Σχεδιασμού Α.Μ.Κ.
Δημόσιοι Φορείς Περιφερειακής Εμβέλειας	1. Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας 2. Περιφέρεια Ηπείρου
Ερευνητικοί Οργανισμοί	1. ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε. Ινστιτούτο Ορεινής Αγροτικής Οικονομίας 2. Α.Π.Θ. Τμήμα Κτηνιατρικής - Εργαστήριο Μικροβιολογίας και Λοιμωδών Νοσημάτων
Εταιρείες Συμβούλων Επιχειρήσεων	1. PLANET Α.Ε 2. ΔΙΑΛΟΓΟΣ Ε.Π.Ε.
Φορείς Κατάρτισης	1. Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης Νομού Γρεβενών Α.Μ.Κ
Ιδιωτικές Επιχειρήσεις	1. Κουρέλλας Α.Ε

3.7.8 Οι γενικοί στόχοι του προγράμματος

- ⊕ Η βελτίωση της απασχολησιμότητας μέσα από τη διευκόλυνση της πρόσβασης και επιστροφής στην αγορά εργασίας των ομάδων που υφίστανται διακρίσεις την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας σε σχέση με την αγορά της εργασίας
- ⊕ Η ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος μέσα από τη βελτίωση της πρόσβασης στη διαδικασία δημιουργίας μιας επιχείρησης την ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας
- ⊕ Η ενθάρρυνση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και των απασχολουμένων μέσα από την προώθηση της δια βίου μάθησης και των εργασιακών πρακτικών ενσωμάτωσης και την υποστήριξη της προσαρμοστικότητας των εταιρειών και των εργαζομένων
- ⊕ Η ενίσχυση των πολιτικών ίσων ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες μέσα από τον συνδυασμό οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής την ενθάρρυνση της κατάργησης του επαγγελματικού διαχωρισμού
- ⊕ Η υποστήριξη της κοινωνικής & επαγγελματικής ένταξης των αιτούντων άσυλο

Οι άμεσα επωφελούμενοι από το πρόγραμμα είναι οι ομάδες που βιώνουν τη διάκριση, την ανισότητα ή / και τον αποκλεισμό από την αγορά εργασίας.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι άμεσα επωφελούμενες ομάδες μπορούν να αποτελούν οι νέοι, οι γυναίκες, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, οι απασχολούμενοι με ελλιπή εκπαίδευση, οι παλιννοστούντες, οι μετανάστες, οι πρόσφυγες, οι φυλακισμένοι, οι αποφυλακισμένοι, οι ανήλικοι παραβάτες, οι τσιγγάνοι, οι Πομάκοι, τα απεξαρτημένα άτομα.

Μια νέα ομάδα - στόχος είναι οι υπήκοοι τρίτης χώρας ή απάτριδες που έχουν υποβάλει αίτηση χορήγησης ασύλου και οι οποίοι θα επωφεληθούν της Πρωτοβουλίας για όσο διάστημα εκκρεμεί η εξέταση των αιτήσεων τους και έως την ολοκλήρωση του προγράμματος κατάρτισης στο οποίο έχουν ενταχθεί.

3.7.9 Οι δράσεις του έργου και σε ποιους απευθύνονται

Οι δράσεις του προγράμματος που αφορούν το Νομό Τρικάλων και υλοποιούνται από το Κέντρο Ανάπτυξης Καλαμπάκας Πύλης είναι οι παρακάτω:

- Δημιουργία έντυπου ενημερωτικού υλικού.
- Οργάνωση και λειτουργία δικτύου εθελοντών αποτελούμενου από άτομα δομών και φορέων που υποστηρίζουν ή μπορούν να στηρίξουν τους αγρότες -κατοίκους των ορεινών περιοχών της Πίνδου- σε θέματα επιχειρηματικότητας.
- Εκπόνηση της Μελέτης με τίτλο: «Μελέτη αξιολόγησης υφιστάμενων δομών υποστήριξης της αγροτικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας στο Νομό Τρικάλων».
- Οργάνωση και λειτουργία κυψέλης Καλαμπάκας στα γραφεία του ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π. Α.Ε. (και καθιέρωσή της ως μόνιμης δομής) με σκοπό την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των κατοίκων της ορεινής Πίνδου του Νομού Τρικάλων σχετικά με τις δυνατότητες και τις προοπτικές ανάπτυξης επιχειρηματικότητας στον τομέα παραγωγής βιολογικών προϊόντων ή προϊόντων με προδιαγραφές ποιότητας.
- Οργάνωση και λειτουργία συμβουλευτικής (mentoring) για την υποστήριξη της κυψέλης αγροτικής επιχειρηματικότητας.
- Εκπόνηση της Μελέτης με τίτλο: «Μελέτη καταγραφής υφιστάμενης κατάστασης στην περιοχή παρέμβασης».
- Διακρατική συνεργασία για την ανταλλαγή τεχνογνωσίας - εμπειριών και τη διάδοση καλών πρακτικών στον τομέα της αγροτικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας.

Οι δράσεις απευθύνονται ισότιμα σε όλους τους κατοίκους και η **ισότητα των ευκαιριών** για άνδρες και γυναίκες ενσωματώνεται οριζόντια χωρίς να γίνεται ιδιαίτερη αναφορά διάκριση σε φύλο ή ηλικία. Μεθοδολογικά όμως, η Αναπτυξιακή Σύμπραξη θα απευθυνθεί κατά προτεραιότητα στους νέους και τις γυναίκες για τους εξής λόγους:

- ❖ Οι νεότεροι κάτοικοι των απομακρυσμένων περιοχών είναι κατά κανόνα πιο δεκτικοί σε νεωτερισμούς και έχουν συνήθως το «λόγο» και την «ιδέα» για βελτίωση της οικονομικής και εργασιακής τους κατάστασης.

Λόγω της απομόνωσης, αισθάνονται πιο έντονα την ανάγκη έκφρασης της δημιουργικότητάς τους και είναι πιο «έτοιμοι» να αναλάβουν πρωτοβουλίες και ρίσκα για το «μέλλον» που τους αφορά περισσότερο από τους γονείς τους.

- ❖ Ο απώτερος αναπτυξιακός στόχος του Έργου, η παραμονή των κατοίκων στις ορεινές περιοχές της Πίνδου δεν θα μπορεί να επιτευχθεί αν οι δράσεις αφορούν μόνο στο ένα φύλο. Η ισόρροπη ανάπτυξη των περιοχών προαπαιτεί και την ισόρροπη παραμονή και των δύο φύλων.
- ❖ Η συμμετοχή των γυναικών είτε ως επιχειρηματιών είτε ως απασχολούμενων στις αγροτικές μικροεπιχειρήσεις που παράγουν με παραδοσιακούς τρόπους ήταν και είναι μεγαλύτερη από αυτή των ανδρών. Το ίδιο ισχύει και για την παραγωγή προϊόντων ποιότητας στα οποία η συντήρηση και η συσκευασία παίζουν κυρίαρχο ρόλο. Οι βασικοί λόγοι είναι ότι οι μέθοδοι αυτοί απαιτούν συστηματικότητα και προσοχή και όχι δύναμη.
- ❖ Επιπλέον, η αρχή της ισότητας ανδρών και γυναικών ενσωματώνεται στην εκπροσώπηση και συμμετοχή στα όργανα της Αναπτυξιακής Σύμπραξης και στο μόνιμο επιστημονικό προσωπικό και στελέχη που θα απασχοληθούν στις δράσεις του έργου.

3.7.10 Έργα του προγράμματος Equal στο Νομό Τρικάλων

– Έργο β΄ κύκλου Equal Αναπτυξιακή Σύμπραξη “Δίκτυο ΗΦΑΙΣΤΟΣ”

Τίτλος Έργου: “Ολοκληρωμένο διαπεριφερειακό δίκτυο συμβουλευτικής και προώθησης της απασχόλησης των ατόμων με ειδικές ανάγκες”

ΟΜΑΔΑ ΣΤΟΧΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ Α.Σ.:	Αποτελούν οι ομάδες που βιώνουν διακρίσεις και βρίσκονται σε μειονεκτική θέση στην αγορά εργασίας, κύρια τα άτομα με ειδικές ανάγκες.
ΧΩΡΕΣ ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ:	Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Ιρλανδία
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ I & II:	Ενέργεια I 36.600,00 € Ενέργεια II 1.061.400,00 €
ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΕΤΑΙΡΟΣ:	Δημοτική Επιχείρηση Κοινωνικής Ανάπτυξης Δ.Ε.Κ.Α Τρικάλων

ΑΡΜΟΔΙΟ ΠΡΟΣΩΠΟ:	Ιωάννης Σιακαβάρας
------------------	--------------------

■ ΔΟΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΥΜΠΡΑΞΗΣ:

- Δημοτική Επιχείρηση Κοινωνικής Ανάπτυξης Τρικάλων (ΔΕΚΑ) - Αμιγής Δημοτική Επιχείρηση
- ΚΕΚ Δυναμική - Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης
- Αναπτυξιακή Καρδίτσας (ΑΝΚΑ) Α.Ε. - Ανώνυμη Εταιρεία
- Δημοτική Επιχείρηση Τουρισμού-Πολιτισμού (ΔΕΤΠΟΛ) - Δημοτική Επιχείρηση
- Ομοσπονδία Εμπορικών Συλλόγων - Ομοσπονδία
- Πανθεσσαλικός Σύλλογος Ανάπηρων Πολιτών - Σύλλογος
- Αναπτυξιακή Εταιρεία Μαγνησίας (ΑΝΕΜ) - Αναπτυξιακή Εταιρεία
- Δημοτική Επιχείρηση Κοινωνικής Παρέμβασης Δήμου Λαμιέων (ΔΕ.ΚΟΙ.ΠΑ.Λ.) - Δημοτική Επιχείρηση
- Δημοτική Επιχείρηση Υποστήριξης Πρωτοβουλιών Δήμου Γρεβενών - Αμιγής Δημοτική Επιχείρηση
- Αναπτυξιακή Δημοτική Επιχείρηση Πρέβεζας, Νικόπολης - Αμιγής Δημοτική Επιχείρηση
- Πολυδύναμο Κέντρο Κοινωνικής Παρέμβασης Ν. Κυκλάδων - Εταιρία των Ο.Τ.Α.
- ΤΕΙ ΛΑΡΙΣΑΣ - Τριτοβάθμιο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα

■ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ:

Το **κεντρικό πρόβλημα** που θα αντιμετωπιστεί μέσω της δράσης της Α.Σ. είναι ο κοινωνικός αποκλεισμός και η αδυναμία πρόσβασης στην αγορά εργασίας των ευαίσθητων κοινωνικά ομάδων, κύρια των ΑΜΕΑ, εξαιτίας της έλλειψης εξειδικευμένων μηχανισμών που μπορούν να παρέχουν ουσιαστική βοήθεια σε προσωπικό επίπεδο και παράλληλα να τονώνουν ψυχολογικά και να μετριάζουν προκαταλήψεις ή αρνητικές συμπεριφορές απέναντι στην κοινωνική και επαγγελματική ενσωμάτωση των ατόμων αυτών.

Κύριος **στόχος** του προγράμματος είναι η λειτουργία και η δικτύωση μέσω της ανάπτυξης της Γνωσιακής Πύλης οκτώ δομών (στους Νομούς δράσης της Α.Σ.) συμβουλευτικής και προώθησης της απασχόλησης των ειδικών κοινωνικών ομάδων και η θέσπιση ενός κοινού ποιοτικού και πιστοποιημένου συστήματος παροχής υπηρεσιών των δομών αυτών.

■ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΟΥ ΈΡΓΟΥ:

Η **διακρατική** συνεργασία αποτελεί ένα ιδανικό εργαλείο για την επίτευξη της καινοτομίας του έργου, καθώς ενθαρρύνει τη σύμπραξη δυνάμεων από διαφορετικές χώρες για την αντιμετώπιση των κοινών προβλημάτων σχετικά με τον κοινωνικό και επαγγελματικό αποκλεισμό των ευαίσθητων ομάδων και των ΑΜΕΑ.

Μέσω της διακρατικότητας το συγκεκριμένο έργο θα προσπαθήσει να αναπτύξει και να πειραματιστεί με νέους τρόπους καταπολέμησης των διακρίσεων και των ανισοτήτων στον τομέα της απασχόλησης. Οφέλη από την διακρατική συνεργασία θα προκύψουν από την ανταλλαγή πληροφοριών, εμπειριών, στελεχών και επωφελοόμενων, από την αμφίδρομη μεταφορά τεχνογνωσίας, την προώθηση κοινών ενεργητικών πολιτικών αύξησης της απασχόλησης, τον κοινό σχεδιασμό παρεμβάσεων, τις επισκέψεις σε αντίστοιχες δομές Υποστήριξης της Απασχόλησης του εξωτερικού, τη συμμετοχή σε διακρατικές συναντήσεις και τη δημιουργία κοινού δικτυακού τόπου (web site).

■ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ :

- Σχεδιασμός και ανάπτυξη Γνωσιακής Πύλης για την προώθηση των ΑΜΕΑ στην απασχόληση και δημιουργία υλικού λειτουργίας για το χειρισμό της Γνωσιακής Πύλης
- Λειτουργία και διαχείριση της Γνωσιακής Πύλης
- Έρευνα- καταγραφή των υπηρεσιών και δομών Συμβουλευτικής και προώθησης της απασχόλησης των ΑμεΑ και άλλων μειονεκτούντων κοινωνικών ομάδων, καθώς και των ιδιαίτερων αναγκών των ατόμων αυτών.
- Σχεδιασμός και ανάπτυξη εργαλείων αυτοδιάγνωσης και αυτουποστήριξης ανέργων και νεοπροσληφθέντων ΑΜΕΑ
- Σχεδιασμός και ανάπτυξη εργαλείων για επιχειρήσεις με στόχο την ανάλυση θέσεων εργασίας, την επιλογή προσωπικού, τη συμβουλευτική για την ενσωμάτωση νεοπροσληφθέντων και την αποφυγή διακρίσεων
- Πιστοποίηση κατά ISO υπηρεσιών Υποστήριξης της Απασχόλησης φορέων προώθησης της απασχόλησης της Α.Σ.
- Δημιουργία εκπαιδευτικού πακέτου για την τηλεκπαίδευση των στελεχών Συμβουλευτικής Δομών και φορέων προώθησης απασχόλησης.
- Έρευνα αγοράς για την επιλογή των επαγγελματιών που έχουν ζήτηση και ανταποκρίνονται στις δεξιότητες/ ικανότητες/ ιδιαίτερες ανάγκες των ΑΜΕΑ
- Λειτουργία δικτύου δομών Υποστήριξης της Απασχόλησης
- Τροφодότηση της Γνωσιακής Πύλης με θέματα που αφορούν στην προώθηση της απασχόλησης των ΑΜΕΑ
- Τηλεκπαίδευση των στελεχών προώθησης της Απασχόλησης των συμμετεχόντων Φορέων- Εταίρων
- Κατάρτιση ΑΜΕΑ σε επιλεγμένα αντικείμενα
- Δικτύωση εργοδοτών, οργανισμών κατάρτισης και των υπηρεσιών υποστήριξης της απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο με στόχο την προώθηση των ΑΜΕΑ στην αγορά εργασίας
- Εγκατάσταση του απαιτούμενου εξοπλισμού για την δικτύωση των συμμετεχόντων φορέων
- Παραγωγή περιοδικού ειδικού εντύπου ενημέρωσης σε θέματα προώθησης των ΑΜΕΑ στην αγορά εργασίας
- Προώθηση τηλεοπτικών εκπομπών και διαφημιστικών TV spots

- Διοργάνωση ενημερωτικών ημερίδων ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης και των επαγγελματικών φορέων
- Αξιολόγηση
- Διακρατικότητα
- Συντονισμός και Διαχείριση Έργου

■ ΙΣΟΤΗΤΑ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ:

Τα θέματα **ισότητας** αποτελούν ενδογενή συστατικά στοιχεία του προγραμματισμού του Έργου, δηλαδή από την αρχική ανάλυση, σχεδιασμό και τη διαμόρφωση στρατηγικής έως την τελική αξιολόγηση, και ενσωματώνονται στο σχεδιασμό και εφαρμογή του Μέτρου 1.1.1 και των προτεραιοτήτων του Υποπρογράμματος 1 της Κ.Π. EQUAL.

Η προβληματική της ισότητας των ευκαιριών είναι αποτυπωμένη στο Έργο. Αυτό προκύπτει κύρια από τη δόμηση και τη διάρθρωσή του. Πράγματι, η γεωγραφική πλατφόρμα του Έργου, στηρίζεται πάνω σε μια "συμμαχία" – συνεργασία Φορέων-εταίρων, πάνω σε μία εταιρική "κατασκευή", γύρω από ένα κοινό στόχο.

Η ισότητα των ευκαιριών θα διασφαλισθεί μέσα από:

- τις συναντήσεις των Εταίρων
- την δημιουργία ενός δικτύου, στο οποίο θα συμμετέχουν ισότιμα οι Εταίροι
- την ανταλλαγή πρακτικών και εμπειρίας

Το Έργο αποδεδειγμένα οδηγεί στη μείωση των ανισοτήτων ανάμεσα σε άνδρες, γυναίκες, ΑΜΕΑ, προσφέροντας ίσες ευκαιρίες σε όλους.

– Έργο β' κύκλου Equal

Τίτλος έργου: Δίκτυο δομών ενθάρρυνσης επιχειρηματικότητας νέων αγροτών / αγροτισσών και νέων / νεανίδων της υπαίθρου.

Περιγραφή του έργου: Το κεντρικό πρόβλημα που η Αναπτυξιακή Σύμπραξη «ΓΕΝΕΣΙΣ» επιδιώκει να αντιμετωπίσει με την υλοποίηση του έργου αφορά στην δημιουργία δικτύου νέων αγροτών και αγροτισσών καθώς και νέων – νεανίδων της υπαίθρου για τη βελτίωση της επιχειρηματικότητάς και την δυνατότητα να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της ανταγωνιστικότητας του αγροδιατροφικού τομέα, που βρίσκεται, με βάση τις εξελίξεις στην Κοινή Αγροτική Πολιτική, σε μια εξαιρετικά κρίσιμη καμπή πανευρωπαϊκά. Ο βασικός σκοπός της πρότασης αφορά στην ανάπτυξη υπηρεσιών και συστημάτων πληροφόρησης, ενημέρωσης, συμβουλευτικής στήριξης και παρακολούθησης της επιχειρηματικότητας νέων και νεανίδων της υπαίθρου και ειδικότερα νέων αγροτών και αγροτισσών.

3.8 Η Εγνατία οδός στο Νομό Τρικάλων

ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ ΚΑΙ ΚΑΘΕΤΟΙ ΑΞΟΝΕΣ-ΠΡΟΟΔΟΣ ΕΡΓΟΥ ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2007

(Πηγή: www.egnatia.gr)

Το τμήμα Παναγία- Γρεβενά είναι συνέχεια του τμήματος Εγνατία της Ηπείρου και είναι κλειστός αυτοκινητόδρομος με τετράριχη διατομή πλάτους 24,5 μ. με δύο λωρίδες κυκλοφορίας και μία λωρίδα έκτακτης ανάγκης (ΛΕΑ) ανά κλάδο κυκλοφορίας με κεντρική διαχωριστική νησίδα.. Το όλο τμήμα αποτελείται από τέσσερα τμήματα με τις αντίστοιχες συμβάσεις και είναι συνολικού μήκους 24.500 μέτρων.

(Πηγή : www.fatsimare.gr)

- I. 1^ο τμήμα Παναγία –Γρεβενών από Α/Κ Παναγία έως Χ.Θ. 6+300 μ. με δύο σήραγγες: Παναγιάς 2.618 μ., Σύρτου 1507 μ., και δύο γέφυρες ΑΚ Παναγιάς 337μ. και Γ2 (δίδυμοι) 345 μ. και μέγιστο ύψος 58μ.
- II. 2^ο τμήμα από Χ.Θ. 6.300/16.300 με 4 σήραγγες: Αγίας Παρασκευής 441μ., Αγναντερού 666μ., Πριονιών 722μ., Βελανιδιών 662μ., και 2 γέφυρες Γ3 1=216μ., Γ2 1=290μ.
- III. 3^ο τμήμα από Χ.Θ. 16.300/16.300 με 5 σήραγγες (Νίκα-Λαγκαδιών-Ξίγκρα-Κοίλωμα-Καρατζά, συνολικού μήκους 2.838 μέτρα) και 4 γέφυρες (Γ3 200,35μ.- Γ4 150μ., -Γ6 158μ. και Γ1 δίδυμη Βενετικού) L =636.20μ.
- IV. 4^ο τμήμα από Χ.Θ. 24.500- Α/Κ Γρεβενών Σήραγγα Βενετικού (L=664,0 μ.) και δύο γέφυρες (Γ2 L426,0 μ. και Γ3 L326μ.)

Το τμήμα αυτό της Εγνατίας οδού, Παναγιά - Γρεβενά έχει μήκος περίπου 37 χλμ.

Πρόκειται για ένα από τα δυσχερέστερα από τεχνική άποψη τμήματα της Εγνατίας με μεγάλο αριθμό σηράγγων και γεφυρών. Στο τμήμα αυτό η χάραξη διασχίζει τον ορεινό όγκο της Πίνδου διατρέχοντας περιοχές χλωρίδας και πανίδας ιδιαίτερης περιβαλλοντικής ευαισθησίας, με σημαντικότερη τον οικότοπο της καφέ αρκούδας.

Η Εταιρεία ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ Α.Ε. σε συνεργασία με τις περιβαλλοντικές οργανώσεις (Αρκτούρος, κλπ) και με τη συμβολή ξένων εμπειρογνομόνων, επέλεξε και υλοποιεί χάραξη που περιλαμβάνει δίδυμες σήραγγες συνολικού μήκους πλέον των 10,5 χλμ. και μεγάλες γέφυρες διπλού κλάδου συνολικού μήκους άνω των 1,5 χλμ. περίπου, προκειμένου να υλοποιηθούν στο μέγιστο βαθμό οι περιβαλλοντικές απαιτήσεις και να

μειωθούν οι επιπτώσεις στην περιοχή του οικότοπου της καφέ αρκούδας.

Η κατασκευή του έργου αυτού είναι εξαιρετικά κρίσιμη για την ολοκλήρωση και την λειτουργία του αυτοκινητοδρόμου της Εγνατίας ως αδιάσπαστο σύνολο. Η σύνδεση Δυτικής Μακεδονίας και Ηπείρου και η αξιοποίηση των ήδη κατασκευασμένων τμημάτων, θα γίνει εφικτή μόνο εάν κατασκευασθεί και το τμήμα Παναγιά – Γρεβενά. Η κρισιμότητα του έργου αναγνωρίστηκε και για το λόγο αυτό εξασφαλίστηκαν το 2004 πόροι από το αποθεματικό του Γ' ΚΠΣ και ξεκίνησαν οι διαδικασίες υλοποίησής του.

Οι 4 κύριες εργολαβίες κατασκευής του τμήματος υπογράφηκαν το διάστημα Απρίλιο-Μάιο 2005 με το συνολικό συμβατικό αντικείμενο να ανέρχεται σε 387,8 εκ € και σήμερα βρίσκονται στο στάδιο της υλοποίησης με στόχο την ολοκλήρωση της κατασκευής του έργου μέσα στα πλαίσια του Γ' ΚΠΣ. Ήδη έχει ολοκληρωθεί και παραδόθηκε στην κυκλοφορία τμήμα μήκους 6 χλμ. από Α/Κ Βενέτικου έως Δυτικό Α/Κ Γρεβενών.

3.8.1 Η επίδραση της Εγνατίας οδού στην τουριστική ανάπτυξη του Νομού Τρικάλων

Η Ζώνη Επιρροής της Εγνατίας Οδού περιλαμβάνει τις 5 Περιφέρειες (Ηπειρος, Δυτική Μακεδονία, Κεντρική Μακεδονία, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και Θεσσαλία) και τους 24 Νομούς αυτών των Περιφερειών. Τα πρωτογενή στοιχεία προέρχονται από την ΕΣΥΕ έτσι όπως διατίθεντο τον Ιούλιο του 2006. Παρουσιάζονται στοιχεία σχετικά με :

- τις αφίξεις και τις διανυκτερεύσεις στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα
- το ξενοδοχειακό δυναμικό
- την κίνηση των επισκεπτών σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται ακολουθούν τις κατηγορίες δεδομένων που καταγράφει η ΕΣΥΕ. Ωστόσο επισημαίνεται πως σε ορισμένες κατηγορίες όπως οι αφίξεις αλλοδαπών και οι αφίξεις- διανυκτερεύσεις σε τουριστικά καταλύματα, τα στοιχεία δεν περιλαμβάνουν μόνον την τουριστική κίνηση αλλά τα αντίστοιχα σύνολα, χωρίς να αναλύονται περαιτέρω κατά λόγο μετακίνησης ή επίσκεψης.

- Αφίξεις και διανυκτερεύσεις στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα

Εξετάζοντας τις αφίξεις και τις διανυκτερεύσεις στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα παρατηρούμε ότι η Ζώνη των Περιφερειών διέλευσης της Εγνατίας Οδού καλύπτει περίπου το 25% των αφίξεων και το 16% των διανυκτερεύσεων του συνόλου Χώρας με κύριους πόλους τους Νομούς Θεσσαλονίκης, Χαλκιδικής, Μαγνησίας, Καβάλας και Πιερίας.

Αφίξεις στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα της Ζώνης Επιρροής της Εγνατίας Οδού (2002-2005)						
	2002	2003	2004	2005	Μέσος όρος 2002-2005	Μεταβολή 2002-2005
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	12.392.044	12.499.809	12.131.583	13.412.596	12.609.008	8,24%
ΖΩΝΗ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΕΟ	2.964.820	3.093.982	2.977.012	3.476.492	3.128.077	17,26%
ΤΡΙΚΑΛΑ	208.767	202.907	169.805	234.284	203.941	12,22%

(Πηγή: <http://observatory.egnatia.gr>)

*Οι πίνακες αφίξεων και διανυκτερεύσεων σε τουριστικά καταλύματα αναφέρονται τόσο σε ξενοδοχεία, όσο και στα campings. Επομένως, τόσο οι αφίξεις όσο και οι διανυκτερεύσεις συμπεριλαμβάνουν επισκέπτες για εμπορικούς ή επιχειρηματικούς σκοπούς.

Σε ότι αφορά τις αφίξεις η Περιφέρεια Θεσσαλίας αντιπροσωπεύει τι 23.1% των αφίξεων στη Ζώνη και το 5.7% της Χώρας.

Διανυκτερεύσεις στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα της Ζώνης Επιρροής της Εγνατίας Οδού (2000-2005)								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Μέσος Όρος	Συνολική μεταβολή 2000-2005
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	62.186.313	56.268.216	54.466.309	54.502.104	52.554.021	55.264.093	55.873.509	-11,13%
ΖΩΝΗ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΕΟ	10.298.294	9.087.836	8.092.912	8.324.887	8.550.566	9.853.490	9.034.664	-4,32%
ΤΡΙΚΑΛΑ	287.100	264.106	272.701	277.214	231.393	318.700	275.202	11,01%

(Πηγή: <http://observatory.egnatia.gr>)

(Πηγή: <http://observatory.egnatia.gr>)

- Ξενοδοχειακό δυναμικό
Στον τομέα του ξενοδοχειακού δυναμικού, η Ζώνη Επιρροής της Εγνατίας Οδού κατέχει ποσοστό 26% του συνόλου της Χώρας το έτος 2005.

Τουριστικά καταλύματα * 1996-2005										
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Σύνολο χώρας	8.252	8.185	8.281	8.512	8.692	8.684	8.666	9.022	9.230	9.377
Ζώνη Επιρροής ΕΟ	1.747	1.784	1.897	2.003	2.105	2.102	2.229	2.355	2.451	2.506
Τρίκαλα	52	54	55	56	64	64	66	69	72	75

* Ξενοδοχεία, ομοειδή καταλύματα, campings , ΠΗΓΗ ΕΣΥΕ., 07/2006

Όσον αφορά τα ποσοστά πληρότητας η Ζώνη εμφανίζει χαμηλότερα ποσοστά σε σύγκριση με το σύνολο Χώρας (μέση πληρότητα το διάστημα 2000-2005 :44% έναντι 61% της Χώρας). Σε επίπεδο Περιφερειών η Περιφέρεια Θεσσαλίας έρχεται δεύτερη μετά την Κεντρική Μακεδονία με ποσοστό πληρότητας 43,3%.

Οι περισσότεροι από Νομούς της Ζώνης, παρουσιάζουν φθίνοντα ρυθμό μεταβολής της πληρότητας. Ο Νομός Τρικάλων μαζί με τους Νομούς Πιερίας, Κιλκίς και Ξάνθης παρουσιάζουν αύξηση του μέσου ετήσιου ρυθμού μεταβολής ποσοστού πληρότητας με ποσοστά μέχρι 2% ετησίως.

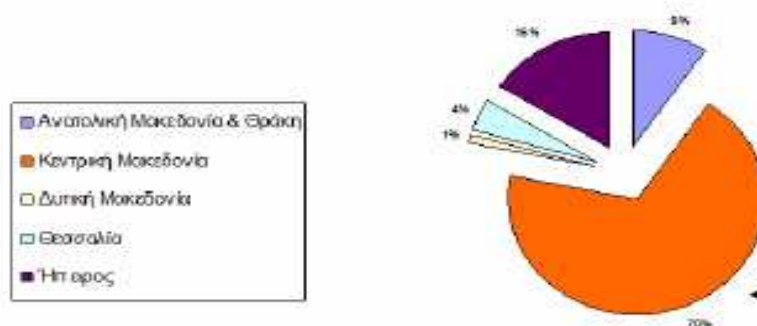
Θετική φαίνεται είναι η εξέλιξη του τελευταίου εξεταζόμενου έτους (2005) οπότε παρατηρείται άνοδος της πληρότητας σε πολλούς Νομούς της Ζώνης. Συγκεκριμένα το 2005 15 στους 24 Νομούς της Ζώνης, παρουσίασαν αύξηση στην πληρότητα των τουριστικών καταλυμάτων με μέσο όρο 8,3%. Ο Νομός Τρικάλων βρίσκεται ανάμεσα στους 5 Νομούς με τη μεγαλύτερη αύξηση.

Πληρότητα τουριστικών καταλυμάτων (%) 2000-2005							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Μέσος Όρος
Σύνολο Χώρας	64,83%	63,37%	61,81%	60,71%	55,59%	58,57%	60,81%
Ζώνη Επιρροής ΕΟ	48,03%	46,97%	44,40%	43,48%	38,71%	40,69%	43,71%
Τρίκαλα	35,69%	36,19%	33,77%	34,79%	28,63%	36,17%	34,21%

(Πηγή: <http://observatory.egnatia.gr>)

- Εισιτήρια επισκεπτών μουσείων και αρχαιολογικών χώρων 1998-2006
 Η κίνηση των επισκεπτών στα μουσεία και στους αρχαιολογικούς χώρους της Ζώνης Επιρροής της Εγνατίας Οδού αντιπροσωπεύει κατά μέσο όρο το 6% των εισιτηρίων από αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία της Χώρας.

Συμμετοχή της κάθε Περιφέρειας (Ζώνης IV) σε αριθμό εισιτηρίων από μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους στο σύνολο των ετών 1998 - 2006

(Πηγή : <http://observatory.egnatia.gr>)

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας κατέχει τη δεύτερη θέση μετά τη Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας με μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής εισιτηρίων σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία 36%.

3.8.2 Επιπτώσεις Εγνατίας οδού στο φυσικό περιβάλλον

3.8.2. a) Διασταυρώσεις του άξονα της Εγνατίας οδού με τα επιφανειακά νερά

Ο δείκτης καταγράφει τον αριθμό και την πυκνότητα των διασταυρώσεων του άξονα (και των καθέτων αξόνων) με τα επιφανειακά νερά(λίμνες, ποτάμια κ.λπ.) ως μια ένδειξη των πιθανώς ευαίσθητων σημείων, τα οποία δυνητικά μπορούν να υποστούν ρύπανση, κατά την αποχέτευση των όμβριων υδάτων που εμπεριέχουν τις ρυπογόνες ουσίες του οδοστρώματος της οδού (π.χ. πετρελαιοειδή , βαρέα μέταλλα κ.λπ).

Ο μέσος αριθμός διασταυρώσεων του άξονα με τα επιφανειακά νερά (μόνιμες ή περιστασιακές ροές υδάτων , συλλογές υδάτων) ανέρχεται σε 0,2 ανά km οδού. Μεγαλύτερη πυκνότητα διασταυρώσεων παρατηρείται, συγκριτικά με τους υπόλοιπους Νομούς , στο Νομό Τρικάλων .

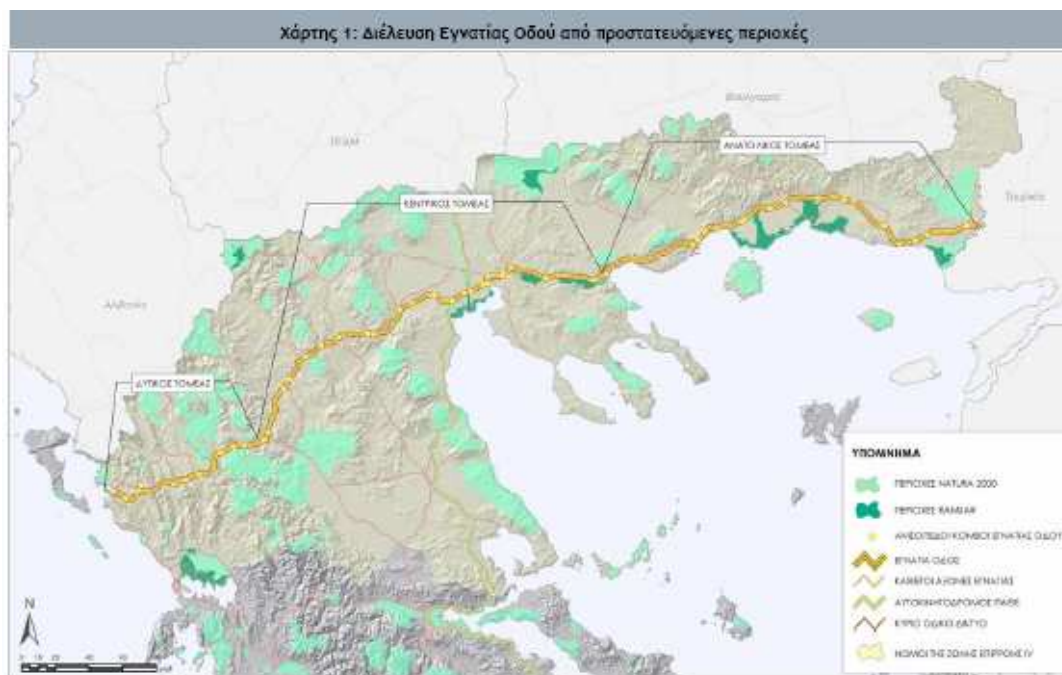
ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΔΙΑΣΤΑΥΡΩΣΕΩΝ ΜΕ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΚΑ ΝΕΡΑ									
ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	Μήκος οδικού δικτύου (m)			Διασταυρώσεις υδρογραφικού			Πυκνότητα διασταυρώσεων στο Νομό Τρικάλων (αρ.δ/ km)		
	Εθνικό δίκτυο Χωρίς Εγνατία	ΕΓΝΑΤΙΑ	Εθνικό με Εγνατία	Εθνικό δίκτυο Χωρίς Εγνατία	ΕΓΝΑΤΙΑ	Εθνικό δίκτυο με Εγνατία	Εθνικό δίκτυο Χωρίς Εγνατία	ΕΓΝΑΤΙΑ	Εθνικό με Εγνατία
	532.542,65	165.057,64	548.600,29	139	8	147	0,26	0,50	0,27

(Πηγή: Παρατηρητήριο Εγνατία οδός Α.Ε. Ιούνιος 2007. <http://observatory.egnatia.gr>)

3.8.2 b) Διέλευση Εγνατίας οδού από προστατευόμενες περιοχές

Η Ζώνη IV στην οποία εντάσσεται και η Περιφέρεια Θεσσαλίας αποτελεί μία περιοχή με μεγάλη ποικιλία φυσικών οικοσυστημάτων. Στο σύνολο της χαρακτηρίζεται από τέσσερα γεωγραφικά υποσυστήματα : τις πεδινές περιοχές, τις λοφώδεις περιοχές, τους καθαυτό ορεινούς όγκους και τις παραθαλάσσιες περιοχές. Η Περιφέρεια Θεσσαλίας παρουσιάζει πολύ υψηλή αναλογία ορεινών εκτάσεων.

Στη Ζώνη IV απαντώνται πολλές και προστατευόμενες περιοχές (περιοχές προστασίας της Σύμβασης Ramsar, καθώς και περιοχές ενταγμένες στο Δίκτυο Natura 2000).

(Πηγή: <http://observatory.egnatia.gr>)

3.8.3 Η περιβαλλοντική διαχείριση του τμήματος Παναγιά- Γρεβενά Βιότοπος της καφέ αρκούδας

Το τμήμα Παναγιά –Γρεβενά της Εγνατίας Οδού βρίσκεται στα γεωγραφικά διαμερίσματα της Δυτικής Μακεδονίας και της Θεσσαλίας, στους Νομούς Γρεβενών (το μεγαλύτερο τμήμα) και Τρικάλων (μικρό τμήμα στην αρχή της χάραξης).

Ο σχεδιασμός της Εγνατίας Οδού στο τμήμα αυτό, προβλέπει ένα μεγάλο αριθμό τεχνικών έργων(σήραγγες, γέφυρες, περάσματα άγριας πανίδας), προκειμένου να προστατευθεί ένα από τα ωραιότερα δάση της Πίνδου, καθώς και οι περιοχές ενδιαίτησης σπάνιων ειδών πανίδας όπως π.χ. η καφέ αρκούδα, ο λύκος, το ζαρκάδι κ.λπ. Έτσι:

- Διασφαλίζεται η απρόσκοπτη αναζήτηση και εύρεση τροφής, η αναπαραγωγή και η ελαχιστοποίηση της βίαιης θανάτωσης των ειδών.
- Αποτρέπεται η διάχυση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων που προκαλεί η κατασκευή και λειτουργία ενός αυτοκινητοδρόμου.
- Εξασφαλίζεται νέα οικολογική ισορροπία στην περιοχή

Προκειμένου να διαπιστωθεί η λειτουργικότητα των προτεινόμενων μέτρων η Εγνατία Οδός Α.Ε σε συνεργασία με οικολογικές οργανώσεις (Αρκτούρος , Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία) και πανεπιστημιακούς φορείς (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας), συνέταξε ειδικό πρόγραμμα παρακολούθησης και αξιολόγησης των επιπτώσεων του έργου στα μεγάλα θηλαστικά και στα ενδιαίτηματά τους.

Οι κύριες φάσεις υλοποίησης του προγράμματος είναι οι ακόλουθες:

- Καταγραφή υφιστάμενης κατάστασης
- Παρακολούθηση κατά τη φάση κατασκευής
- Παρακολούθηση κατά τη φάση λειτουργίας

Για την υλοποίηση του προγράμματος εφαρμόζεται πληθώρα σύγχρονων τεχνικών και μεθόδων, όπως χρήση τηλεμετρίας (κολάρα GPS), θερμό-ευαίσθητων ή υπέρυθρων καμερών , εργαστηριακή ανάλυση DNA και βιοδηλωτικών δειγμάτων, ανάπτυξη Γεωγραφικού Συστήματος Πληροφοριών (ΓΣΠ) στο οποίο εισάγονται όλα τα στοιχεία που συλλέγονται από το πεδίο, στατιστική επεξεργασία των στοιχείων και ανάπτυξη μοντέλων πρόβλεψης συναρτήσεων πολλαπλών μεταβλητών.

Η συνδυασμένη εφαρμογή των παραπάνω θα βοηθήσει στην εξαγωγή συμπερασμάτων και στην εξεύρεση των καλύτερων δυνατών λύσεων για την προστασία του οικοσυστήματος της περιοχής, σε σχέση με την κατασκευή και λειτουργία του αυτοκινητόδρομου.

3.9 Κύρια έργα για την ανάπτυξη του τουρισμού στο Νομό Τρικάλων

- Εθνική οδός Λάρισας- Τρικάλων(2,8 δις)
- Περιφερειακός Δακτύλιος Τρικάλων (1,9 δις)
- Διπλή σιδηροδρομική γραμμή Δομοκού - Λάρισας, Ευαγγελισμού, Παλαιοφαρσάλων - Καλαμπάκας.
- Ως προς τις οδικές μεταφορές οι Εθνικοί Οδοί, Λάρισας – Τρικάλων, Τρικάλων - Άρτας με κατασκευή οδικής σήραγγας στη θέση Γκρόπα του Νομού Τρικάλων (1,2 δις).
- Εργασίες αποκατάστασης μνημείων στα Μετέωρα
- Αξιοποίηση δασικού πλούτου Νομού Τρικάλων (880 εκ.).
- Βελτίωση και ασφαλτόστρωση οδού: Γέφυρα Κουκουράβα - Χρυσομηλιά - Εθνική Οδός Τρικάλων-Άρτας (Λιβάδια Περτουλίου) (1 δις).
- Εθνική Οδός Ν. Μοναστηρίου - Καρδίτσας - Τρικάλων (900 εκ.).

3.10 Τα οφέλη των οδικών έργων στο νομό

Σύμφωνα με τον κ. Αθανάσιο Ντάσκα Πολιτικό Μηχανικό- Περιβαλλοντολόγο, τ. Διευθυντή Μελετών του Υπουργείου Γεωργίας <<Με την αποπεράτωση των δύο μεγάλων οδικών αρτηριών της Εγνατίας και της Ιόνιας, η προσπέλαση προς και από την Ήπειρο θα βελτιωθεί σημαντικότερα και θα δώσει έτσι τη δυνατότητα πολλαπλής ανάπτυξης των παρόδιων καθώς και των σχετικά εύκολα προσπελάσιμων (πεδινών) οικισμών και περιοχών. Τα οφέλη όμως για τις ορεινές περιοχές που βρίσκονται μακριά από τους ανωτέρω δρόμους ταχείας κυκλοφορίας θα είναι πολύ μικρότερα έως μηδαμινά.

Χαρακτηριστική είναι η ευρεία ορεινή περιοχή της νότιας Πίνδου (όρη Τζουμέρκα και Περιστέρι) μεταξύ των ποταμών Αράχθου και Αχελώου έκτασης μεγαλύτερης από 1200 τετραγωνικά χιλιόμετρα όπου υπάρχουν περισσότεροι από 50 οικισμοί πληθυσμού 100.000 περίπου ατόμων που ανήκουν διοικητικά στους Νομούς Ιωαννίνων, Άρτας και Τρικάλων και οι οποίοι παρουσιάζουν σημαντικότερες δυνατότητες ανάπτυξης (τουρισμός, αξιοποίηση φυσικών πόρων, κτηνοτροφία, χιονοδρομικές και γενικότερα ορεινές δραστηριότητες, οικοτεχνία – βιοτεχνία με προϊόντα προέλευσης κ.λπ.).

Σημειώνεται συγκεκριμένα ότι ενώ οι χρόνοι οδικής προσέγγισης της πόλης των Ιωαννίνων, της πρωτεύουσας της Ηπείρου, από Θεσσαλονίκη (Εγνατία) και Πάτρα (Ιόνια) από 5 και 3 ώρες που είναι σήμερα θα περιοριστεί με τους ανωτέρω αυτοκινητόδρομους σε 2,5 και 1,5 ώρες αντίστοιχα, σχεδόν δηλαδή στο μισό των σημερινών, οι αντίστοιχοι χρόνοι από τις πρωτεύουσες των επιμέρους Νομών προς ορεινούς οικισμούς των ίδιων νομών (π.χ. Ιωάννινα - Πράμαντα, Άρτα - Μελισσουργί, Τρίκαλα - Νεράιδα) ανερχόμενοι σήμερα στα υπόψη παραδείγματα σε 2,5 περίπου ώρες για οδικές αποστάσεις 60 - 80 χιλιομέτρων θα παραμείνουν σχεδόν οι ίδιοι παρά τις

προσπάθειες των οικείων Νομαρχιών για τη βελτίωση των αντίστοιχων οδών προσπέλασης.

Θα πρέπει, λοιπόν, κάτι να γίνει ώστε και οι χρόνοι προσπέλασης των οικισμών της περιοχής τόσο προς τις προαναφερθείσες αρτηρίες μεγάλης ταχύτητας όσο και προς την αποπερατούμενη ήδη εθνική οδό Άρτας - Τρικάλων (ήδη είναι σε εκτέλεση η σήραγγα Γκρόπα και η βελτίωση μικρού τμήματος περί το υδροηλεκτρικό έργο στην περιοχή Μεσοχώρας Τρικάλων), που αποτελεί περίπου το νότιο όριο της περιοχής, να μειωθούν όσο το δυνατόν περισσότερο. Με την ευκαιρία σημειώνεται εδώ ότι η ολοκλήρωση της ανωτέρω οδού Άρτας - Τρικάλων που πρόσφατα εντάχθηκε στο εθνικό δίκτυο είναι παλιό, ανεκπλήρωτο μέχρι σήμερα, όραμα των κατοίκων των αντίστοιχων περιοχών αλλά και αποκατάσταση κοινωνικής αδικίας γιατί η Άρτα και τα Τρίκαλα είναι οι μόνες στον ελληνικό χώρο πρωτεύουσες γειτονικών νομών (μαζί με το δίδυμο Άρτα - Καρδίτσα) που δεν συνδέονται απευθείας με κανονικό οδικό δίκτυο.

Το πρόβλημα μας απασχόλησε σοβαρά και αφού λάβαμε υπόψη, σε συνεργασία με ειδικούς της μελετητικής εταιρείας NAMA A.E., τα διάφορα γεωμορφολογικά κυρίως στοιχεία της περιοχής (μέγεθος, σχήμα, προσανατολισμό, ανάγλυφο, υδρογραφικό σύστημα, πλήθος και κατανομή οικισμών κ.ά.) καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι η τεχνικότερη και οικονομικότερη σχετική στρατηγική παρέμβαση θα ήταν η κατασκευή μιας μικρής κατά κάποιο τρόπο Εγνατίας ή εν πάση περιπτώσει μιας οδικής αρτηρίας μέσης ταχύτητας τουλάχιστον 80 χιλιομέτρων την ώρα που να διασχίζει κεντροβαρικά την περιοχή στην κατεύθυνση Βορρά-Νότου.

Η προτεινόμενη με την ονομασία ΑΘΑΜΑΝΙΑ ΟΔΟΣ οδική αρτηρία εθνικού επιπέδου μήκους περί τα 80 χιλιόμετρα και με προδιαγραφές (κλίσεις, ακτίνες καμπυλότητας, πλάτος κ.λπ.) για μεγάλες σχετικά ταχύτητες θα αρχίζει από την Εγνατία οδό στο ύψος του οικισμού Περιστερί, θα διατρέχει τις δυτικές πλαγιές του όρους Περιστερίου, τον αυχένα Παλαιοχώρι Συρράκου Ν. Ιωαννίνων και το κέντρο σχεδόν των Τζουμέρκων (αυχένας Αυτί μεταξύ Μελισσουργών και Θεοδωριάνων Ν. Άρτας) και θα καταλήγει στην ανωτέρω αναφερθείσα εθνική οδό Άρτας - Τρικάλων στην περιοχή Νεράιδας Ν. Τρικάλων.

Σημειώνεται ότι οποιαδήποτε άλλη εναλλακτική χάραξη θα οδηγούσε σε δυσανάλογη αύξηση του μήκους και των αντίστοιχων δαπανών.

Η κατασκευή του ανωτέρω ειδικού δρόμου, του οποίου η δαπάνη εκτιμάται ότι δεν θα υπερβεί τα 100 εκ.€, θα συντομεύσει σημαντικότερα τους χρόνους οδικής προσπέλασης των οικισμών της περιοχής, προς και από τα πλησιέστερα διοικητικά κέντρα όπως και τους αναφερόμενους ανωτέρω μεγάλους οδικούς άξονες της χώρας. Άλλωστε, όπως είναι γνωστό, υλοποιούνται στα πλαίσια του κρατικού προγραμματισμού αλλά και υπό την πίεση των τοπικών παραγόντων και κοινωνιών άλλοι έξι κάθετοι προς την Εγνατία οδικοί άξονες (Αλεξανδρούπολη-Ορμένιο 124 χλμ., Κομοτηνή-Νυμφαίο 24 χλμ., Ξάνθη-Εχίνο (μελέτη), Δερβέني-Σέρρες-Προμαχώνας 96 χλμ., Σιάτιστα-Κρυσταλλοπηγή 72 χλμ. και πρόσφατα Λαμία-Εγνατία 175 χλμ.) ώστε η προτεινόμενη αρτηρία θα αποτελούσε συμπλήρωση μιας δίκαιης και αναγκαίας χωροταξικής κατανομής.

Προσθέτουμε ακόμα ότι αν η παρούσα οικονομική κυρίως συγκυρία δεν επιτρέπει την ανάληψη ολόκληρου του προτεινόμενου έργου τότε θα μπορούσε να υλοποιηθεί σε τρέχον πρόγραμμα το μισό, δηλαδή από Εγνατία μέχρι την περιοχή των Πραμάντων (οικισμοί Χριστοί-Μιστράς) και το υπόλοιπο να διαμορφωθεί, προς το παρόν, με

προδιαγραφές επαρχιακής οδοποιίας έχοντας βέβαια υπόψη τη μελλοντική ολοκλήρωση και αυτού ως οδικού δικτύου μεγάλης σχετικά ταχύτητας.

Έτσι με την υλοποίηση της προτεινόμενης οδικής αρτηρίας μεγάλης ταχύτητας, ως του πλέον βασικού για την περιοχή έργου υποδομής εθνικού επιπέδου σε συνδυασμό και με τη βελτίωση και συμπλήρωση με την φροντίδα των οικείων Νομαρχιών του τοπικού επαρχιακού οδικού δικτύου και λοιπών υποδομών και τη θεσμοθέτηση αυξημένων επιχειρηματικών κινήτρων, θα καταστεί δυνατό όχι μόνο να επιβιώσει αλλά και να αναπτυχθεί παραπέρα η πολλά υποσχόμενη περιοχή της Νότιας Πίνδου που είναι σήμερα το φτωχότερο τμήμα της φτωχότερης περιφέρειας (Ηπείρου) της Ενωμένης Ευρώπης.>> (Πηγή: www.proinoslogos.gr Εφημερίδα Πρωινός Λόγος της Ηπείρου).

3.11 Στατιστικά στοιχεία camping έτη 2005-2006(δυναμικότητα, αφίξεις, διανυκτερεύσεις)

- Δυναμικότητα τουριστικών κάμπινγκ για το έτος 2006

ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	Τουριστικά κάμπινγκ	
	Αριθμός Καταλυμάτων	Αριθμός κλινών
	6	860

(Πηγή: www.statistics.gr)

- Αφίξεις στα τουριστικά κάμπινγκ για τα έτη 2005-2006

ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	CAMPINGS					
	2005			2006		
	ΑΦΙΞΕΙΣ					
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
	1	14	15	1.273	11.060	12.333

(Πηγή: www.statistics.gr)

- Διανυκτερεύσεις στα τουριστικά κάμπινγκ για τα έτη 2005-2006

ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	CAMPINGS					
	2005			2006		
	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ					
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
	15	45	60	1.768	12.651	14.419

(Πηγή: www.statistics.gr)

(Πηγή: www.statistics.gr Γ.Γ. ΕΣΥΕ, Τμήμα Τουρισμού)

Επίλογος

Εξαιτίας των αρνητικών συνεπειών των μαζικών αφίξεων, τις τελευταίες δεκαετίες έχει υπάρξει η ανάγκη για την αναζήτηση νέων προτύπων τουριστικής ανάπτυξης. Συγκεκριμένα το ενδιαφέρον πολλών επενδυτών, φορέων ανάπτυξη και μελετητών, εστιάζεται στην προώθηση ηπιότερων μορφών τουριστικής ανάπτυξης χωρίς να αποβλέπουν αποκλειστικά στο οικονομικό συμφέρον, αλλά να δείχνουν ιδιαίτερη σημασία και σεβασμό στο περιβάλλον και στον πολιτισμό, καθώς και στην ικανοποίηση των αναγκών του εντόπιου κοινωνικού συνόλου. Ξεκίνησε δηλαδή μια ηπιότερη προσέγγιση ανάπτυξης τουριστικών προορισμών, δημιουργώντας έτσι μια νέα φιλοσοφία, τη φιλοσοφία του εναλλακτικού τουρισμού ως ένα είδος ενεργητικού τουρισμού που αντιτίθεται στο πρότυπο της μαζικής ανάπτυξης. Η διαμόρφωση αυτού του νέου προτύπου, αντιμέτωπου με τη μαζικοποίηση της τουριστικής διακίνησης, έχει αποκτήσει ποικίλους φανατικούς οπαδούς και υποστηρικτές σε ευρύ φάσμα κοινωνικών ομάδων και κινημάτων, που υποστηρίζουν με διαφορετικούς τρόπους την αναζήτηση της ποιότητας στο ταξίδι αλλά και τη σύνδεση της διαμονής σ' ένα τόπο με την προστασία του περιβάλλοντος και της ντόπιας κουλτούρας καθώς και με την αναζήτηση ενός διαφορετικού προτύπου τοπικής ανάπτυξης (Τσάρτας 1996: 349).

Ο εναλλακτικός τουρίστας έχει διαφορετικής μορφής κίνητρα που μπορούν να νοηθούν ως αυτά του λεγόμενου ενεργητικού τύπου τουρισμού (περιπλάνηση, περίπατος, αναρρίχηση, τουρισμός «περιπέτειας»), εξερευνητικού χαρακτήρα και συνάντησης (ιστορικοί και αρχαιολογικοί χώροι, συναναστροφή με τους ντόπιους κατοίκους, τον αυτόχθον πολιτισμό και τα ήθη και έθιμα) και δεσμευτικό χαρακτήρα (εθελοντικές υπηρεσίες σε κράτη του εξωτερικού, προσφορά βοήθειας και ενίσχυσης, συμμετοχή σε αρχαιολογικές ανασκαφές, εργασιακές κατασκηνώσεις, κλπ) (Cazes 1989).

Οι επενδύσεις μικρής κλίμακας που προωθούνται διαμέσου του εναλλακτικού τουρισμού διατηρούν τον έλεγχο της τουριστικής ανάπτυξης από τους ντόπιους κατοίκους και εξασφαλίζουν αυξημένα οικονομικά οφέλη. Ταυτόχρονα, οι μικρής κλίμακας επιχειρήσεις μπορούν να ενσωματωθούν με μεγαλύτερη ευκολία στο υπάρχον κοινωνικο-πολιτιστικό και οικονομικό περιβάλλον της κοινότητας, βοηθώντας πιο αποτελεσματικά την αειφόρο ανάπτυξη ενός προορισμού. Επιτυγχάνοντας ενδογενή τουριστική ανάπτυξη μέσω της συμμετοχής του ντόπιου κοινωνικού συνόλου στην αναπτυξιακή διαδικασία, οι κάτοικοι μιας περιοχής έχουν τη δυνατότητα να προσδιορίσουν τη ζωή τους, σε μια κοινωνία που θέλουν να ζήσουν, διαμορφώνοντας τον τρόπο που θέλουν να την <<πωλήσουν>>.

Όσον αφορά το Νομό Τρικάλων υπάρχει ακόμα μεγαλύτερη δυνατότητα ανάπτυξης του λόγω των γεωγραφικών πλεονεκτημάτων της περιοχής (βουνά, δασικός πλούτος) ενώ η συμμετοχή των κατοίκων στα διάφορα προγράμματα είναι πολύ μεγάλη. Μέσω των προγραμμάτων δόθηκε η δυνατότητα αύξησης των θέσεων εργασίας, παραμονή των κατοίκων στην περιοχή και όχι διαφυγή στα αστικά κέντρα και αξιοποίηση του τοπικού πλούτου.

Το νέο πρόγραμμα Leader θα πραγματοποιηθεί στην περίοδο 2007-2013 και θα αφορά όχι μόνο τις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές του Νομού αλλά και το πεδινό τμήμα του.

Οι 2 κεντρικοί στόχοι των τοπικών προγραμμάτων εφαρμογής της προσέγγισης LEADER είναι:

- Η δημιουργία τοπικών ικανοτήτων για την απασχόληση και τη διαφοροποίηση στις αγροτικές περιοχές μέσω της προσέγγισης Leader.
- Η ενίσχυση της ικανότητας των τοπικών φορέων και κινητοποίησης του πληθυσμού για το σχεδιασμό και την υλοποίηση τοπικών στρατηγικών ανάπτυξης.

Βιβλιογραφία

Βιβλία:

Μανώλης Κων.Σφακιανάκης,2000. *Εναλλακτικές μορφές Τουρισμού*, Εκδόσεις Έλλην, Αθήνα

Δημήτρης Γ. Λαγός , 2005. *Τουριστική Οικονομική*, Εκδόσεις Κριτική Α.Ε. ,Αθήνα

Περιοδικά-εφημερίδες:

- *Πρωινός Λόγος, Εφημερίδα Ηπείρου, 12 Νοεμβρίου 2007*
- *Οδηγός διαμονής ορεινών Τρικάλων- Έκδοση ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π Α.Ε*
- *Οδηγός Περτουλίου Πολιτιστικού Συλλόγου Περτουλίου*
- *Περιοδικό <<4 εποχές στην γειτονιά των Μετεώρων>>- Έκδοση Tourexpro*
- *Οδηγός εναλλακτικού τουρισμού Τρικάλων- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Τρικάλων*
- *Οδηγός ορεινής Καλαμπάκας- Μεσοχώρας- ορεινής Πύλης του Νομού Τρικάλων- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Τρικάλων*
- *Ταξιδιωτικός οδηγός Νομού Τρικάλων-περιοδικό AboutGreece*
- *Τουριστικός Οδηγός Περιφέρειας Θεσσαλίας- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Τρικάλων*
- *Τουριστικός Οδηγός Νομού Τρικάλων- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Τρικάλων*
- *Τουριστικός οδηγός- χάρτης Νομού Τρικάλων- Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής Νομού Τρικάλων*
- *Χάρτης διαδρομών Νομού Τρικάλων- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Τρικάλων*
- *Οδηγός <<Ανακαλύψτε την Ελλάδα -Θεσσαλία Λίμνη Πλαστήρα- Μετέωρα>> ειδική έκδοση της εφημερίδας ΤΑ ΝΕΑ, Ιανουάριος 2007*
- *Τουριστικός οδηγός Νομού Τρικάλων –Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής Νομού Τρικάλων*
- *Τουριστικός οδηγός 2006 <<Ελλάδα των διακοπών>>Έκδοση MACT S.A.*

Internet:

<http://el.wikipedia.org>

<http://maps.geoapikonisis.gr>

<http://observatory.egnatia.gr>

<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/el/>

http://www.keta-de.gr/docs/Enall_tour.pdf

www.3kala.gr

www.aboutgreece.gr

www.agrotravel.gr

www.anent.gr

www.aspropotamos.org

www.astrikala.gr

www.digital-camera.gr

www.dimosaitikon.gr

www.dimoskoziaka.gr

www.egnatia.gr

www.equal-greece.gr

www.equal-pindos.gr
www.equalsec.eu/gr
www.fatsimare.gr
www.greekinsight.com
www.in.gr
www.kalabakacity.gr
www.kenakap.gr
www.lipinitsa.gr
www.magicsport.gr
www.meteorameteo.com
www.minevn.gr
www.oreinatrikala.gr
www.panoramio.com
www.pertouli.com
www.pertouli.gr
www.pindos-explorer.gr
www.proinoslogos.gr
www.protothema.gr
www.skifun.gr
www.soxt.gr
www.statistics.gr
www.tamos.gr
www.thessaliatourism.gr
www.tour.teithe.gr/geografia.pdf
www.trikala.gr
www.trikalacity.gr
www.trikaland.gr
www.trikalasport.gr
www.xlaxanas.gr